

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΤΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ &
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»
ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΟ «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ»

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2023-2024

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗ
ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ».

"THE EUROPEAN AND NATIONAL LEGISLATIVE FRAMEWORK FOR THE
PROTECTION AND SUSTAINABLE MANAGEMENT OF WATER RESOURCES IN
CONDITIONS OF CLIMATE CRISIS".

Επιμέλεια: Παλάντζα Μαρία (AM2123M046)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Καραγιώργου Βασιλική

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Καραγιώργου Βασιλική

Μενγκ- Παπαντώνη Μαρία

Μωραΐτη Αθηνά

ΑΘΗΝΑ, 2024

ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η εργασία αυτή είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιείται πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς τις απαραίτητες αναφορές. Αναλαμβάνονται όλες οι νομικές και διοικητικές συνέπειες στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία αποτελεί προϊόν λογοκλοπής».

Copyright © Παλάντζα Μαρία, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πάντειου Πανεπιστημίου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ανά χείρας διπλωματική εργασία σηματοδοτεί το τέλος των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο ΠΜΣ «Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο & Διακυβέρνηση» με ειδίκευση στο «Δίκαιο και Πολιτική για το Περιβάλλον και την Ενέργεια» στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, η ολοκλήρωση των οποίων δεν θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί χωρίς την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξη ορισμένων ανθρώπων, τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς.

Πρωτίστως, θα ήθελα να εκφράσω τις πιο θερμές μου ευχαριστίες στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πάντειου Πανεπιστημίου και επιβλέπουσα στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου, κα Καραγιώργου Βασιλική, για την έμπρακτη και πολύτιμη αρωγή της, την άμεση και συστηματική επιστημονική καθοδήγησή της με ουσιαστικές και εύστοχες παρατηρήσεις καθ' όλη την διάρκεια της σύνταξης της διπλωματικής εργασίας, αλλά και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος.

Επιπλέον, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στο σύνολο των διδασκόντων/διδασκουσών του παρόντος Μεταπτυχιακού Προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις και τη συνολική εκπαιδευτική τους υποστήριξη που μας παρείχαν.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους στενούς μου φίλους για την αμέριστη συμπαράσταση και την στήριξή τους καθ' όλη τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος.

Παλάντζα Μαρία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η προστασία και η βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων αποτελεί βασική προτεραιότητα της ΕΕ και των κρατών μελών, αλλά και σημαντική πρόκληση, ενόψει της ραγδαίας εξελισσόμενης κλιματικής αλλαγής, η οποία έχει ήδη επιφέρει δραματικές συνέπειες στην ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των υδάτων. Προς την κατεύθυνση αυτή, η ΕΕ έχει ήδη προβεί τις τελευταίες δεκαετίες στην υιοθέτηση μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής και στη συγκρότηση του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου για την επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου ποιοτικού νερού και για τη διασφάλιση της αειφόρου χρήσης των υδάτων, το οποίο απαρτίζεται από την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ), η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ενωσιακού νομοθετικού πλαισίου για τα ύδατα, και μια σειρά άλλων υποστηρικτικών Οδηγιών, που την πλαισιώνουν.

Η Ελλάδα, στην προσπάθεια εναρμόνισής της με τις διατάξεις του ενωσιακού δικαίου στο πεδίο διαχείρισης των υδάτων, θέσπισε τον Ν. 3199/2003 και το Π.Δ 51/2007, χωρίς ωστόσο, τα αποτελέσματα να είναι τα επιθυμητά ως προς τη συγκρότηση ενός ισχυρού και ολοκληρωμένου πλαισίου, ικανού να υπηρετήσει τους στόχους της ΕΕ.

Η επιταχυνόμενη εξέλιξη του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, αλλά και οι επιπτώσεις του στον υδρολογικό κύκλο αναδεικνύουν ολοένα και περισσότερο την ανάγκη της συνεχούς αναπροσαρμογής και επικαιροποίησης, σε ενωσιακή αλλά και εθνική βάση, των υφιστάμενων θεσμικών πλαισίων, βάσει των νέων κλιματικών δεδομένων, και της άμεσης λήψης ενισχυτικών μέτρων, ικανών να εγγυηθούν αφενός, την καλή ποιότητα και ποσότητα των υδάτων και αφετέρου, την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητα των κοινωνιών.

Λέξεις-κλειδιά: υδάτινοι πόροι, νερό, νομοθεσία, ΕΕ, Ελλάδα, Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, Ν.3199/2003, Π.Δ. 51/2007, ευρωπαϊκές στρατηγικές, κλιματική κρίση, ΔΕΕ, βιώσιμη διαχείριση, αειφορία, εναρμόνιση, ανθεκτικότητα, προσαρμογή, καλή ποιότητα και ποσότητα των υδάτων.

SUMMARY

The protection and sustainable management of water resources is a key priority for the EU and Member States, but also a major challenge in the face of rapidly evolving climate change, which has already had a dramatic impact on water quality and quantity. To this direction, the EU has already spent the last decades adopting a long-term strategy and establishing the appropriate legislative framework to achieve a satisfactory level of water quality and ensure sustainable water use, consisting of the Water Framework Directive (2000/60/EC), which is the cornerstone of the EU water legislative framework, and a number of other supporting Directives.

Greece, in an effort to harmonize with the provisions of EU law in the field of water management, enacted Law no. 3199/2003 and PD 51/2007, without, however, the desired results in terms of establishing a strong and comprehensive framework capable of serving EU objectives.

The accelerated development of the phenomenon of climate change and its impact on the hydrological cycle increasingly highlights the need for continuous adaptation and updating of the existing institutional frameworks, both at EU and national level, based on the new climate data, and for the immediate adoption of supportive measures, capable of guaranteeing good water quality and quantity on the one hand, and the resilience and adaptability of societies on the other.

Keywords: water resources, water, legislation, EU, Greece, Water Framework Directive, Law 3199/2003, Presidential Decree 51/2007, European strategies, climate crisis, CJEU, sustainable management, sustainability, harmonization, resilience, adaptation, good water quality and quantity.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Άρθ.	Άρθρο
ΓΕΩΤΕΕ	Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΣΠΚΑ	Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΟΠΥ	Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Παρ.	Παράγραφος
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
ΣΕΕ	Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
WWF	World Wildlife Fund

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	1
Εισαγωγή	2
1. Το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων:.....	4
1.1 Γενικό πλαίσιο	4
1.2 Η Οδηγία 2000/60/EK «Για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων».....	6
1.3 Η Οδηγία 2006/118/EK «Σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση».....	14
1.4 Η Οδηγία 2008/105/EK «Σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων»	15
1.5 Η Οδηγία 2020/2184/EK «Σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης»	16
1.6 Η Οδηγία 2006/07/EK «Σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ».....	17
1.7 Η Οδηγία 2007/60/EK «Για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας».....	19
1.8 Η Οδηγία 91/676/ΕΟΚ «Για την προστασία των υδάτων από νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης»	21
1.9 Ο Κανονισμός 2020/741/ΕΕ «Σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων»	22
2. Η ένταξη των ζητημάτων διαχείρισης υδάτινων πόρων στο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή	24
2.1 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας	24
2.2 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ «για τη μηδενική ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους»	26
2.3 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στα πλαίσια της Στρατηγικής της Ένωσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και της Στρατηγικής Ατζέντας 2024-2030	28
2.4 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	31
2.5 Οι ευρωπαϊκές πολιτικές για την ξηρασία και τη λειψυδρία	32
2.6 Συμπεράσματα.....	35
3. Το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των υδάτινων πόρων:	36
3.1 Ο Νόμος 3199/2003 «Προστασία και Διαχείριση των Υδάτων, Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου του 2000».....	36

3.2 Το Προεδρικό Διάταγμα 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».....	39
3.3 Οι εθνικές πολιτικές για τη διαχείριση των υδάτων σε συνθήκες κλιματικής κρίσης .	42
3.4 Ζητήματα εναρμόνισης με το ενωσιακό δίκαιο	49
4. Συμπεράσματα	53
Βιβλιογραφία	57

Πρόλογος

Η κλιματική αλλαγή συγκαταλέγεται σήμερα στις μεγαλύτερες προκλήσεις που η ανθρωπότητα καλείται να αντιμετωπίσει, επηρεάζοντας την ποιότητα, την ποσότητα και την κατανομή των υδάτων και δημιουργώντας νέα δεδομένα για την υιοθέτηση και εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών διαχείρισης των υδάτινων πόρων. Η ραγδαία άνοδος της θερμοκρασίας αφενός, έχει συμβάλει καθοριστικά στην εξάτμιση των επιφανειακών υδάτων, περιορίζοντας δραματικά τα διαθέσιμα αποθέματα πόσιμου νερού αφετέρου, έχει δημιουργήσει αυξημένες ανάγκες εξασφάλισης νερού για άρδευση και για βιομηχανική χρήση. Οι μεγάλες διακυμάνσεις στις βροχοπτώσεις και η συχνότητα των ακραίων καιρικών φαινομένων, όπως οι παρατεταμένες ξηρασίες και οι πλημμύρες, εντείνουν τη διάβρωση του εδάφους, υποβαθμίζοντας την ποιότητά του αλλά και την ικανότητα αποθήκευσης νερού. Επιπλέον, η μείωση των παγετώνων και των χιονοπτώσεων, εξαιτίας της υπερθέρμανσης του πλανήτη, και η συνακόλουθη άνοδος της στάθμης της θάλασσας έχουν συντελέσει στην εισροή του αλμυρού νερού στους υδροφόρους ορίζοντες, με δυσμενείς συνέπειες στην ποιότητα του πόσιμου νερού. Είναι φανερό λοιπόν, ότι τα νέα αυτά δεδομένα απαιτούν την ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων για μια βιώσιμη και πιο ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, με την αναπροσαρμογή και την ενίσχυση των υφιστάμενων στρατηγικών διαχείρισης των υδάτων, που θα αποβλέπουν στη βελτίωση των υποδομών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των πλημμυρών και των ακραίων φαινομένων, στην ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση του νερού, στην ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνολογιών παρακολούθησης των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των υδάτων.

Η κατανόηση των διαστάσεων της κλιματικής κρίσης, αλλά και των επιπτώσεών της στους υδάτινους πόρους είναι ζωτικής σημασίας για τη λήψη μέτρων σχετικών με τη βιώσιμη διαχείριση και την προστασία των υδάτινων πόρων, τα οποία θα διασφαλίσουν την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητα των κοινωνιών και των οικοσυστημάτων απέναντι στις νέες αυτές προκλήσεις.

Εισαγωγή

Το νερό είναι ένας φυσικός πόρος, ο οποίος είναι πολύτιμος και απαραίτητος για την επιβίωση και την ευημερία των ανθρώπων, των οικοσυστημάτων και της οικονομίας. Πρόκειται για ένα οικονομικό αγαθό, αλλά και συνάμα περιβαλλοντικό στοιχείο, το οποίο εκδηλώνεται σε διάφορους τομείς και πτυχές της ζωής, που περιλαμβάνουν την υγεία, τη γεωργία, την οικονομία και το περιβάλλον¹.

Η διαχείριση των υδάτινων πόρων αποτελεί κρίσιμο ζήτημα τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για τα κράτη μέλη της, ενόψει της κλιματικής αλλαγής, η οποία συγκαταλέγεται στις μεγαλύτερες παγκόσμιες προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα, επηρεάζοντας με ποικίλους τρόπους το φυσικό περιβάλλον, τις κοινωνίες και τις οικονομίες σε όλο τον κόσμο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κλιματική αλλαγή έχει λάβει τόσο διευρυμένες διαστάσεις², ώστε πλέον να φέρει όλα τα χαρακτηριστικά της δραματικώς εξελισσόμενης Κλιματικής Κρίσης³, γεγονός το οποίο καθιστά επιτακτική τη διαμόρφωση και την εφαρμογή μιας πιο ολοκληρωμένης και προσαρμοστικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων για τη διασφάλιση επαρκών και ποιοτικών υδάτων και για τις επόμενες γενιές⁴.

Η έννοια της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων αφορά τη διαχείριση των υδάτων με την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων και προγραμμάτων, μέσω των οποίων θα επιτυγχάνεται η διατήρηση και η μακροπρόθεσμη προστασία της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης των υδάτων, αλλά και η διαφύλαξη των φυσικών υδάτινων οικοσυστημάτων⁵, ώστε να αποτρέπεται η διακινδύνευση των δικαιωμάτων των μελλοντικών γενεών σε ένα υγιές και καθαρό νερό. Η εκπόνηση των κατάλληλων διαχειριστικών σχεδιασμών και προγραμμάτων για τα ύδατα συναρτάται με την αρχή της αειφορίας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο πρωτογενές και παράγωγο ενωσιακό δίκαιο, αλλά και στο ελληνικό δίκαιο στο Άρθρο 24 του Συντάγματος για την περιβαλλοντική προστασία. Κύριοι άξονες για την αειφόρο διαχείριση των υδάτινων πόρων είναι: α) η ενίσχυση των αποθεμάτων ύδατος, β) ο εξορθολογισμός της χρήσης και κατανάλωσης των υδάτων, γ) η διασφάλιση της καλής ποιότητας του νερού και δ) η ανακύκλωση της κατανάλωσης των υδάτων⁶.

Η βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων στον 21^ο αιώνα επιτάσσει τη συγκρότηση και την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου σε ό,τι αφορά την κατανόηση της αλληλεπίδρασης πολύπλοκων φυσικών και κοινωνικών στοιχείων σε ένα μεταβαλλόμενο πλαίσιο. Στο πλαίσιο αυτό,

¹Αναγνωρίζεται από το European Pillar of Social Rights (Αρχή 20) ότι το νερό βρίσκεται μεταξύ των βασικών υπηρεσιών που όλοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση, βλ. [The European Pillar of Social Rights in 20 principles - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission](#)

²European Parliament resolution of 28 November 2019 on the 2019 UN Climate Change Conference in Madrid, Spain (COP 25) (2019/2712(RSP)).

³Παυλόπουλος Π., «Από την Κλιματική Αλλαγή στην Κλιματική Κρίση: Πρόσφοροι «δείκτες πορείας» για την ερμηνεία του Συντάγματος», δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα «Ομίλος “Αριστόβουλος Μάνεσης”», διαθέσιμο στο <https://www.constitutionalism.gr/apo-tin-klimatiki-allagi-stin-klimatiki-krisi/>

⁴COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Forging a climate-resilient Europe - the new EU Strategy on Adaptation to Climate, COM/2021/82 final, σελ. 16.

⁵Γώγος Κ., «Ο σχεδιασμός της διαχείρισης των υδάτινων πόρων ως προϋπόθεση της αδειοδότησης έργων», Νόμος και Φύση, Νοέμβριος 2015, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/12931/o-schediasmos-tis-diachirisis-ton-idatikon-poron-os-proipothi-tis-adiodotisis-ergon/>

⁶Ντάφης Σ., «Διαχείριση υδάτινων πόρων», Νόμος και Φύση, Απρίλιος 2009, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/11693/diaxeirisi-udatinon-poron-aprilios-2009/>

τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, έχουν θεσπιστεί νομοθετικά πλαίσια που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αειφόρου χρήσης των υδάτων και την προσαρμογή στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση τις τελευταίες δεκαετίες έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας κλιματικής διακυβέρνησης, καθώς έχει υιοθετήσει μια φιλόδοξη κλιματική πολιτική, θεσπίζοντας ταυτόχρονα ένα ευρύτατο θεσμικό πλαίσιο για την υλοποίησή της. Με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας⁷ στις αρχές του 2020, η Ευρώπη θέτει στο επίκεντρο των προτεραιοτήτων της την κλιματική σταθερότητα⁸, αναμορφώνοντας ουσιαστικά το πεδίο εφαρμογής των δεσμεύσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης⁹, ενώ με τον Ευρωπαϊκό Κλιματικό Νόμο¹⁰ εισάγει το πλαίσιο για τη δράση που θα αναληφθεί από την ίδια και τα κράτη μέλη, με απώτερο στόχο την επίτευξη της σταδιακής μείωσης των εκπομπών κατά τουλάχιστον 55% μέχρι το 2030 και, τελικά, της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050¹¹. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη προβεί στην υιοθέτηση μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής που στοχεύει στην επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου ποιοτικού νερού για κάθε νόμιμη χρήση, μέσω της πιο στοχευμένης εφαρμογής των υφιστάμενων πολιτικών της ΕΕ για τα ύδατα¹², της συμπερίληψης των στόχων αυτής κι σε άλλους τομείς πολιτικής και της συμπλήρωσης κενών που εντοπίζονται στα υφιστάμενα σχετικά νομοθετήματα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στην ανάλυση των νομικών δεσμεύσεων και του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και της Ελλάδας, προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητά τους στο πεδίο διαχείρισης και προστασίας των επιφανειακών και υπόγειων υδάτινων πόρων, ενόψει των συνθηκών και των προκλήσεων της κλιματικής κρίσης. Προς τον σκοπό αυτό, το **πρώτο κεφάλαιο** της εργασίας αφιερώνεται στο ισχύον ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για τους υδάτινους πόρους και συγκεκριμένα, στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ), η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο ακρογωνιαίο λίθο της Ε.Ε. στον τομέα της προστασίας και διαχείρισης των υδατικών πόρων, καθώς και στις θυγατρικές, υποστηρικτικές Οδηγίες της, ήτοι την Οδηγία 2006/118/ΕΚ για την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, την Οδηγία 2020/2184/ΕΚ για το πόσιμο νερό, την Οδηγία 2006/07/ΕΚ για τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης, την Οδηγία 2008/105/ΕΚ σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος, την Οδηγία 2007/60/ΕΚ για τις πλημμύρες, την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ για την προστασία υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης και τέλος, τον Κανονισμό 2020/741 για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων.

Το **δεύτερο κεφάλαιο** της εργασίας επικεντρώνεται στην ένταξη των ζητημάτων διαχείρισης των υδάτων στο ευρύτερο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή, προκειμένου να κριθεί εάν είναι απαραίτητη η ανάληψη νέων πρωτοβουλιών και πολιτικών, καθώς και ο εμπλουτισμός

⁷Communication from the Commission, *The European Green Deal*, Brussels, 11.12.2019, COM (2019) 640 final.

⁸Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *An EU Strategy on adaptation to climate change*, COM (2013)216 final.

⁹European Commission, *The European Green Deal sets out how to make Europe the first climate neutral continent by 2050, boosting the economy, improving people's health and quality of life, caring for nature, and leaving no one behind*, Brussels, 11 December 2019, διαθέσιμο στο: [IP_19_6691_EN.pdf](#)

¹⁰Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999 (European Climate Law), COM/2020/80 final.

¹¹European Council, Council of the European Union, *Climate Change: what the EU is doing*, διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/>

¹²European Parliament, Fact Sheets on the European Union, *Water Protection and Management*, διαθέσιμο στο: [Water protection and management | Fact Sheets on the European Union | European Parliament](#)

του υφιστάμενου πλαισίου για την πιο αποτελεσματική επίτευξη των στόχων της Ένωσης. Στο **τρίτο κεφάλαιο** θα αναλυθεί το υφιστάμενο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, με έμφαση στον Ν. 3199/2003 για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, σε συμμόρφωση με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, και στο ΠΔ 51/2007 για τον καθορισμό των σχετικών μέτρων και διαδικασιών, καθώς και οι εθνικές πολιτικές στο πεδίο διαχείρισης των υδάτων σε συνθήκες κλιματικής κρίσης, προκειμένου στην συνέχεια να εξεταστούν τυχόν ζητήματα εναρμόνισης με τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου στο πεδίο της διαχείρισης των υδάτων, τα οποία θα αναδυθούν και με την ανάλυση της σχετικής νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η παρούσα εργασία θα ολοκληρωθεί με τη συνοπτική παρουσίαση των συμπερασμάτων που θα εξαχθούν από την ανάλυση του ισχύοντος εθνικού και ενωσιακού πλαισίου για τη διαχείριση και την προστασία των υδάτινων πόρων.

Απώτερος στόχος της παρούσης εργασίας είναι η ανάδειξη της σημασίας στη συνεχή αναπροσαρμογή των υφιστάμενων θεσμικών πλαισίων στα νέα δεδομένα, τα οποία διαμορφώνονται από το επιταχυνόμενο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, που απαιτεί τόσο την αποτελεσματική εφαρμογή όσο και την αναδιαμόρφωση του σχετικού πλαισίου για τα ύδατα.

1. Το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων:

1.1 Γενικό πλαίσιο

Η προστασία και η αειφόρος διαχείριση των υδάτινων πόρων, ως ειδικότερη έκφανση της διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος, κατοχυρώνονται στα δύο βασικά καταστατικά κείμενα που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Ειδικότερα, στο άρθρ. 3 ΣΕΕ καθιερώνεται η αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης ως κύριος στόχος της ΕΕ, με γνώμονα, μεταξύ άλλων, το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, ενώ στο άρθρ. 191 της ΣΛΕΕ θεσπίζεται η υποχρέωση της Ένωσης να συμβάλλει στην επίτευξη τεσσάρων στόχων περιβαλλοντικής πολιτικής, ήτοι της βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, της προστασίας της ανθρώπινης υγείας, της ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων και της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, οι οποίοι συγκροτούν τη θεμελιώδη νομική βάση για την προστασία του περιβάλλοντος¹³ και κατ' επέκταση των υδάτων¹⁴. Οι εν λόγω περιβαλλοντικοί στόχοι της ΕΕ πρέπει να υλοποιούνται σύμφωνα με μια σειρά από αρχές, ιδίως την αρχή του υψηλού επιπέδου προστασίας, την αρχή της προφύλαξης, την αρχή της προληπτικής δράσης, την αρχή ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα θα πρέπει να διορθώνονται στην πηγή και την αρχή ότι ο ρυπαίνων πρέπει να πληρώνει για την ζημία που ο ίδιος προκαλέσει. Το άρθρ. 192 ΣΛΕΕ προσφέρει το νομικό έρεισμα για την έκδοση των απαραίτητων πράξεων προς υλοποίηση των στόχων του προηγούμενου άρθρου, όπως και για τη θέσπιση προγραμμάτων γενικών δράσεων για το περιβάλλον, αλλά και

¹³Γιαννακούρου Γ., «ΣΥΝΤΑΓΜΑ, Ερμηνεία κατ' άρθρο. Άρθρο 24», Ηλεκτρονική έκδοση, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ιανουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.syntagmawatch.gr/wp-content/uploads/2023/02/%CE%86%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF-24-me-cover.pdf>

¹⁴ European Commission, “EU Water Law, General Framework of EU Water Law, Legal basis for water policy”, developed by Academy of European Law, διαθέσιμο στο: [EU Water Law](#)

μέτρων, τα οποία κρίνονται απαραίτητα για την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρ. 193 ΣΛΕΕ, τα μέτρα που αναλαμβάνονται από την Ένωση βάσει του άρθρ. 192 ΣΛΕΕ, δεν εμποδίζουν τα κράτη μέλη να θεσπίζουν δικά τους μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος¹⁵, υπό τον όρο όμως, ότι τα μέτρα αυτά θα είναι συμβατά με τις Συνθήκες και θα κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων αποτέλεσε μια από τις πρώτες προσπάθειες παρέμβασης στο κλάδο του ενωσιακού δικαίου περιβάλλοντος, δεδομένου ότι ήδη από τις τρεις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα είχαν εκδοθεί οι πρώτες Οδηγίες, οι οποίες ρύθμιζαν ζητήματα σχετικά με την προστασία των υδάτων, όσον αφορά κυρίως την ποσότητα και την κατανομή τους¹⁶. Οι ρυθμίσεις του ευρωπαϊκού δικαίου για τα ύδατα δύνανται να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες, με γνώμονα το χρονικό σημείο θέσπισής τους¹⁷. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις ρυθμίσεις του πρώτου «κύματος» της κοινοτικής νομοθεσίας για τους υδάτινους πόρους, όπως την Οδηγία σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης και την Οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης, ενώ στην δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι Οδηγίες των υδάτινων πόρων, οι οποίες είναι πιο εξειδικευμένες, περιλαμβάνοντας προβλέψεις για αυστηρά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένες ουσίες, καθώς και για συγκεκριμένες προδιαγραφές σύμφωνες με τα πρόσφατα τεχνολογικά και περιβαλλοντικά δεδομένα¹⁸, όπως η Οδηγία για τη μείωση της ρύπανσης των υδάτινων πόρων από τα νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης και η Οδηγία για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων¹⁹.

Γίνεται αντιληπτό ότι, παρά το μεγάλο αριθμό των Οδηγιών που εκδόθηκαν για τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης στο καίριο ζήτημα της διαχείρισης των υδάτων, το νομοθετικό πλαίσιο χαρακτηριζόταν από αντιφάσεις, νομοθετικά κενά και έλλειψη συνεκτικότητας μεταξύ των επιμέρους διατάξεων²⁰. Κατά την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, αναδείχθηκε η ανάγκη για τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής σχετικά με τη διαχείριση των υδάτων, στην οποία θα ήταν έντονη η παρουσία και η δράση της κοινωνίας των πολιτών. Επιπλέον, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) η αειφόρος ανάπτυξη καθιερώθηκε ως θεμελιώδης αρχή της ΕΕ, καθιστώντας αναγκαία την υιοθέτηση μιας νέας προσέγγισης προστασίας και διαχείρισης των υδάτινων πόρων, η οποία θα διέπεται από την αρχή της διατηρησιμότητας και της βιωσιμότητας²¹. Έτσι, το 2000 θεσπίστηκε από τον ενωσιακό νομοθέτη η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα.

¹⁵ European Commission, “EU Water Law, General Framework of EU Water Law”, *The institutional nature of water legislation, developed by Academy of European Law*, διαθέσιμο στο: https://www.era-comm.eu/eu_water_law/part_2/part_2_1_institutional_nature.html

¹⁶ Γερασιδής Α., «Υδάτινοι Πόροι: Η Γεωλογική και Νομική Διάσταση της Χρήσης τους», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 2021, διαθέσιμο στο: [file.pdf \(uoa.gr\)](#)

¹⁷ Πρεβεδούρου Ε., «Κοινοτικό δίκαιο Προστασίας Υδάτων, Περιβάλλον και Δίκαιο», 1998, σελ. 276 επ.

¹⁸ Βασιλείου Χ., «Προστασία των υδάτων», Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Θεσσαλονίκη, 2006, διαθέσιμο στο: <https://ikee.lib.auth.gr/record/68532/files/gri-2007-219.pdf>,

¹⁹ Καραγεώργου Β., «Η Οδηγία-Πλαίσιο για το νερό: ένας σημαντικός σταθμός για το ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος», Νόμος και Φύση, 2003, διαθέσιμο στο: https://nomosphysis.org.gr/7042/i-odigia-plaisio-gia-to-nero-enas-simantikos-stathmos-gia-to-europax%ef%bf%bdko-dikaio-periballontos-augoustos-2003/#_edn4

²⁰ Καραγεώργου Β., βλ. ό.π

²¹ Appel I., “Das Gewässerschutzrecht auf dem Weg zu einem qualitätsorientierten Bewirtschaftungsregime, Zeitschrift für Umweltrecht” (ZUR), 2000, σελ. 129 επ, σε Καραγεώργου Β., *Η Οδηγία-Πλαίσιο για το νερό: ένας σημαντικός σταθμός για το ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος*, Νόμος και Φύση, 2003.

Το κεφάλαιο που ακολουθεί αφιερώνεται στην παρουσίαση του ισχύοντος ενωσιακού νομοθετικού πλαισίου για τη διαχείριση των υδάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/EK) και τις σημαντικές θυγατρικές Οδηγίες της, οι οποίες στο σύνολό τους στοχεύουν στην ολοκληρωμένη διαχείριση των ευρωπαϊκών υδάτων και στην αειφόρο χρησιμοποίησή τους.

1.2 Η Οδηγία 2000/60/EK «Για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων»

Η Οδηγία 2000/60/EK, αποκαλούμενη και ως Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, αποτέλεσε αντικείμενο μακροχρόνιων και διαρκών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κρατών μελών, η οποία τέθηκε τελικά σε ισχύ στις 22 Δεκεμβρίου 2000. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο κατέχει κεντρική θέση στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής κρίσης και την αειφόρο διαχείριση των επιφανειακών υδάτων της ενδοχώρας, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων, υποστηριζόμενη από δύο θυγατρικές Οδηγίες, την Οδηγία 2006/118/EK για την ποιότητα και ποσότητα των υπόγειων υδάτων και την Οδηγία 2008/115/EK για την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων. Εισάγει δε μια καινοτόμο πολιτική στη διαχείριση των υδάτινων πόρων σε σχέση με το προγενέστερο θεσμικό πλαίσιο προστασίας, η οποία βασίζεται στη βελτίωση της αποδοτικότητας των τρόπων διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού²² και τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έκδοση της εν λόγω Οδηγίας φανερώνει τον αποφασιστικό ρόλο της Ένωσης στην αντιμετώπιση των ζητημάτων προστασίας του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο, δεδομένου ότι τα μέτρα που λαμβάνονται δεν προσανατολίζονται μόνο στις ανάγκες της κατανάλωσης, αλλά κυρίως στην ανάγκη διατήρησης της βέλτιστης κατάστασης του υδάτινου περιβάλλοντος για τις επόμενες γενεές²³. Οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν στη θέσπιση της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα αφορούσαν κατά βάση την ανάγκη αποτροπής της περαιτέρω χειροτέρευσης της ποιότητας του υδάτινου περιβάλλοντος και την προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού, με γνώμονα τη μακροπρόθεσμη προστασία των διαθέσιμων υδάτινων πόρων και την ανάγκη μετριασμού των συνεπειών από πλημμύρες και ξηρασίες.

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα υδάτινων πόρων, σε σύγκριση με τις προγενέστερες Οδηγίες, γεγονός το οποίο καταδεικνύει τη συστηματική προσπάθεια του ενωσιακού νομοθέτη για τη διατήρηση της «καλής κατάστασης» των υδάτων²⁴ και τη βιώσιμη χρήση τους, μέσω ολοκληρωμένων προσεγγίσεων²⁵. Ειδικότερα, στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας περιλαμβάνονται:

²² Σακελλαροπούλου Κ., Σεκέρογλου Ν., «Η Βιώσιμη Διαχείριση των Υδατικών Πόρων», *Νόμος και Φύση*, 2006, διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/>

²³ Καραγεώργου Β., «Η Οδηγία-Πλαίσιο για το νερό: ένας σημαντικός σταθμός για το ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος», *Νόμος και Φύση*, 2003, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/7042/i-odigia-plaisio-gia-to-nero-enas-simantikos-stathmos-gia-to-europax%ef%bf%bdko-dikaio-periballontos-augoustos-2003/>

²⁴ Υπόθεση C- 525/12 (EU:C:2014:2202) αιτ. σκέψη 50 - European Commission v Federal Republic of Germany.

²⁵ Καραγεώργου Β., βλ. ό.π.

- Τα εσωτερικά ύδατα (τα στάσιμα ή ρέοντα επιφανειακά ύδατα και τα υπόγεια ύδατα που βρίσκονται προς την πλευρά της ξηράς σε σχέση με τη γραμμή βάσης από την οποία μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων, όπως ποτάμια, λίμνες, υγρότοποι)
- Τα επιφανειακά ύδατα
- Τα μεταβατικά ύδατα (τα υδάτινα συστήματα που βρίσκονται ανάμεσα σε γλυκό και αλμυρό νερό, όπως οι εκβολές ποταμών και οι παράκτιες λιμνοθάλασσες)
- Τα παράκτια ύδατα (τα επιφανειακά ύδατα μέχρι 1 ναυτικό μίλι από τη γραμμή της ακτής)
- Τα υπόγεια ύδατα (το σύνολο των υδάτινων πόρων που βρίσκονται υπόγεια στη ζώνη κορεσμού και σε άμεση επαφή με το έδαφος ή το υπέδαφος).²⁶

Ο σκοπός της παρούσας Οδηγίας για τη συγκρότηση ενός οργανωμένου πλαισίου προστασίας των υδάτων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της, εξειδικεύεται σε 6 επιμέρους βασικούς στόχους: α) την επίτευξη και διατήρηση της καλής κατάστασης των υδάτινων πόρων και την αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισής τους, β) τη βιώσιμη διαχείριση και χρησιμοποίηση των υδάτινων πόρων, γ) τη λήψη πρόσθετων μέτρων για την προστασία των υδάτων και τη μείωση των επικίνδυνων ρυπογόνων ουσιών, δ) την προστασία των υπόγειων υδάτων και τη λήψη μέτρων αποτροπής της διεύρυνσης της ρύπανσής τους, ε) τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων των πλημμυρών και των ξηρασιών²⁷.

Η αρχή της αειφορίας αποτελεί σημαντική επιδίωξη της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα. Κατά το άρθρο 1β της Οδηγίας, θα πρέπει να εξασφαλίζεται η βιώσιμη χρήση και η μακροπρόθεσμη προστασία των υδάτων, προκειμένου να εξυπηρετούνται οι ανάγκες, όχι μόνο της σημερινής γενεάς, αλλά και των επόμενων. Το κανονιστικό περιεχόμενο της αρχής είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτό της βιώσιμης ανάπτυξης²⁸, αποτελώντας ένα από τα βασικά συστατικά στοιχεία της. Η βιώσιμη ανάπτυξη θεμελιώνεται σε τρεις βασικούς πυλώνες, ήτοι την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την περιβαλλοντική προστασία. Πρόκειται δηλαδή, για μια στρατηγική, με την οποία επιδιώκεται η οικονομική ανάπτυξη, η οποία όμως, θα πρέπει να συμμορφώνεται με τις επιταγές της περιβαλλοντικής προστασίας και της βιωσιμότητας²⁹. Η αρχή της αειφορίας, λοιπόν, ως ειδική έκφανση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης, προϋποθέτει ότι η διαχείριση των φυσικών πόρων δεν θα οδηγεί σε υπέρβαση των ορίων αντοχής και της φέρουσας ικανότητας των οικοσυστημάτων και του υδάτινου περιβάλλοντος, λόγω της εκπομπής επιβλαβών ουσιών και της εξάντλησης των φυσικών πόρων. Γίνεται λοιπόν, αντιληπτό ήδη από τους βασικούς σκοπούς της Οδηγίας ότι η αρχή της αειφορίας εντοπίζεται στον πυρήνα της εφαρμογής της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, υποδεικνύοντας ότι η διαχείριση και χρησιμοποίηση των υδάτων θα πρέπει να γίνεται με τρόπο, που δεν θα οδηγεί στη μακροπρόθεσμη υποβάθμιση της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης των υδάτινων πόρων.

²⁶ Βλ. Παράρτημα II της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

²⁷ Άρθ. 1 της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

²⁸ Καραγεώργου Β., βλ. ό.π

²⁹ Ekins P., Drummond P., Watson J., “*Economic Approaches to Energy, Environment and Sustainability*”, Cambridge University Press, 24 March 2017, διαθέσιμο στο: [file:///C:/Users/maria/Downloads/economic-approaches-to-energy-environment-and-sustainability%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/maria/Downloads/economic-approaches-to-energy-environment-and-sustainability%20(1).pdf)

Οι διατάξεις της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα θεσπίζουν τόσο ποιοτικούς, όσο και ποσοτικούς στόχους για τις ποικίλες χρήσεις του νερού και κυρίως του νερού που προορίζεται για πόση, δεδομένου ότι αποτελεί ένα αγαθό ζωτικής σημασίας για την επιβίωση του ανθρώπου, το οποίο όμως, εκτός άφθονο, θα πρέπει επίσης να είναι και καλής ποιότητας. Αξίζει να τονιστεί βέβαια, ότι ο ενωσιακός νομοθέτης δίνει σαφές προβάδισμα στην ποιοτική κατάσταση των υδάτων, όπως αυτό άλλωστε, προκύπτει από το άρθρο 1 της Οδηγίας, η αξιολόγηση της οποίας γίνεται κατά τρόπο συνολικό, δηλαδή ως προς τη χημική, βιολογική υπόσταση και σύνθεση του νερού³⁰.

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα εισάγει μια πρωτοπόρα προσέγγιση στη διαχείριση των υδάτων, στον πυρήνα της οποίας τίθενται οι Περιοχές Λεκάνης Απορροής ποταμού ως βασική διαχειριστική μονάδα, σε εθνική αλλά και σε διακρατική βάση. Κατά το άρθρο 3 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να καθορίζουν τις επιμέρους λεκάνες απορροής ποταμού στην εθνική τους επικράτεια, τις οποίες εντάσσουν σε επιμέρους λεκάνες απορροής ποταμού. Προβλέπεται μάλιστα, και η κατηγορία των διεθνών λεκανών απορροής στις περιπτώσεις διαχείρισης διασυνοριακών υδάτων μεταξύ των κρατών μελών. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου διαχειριστικού πλαισίου των λεκανών απορροής, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, με βάση την παράγραφο 2 του άρθρου 3, να θεσπίζουν τις απαραίτητες διοικητικές φύσεως ρυθμίσεις, μεταξύ των οποίων εντάσσεται κι ο διορισμός της αρμόδιας εποπτεύουσας αρχής, στην οποία ανατίθεται ο έλεγχος της τήρησης των προβλέψεων της εν λόγω Οδηγίας για καθεμία Περιοχή Λεκάνης Απορροής ποταμού. Επιπλέον, κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να εγγυάται ότι, για κάθε Περιοχή Λεκάνης Απορροής ποταμού του εδάφους του, πραγματοποιείται ανάλυση των χαρακτηριστικών της, επισκόπηση των δυσμενών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των υπόγειων υδάτων και οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος, σύμφωνα κυρίως με τις τεχνικές προδιαγραφές των παραρτημάτων II και III³¹.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικό προνόμιο του συγκεκριμένου διοικητικού πλαισίου αποτελεί το γεγονός ότι δύναται να συνεκτιμηθούν τα διάφορα είδη των υδάτων (ποτάμια ύδατα, λιμναία ύδατα κ.α.), οι διαφορετικές χρήσεις τους και οι δυσμενείς συνέπειες που προκαλούνται σε αυτά από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Με τον τρόπο αυτό, η διαχείριση των υδάτων καθίσταται ενοποιημένη και πιο αποτελεσματική, καθόσον προσανατολίζεται στη φυσική ροή του νερού σε ολόκληρες λεκάνες απορροής, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη διοικητικά όρια ή τοπικά σύνορα³².

Για τη λειτουργική εφαρμογή των προγραμμάτων και των μέτρων που περιλαμβάνονται στα Σχέδια Διαχείρισης λεκάνης απορροής, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιδιώκουν την επίτευξη συγκεκριμένων «ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων» για τα επιφανειακά ύδατα, τα υπόγεια ύδατα και τις προστατευόμενες περιοχές³³, οι οποίοι αποτυπώνουν τα επιθυμητά ποιοτικά χαρακτηριστικά των υδάτινων πόρων. Ο σημαντικότερος από αυτούς είναι η επίτευξη της καλής ποιότητας του συνόλου των υδάτων στην εδαφική επικράτεια της ΕΕ, με χρονικό περιθώριο τα 15 έτη, το οποίο εκκινεί από την ημερομηνία που η Οδηγία τέθηκε σε ισχύ.

³⁰ Καραγεώργου Β., βλ. ό. π.

³¹ Υπόθεση C-559/19, (EU:C:2021:512) αιτ. σκέψη 87 -European Commission v Kingdom of Spain.

³² Γερασιδής Α., «Υδάτινοι Πόροι: Η γεωλογική και νομική διάσταση της χρήσης τους», Διδακτορική Διατριβή, Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, 2021, σελ. 62.

³³ Άρθ. 4 της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

Ειδικότερα, όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα, η οικολογικά καλή κατάστασή τους διαπιστώνεται όταν οι αλλοιώσεις, προκληθείσες από ανθρώπινη δραστηριότητα, βρίσκονται σε τόσο χαμηλό επίπεδο, ώστε να παρατηρείται μικρή μόνο παραλλαγή των βιολογικών ποιοτικών χαρακτηριστικών από τις τιμές του μη διαταραγμένου τυπικού συστήματος επιφανειακών υδάτων. Η καλή κατάσταση των ποτάμιων και λιμνίων υδάτων, αλλά και των παράκτιων και μεταβατικών υδάτων εξειδικεύεται περαιτέρω³⁴. Για την επίτευξη και διατήρηση της καλής χημικής κατάστασης είναι απαραίτητη η τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών³⁵ και κανόνων της ΕΕ που αφορούν σε συγκεκριμένα είδη ουσιών. Αναφορικά με τα υπόγεια ύδατα, η καλή κατάσταση των υδάτων επιτυγχάνεται, όταν η στάθμη των υπόγειων υδάτων διασφαλίζει την μη εξάντληση του διαθέσιμου πόρου από τον ετήσιο μέσο όρο άντλησης³⁶, η οποία βέβαια, απαιτεί κι την εφαρμογή των λοιπών Οδηγιών για τις διάφορες ουσίες (νιτρικά ιόντα, φυτοφάρμακα) που διεισδύουν στα υπόγεια νερά.

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι του άρθρου 4 αναπτύσσουν δεσμευτική ισχύ για όλα τα κράτη μέλη και αναλύονται περαιτέρω με την εκπόνηση των Σχεδίων Διαχείρισης στις Περιοχές Λεκάνης Απορροής ποταμού για τη διατήρηση της καλής ποιοτικής κατάστασης των υδάτινων πόρων έως το 2015 και στην συνέχεια κάθε έξι χρόνια. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο άρθρο 4 τίθενται κι ορισμένες εξαιρέσεις ως προς τη βασική ρύθμιση. Οι εξαιρέσεις αυτές μπορούν εν μέρει να δικαιολογηθούν, καθώς δεν είναι εφικτή σε όλες τις περιπτώσεις η επίτευξη της καλής ποιοτικής κατάστασης των υδάτων σε ορίζοντα δεκαπέντε ετών. Οι εξαιρέσεις αυτές μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες:

- Στην πρώτη κατηγορία εμπίπτουν οι ρυθμίσεις που προβλέπουν την παράταση της προθεσμίας για την υλοποίηση των περιβαλλοντικών στόχων από το 2015 έως το 2021, και πάντως όχι μετά το έτος 2027, υπό τον όρο όμως, ότι η παράταση αυτή δε θα συνεπάγεται την περαιτέρω χειροτέρευση του υδάτινου περιβάλλοντος και θα πληροί σωρευτικά τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις που προβλέπονται ³⁷, δηλαδή η αδυναμία υλοποίησης των περιβαλλοντικών στόχων θα πρέπει να ανάγεται σε λόγους τεχνικής φύσεως ή λόγους υψηλού κόστους.
- Στην δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι ρυθμίσεις, με τις οποίες θεσπίζονται λιγότερο αυστηροί περιβαλλοντικοί στόχοι για τα «τεχνητά ή ιδιαίτερα τροποποιημένα συστήματα» επιφανειακών υδάτων. Ο χαρακτηρισμός των συστημάτων ως «τεχνητών ή ιδιαίτερα τροποποιημένων» απαιτεί την πλήρωση των προϋποθέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 4, οι οποίες αφορούν τόσο τις σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις που θα είχαν οι απαραίτητες για την διατήρηση της καλής οικολογικής κατάστασης μεταβολές σε ένα πλήθος δραστηριοτήτων, όπως τη ναυσιπλοΐα, την ύδρευση, όσο τις τεχνικές δυσκολίες και το πολύ υψηλό κόστος της αξιοποίησης φιλικότερων προς το περιβάλλον πρακτικών.
- Στην τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι εξαιρέσεις για τις περιπτώσεις υποβάθμισης της ποιοτικής κατάστασης των υδάτινων πόρων λόγω απρόβλεπτων και ασυνήθιστων, ακραίων

³⁴ Βλ. Παράρτημα V της Οδηγίας-Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

³⁵ Βλ. Παράρτημα ΙΧ της Οδηγίας-Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

³⁶ Βλ. 2.2 και 2.3 του Παραρτήματος V της Οδηγίας-Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων

³⁷ Άρθ. 4 παρ. 4 εδ. δ' της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

φυσικών φαινομένων. Όπως ορίζεται και στην παράγραφο 6 του παρόντος άρθρου, μια τέτοιου είδους εξαίρεση κρίνεται θεμιτή, με την προϋπόθεση ότι πληρούνται σωρευτικά συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες στοχεύουν στον περιορισμό των σοβαρών συνεπειών στην ποιοτική κατάσταση του νερού, οφειλόμενων στα απρόβλεπτα και εξαιρετικά αυτά γεγονότα. Δικαιολογητικός λόγος της θέσπισης της συγκεκριμένης ρύθμισης αποτελεί η απουσία οποιασδήποτε ανθρώπινης ανάμειξης στην εν λόγω υποβάθμιση της ποιότητας του νερού, η οποία θα μπορούσε σε αντίθετη περίπτωση να θεμελιώσει την ευθύνη κρατών.

Τα κύρια εργαλεία υλοποίησης των περιβαλλοντικών στόχων, που προβλέπονται στο άρθρο 4 της Οδηγίας, είναι τα Προγράμματα μέτρων. Πρόκειται για βασικά μέσα σχεδιασμού που διευκολύνουν αφενός, την αντιμετώπιση των πιέσεων που παρατηρούνται στα οικεία υδατικά συστήματα και αφετέρου, την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδάτων στις λεκάνες απορροής ποταμού ή στα υδατικά συστήματα. Στα Προγράμματα μέτρων συνεκτιμώνται τα αποτελέσματα των αναλύσεων που ορίζει το άρθρο 5 της Οδηγίας, για την εκπλήρωση των περιβαλλοντικών σκοπών του άρθρου 4. Πέραν τούτου, τα εν λόγω Προγράμματα μέτρων μπορούν να παραπέμπουν στα μέτρα που απορρέουν από την εθνική νομοθεσία και καταλαμβάνουν ολόκληρη την επικράτεια ενός κράτους μέλους³⁸. Διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, στα «βασικά» μέτρα και στα «συμπληρωματικά» μέτρα.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 11, ως «βασικά» χαρακτηρίζονται καταρχήν, τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία των υδάτινων πόρων, στην οποία εντάσσονται οι διατάξεις της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, αλλά και οι Οδηγίες που δεν καταργούνται από την προαναφερθείσα οδηγία³⁹. Επιπλέον, ως «βασικά» μπορούν να θεωρηθούν τα μέτρα για την αειφόρο και αποτελεσματική χρήση του νερού, την ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών νερού, τον έλεγχο του πόσιμου νερού και της ποιοτικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, τον έλεγχο των απολήψεων επιφανειακού και υπόγειου νερού και τον έλεγχο στις σημειακές και διάχυτες πηγές ρυπογόνων απορρίψεων, καθώς και τα προληπτικά μέτρα για την αποτροπή σοβαρής διαρροής ρύπων από τεχνικές εγκαταστάσεις⁴⁰.

Σε περίπτωση που η εκπλήρωση των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων δεν καταστεί δυνατή αποκλειστικά με τα βασικά μέτρα των προγραμμάτων, προβλέπεται η δυνατότητα των κρατών μελών να υιοθετήσουν συμπληρωματικά μέτρα, στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, νομοθετικά, διοικητικά και οικονομικά μέτρα, κώδικες ορθών πρακτικών (π.χ. στη γεωργία), έλεγχοι εκπομπής και άντλησης⁴¹, έργα έρευνας και ανάπτυξης.

Τα Προγράμματα μέτρων θα πρέπει να ολοκληρώνονται εντός εννέα ετών από την ημερομηνία έναρξης της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα και θα πρέπει να είναι έτοιμα να εφαρμοστούν στα επόμενα τρία έτη. Το χρονικό περιθώριο, το οποίο δίδεται, είναι ιδιαίτερα μεγάλο, διότι η επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων εντός 15 ετών από την έναρξη της Οδηγίας δεν φαίνεται να αποτελεί εύκολο εγχείρημα, αν τα Προγράμματα μέτρων έχουν εφαρμογή μόλις τρία έτη.

³⁸Υπόθεση C-559/19 (EU:C:2021:512), αιτ. σκέψη 136 - European Commission v Kingdom of Spain.

³⁹Βλ. Παράρτημα VI της Οδηγίας-Πλαίσιο 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

⁴⁰Τάτσης Λ., «Διαχείριση των υδάτων στα πλαίσια της Οδηγίας 2000/60/EK και του ν. 3199/2003. Προβλήματα και προοπτικές», Νόμος και Φύση, 2009.

⁴¹Βλ. Παράρτημα VI της Οδηγίας-Πλαίσιο 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

Προκειμένου λοιπόν, η Οδηγία να εφαρμοστεί αποτελεσματικά, θα πρέπει τα κράτη μέλη να μεριμνούν για την ταχύτερη δυνατή εκπόνηση και εφαρμογή των Προγραμμάτων μέτρων. Τέλος, προβλέπεται η δυνατότητα αναθεώρησής τους στην δεκαπενταετία από την έναρξη της Οδηγίας, καθώς και η δυνατότητα επόμενων αναθεωρήσεων, ανά έξι έτη.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η αποτελεσματική εφαρμογή κάθε πολιτικής για την προστασία των υδάτινων πόρων δεν εξαρτάται μόνο από τη συγκρότηση των κατάλληλων Προγραμμάτων μέτρων, αλλά και από την ενεργή συμμετοχή του κοινού, ήτοι των αποδεκτών των διάφορων υπηρεσιών νερού. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Οδηγία θέτει φιλόδοξες απαιτήσεις σχετικά τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών ως αναπόσπαστο μέρος του υδατικού σχεδιασμού και της διαδικασίας διαχείρισης των υδάτων⁴². Ειδικότερα, θεσπίζεται στο άρθρο 14 της Οδηγίας η υποχρέωση των κρατών μελών για την ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του συνόλου των ενδιαφερόμενων μερών στην αποτελεσματική εφαρμογή της Οδηγίας⁴³. Η έννοια της «συμμετοχής του κοινού» μπορεί να ερμηνευτεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, βάσει της Οδηγίας, αλλά αυτό που γίνεται γενικά αποδεκτό είναι ότι θα πρέπει διασφαλίζεται η συμμετοχή κάθε ενδιαφερομένου στη διαδικασία λήψης μια απόφασης για την οποία έχει άμεσο συμφέρον⁴⁴. Υπό το πρίσμα αυτό, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η συμμετοχή του κοινού αφορά κυρίως στην πρόσβασή του σε σχετικά έγγραφα, στη δυνατότητα διατύπωσης παρατηρήσεων και κυρίως στη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών σε διαδικασίες κατάρτισης, αναθεώρησης και ενημέρωσης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού, μέσω ουσιαστικών διαδικασιών διαβούλευσης, χωρίς ωστόσο, να διασαφηνίζεται από τη σχετική διάταξη σε ποιο βαθμό αυτές συνεκτιμώνται. Παράλληλα, τα κράτη μέλη οφείλουν να αποστέλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντίγραφα των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού και εκθέσεις για την κατάσταση των υδάτινων συστημάτων στην εθνική επικράτειά τους⁴⁵.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης, το άρθρο 9 της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, κατά το οποίο τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν την αρχή της «ανάκτησης του κόστους» για τις υπηρεσίες ύδατος, θεσπίζοντας και θέτοντας σε εφαρμογή αντίστοιχες πολιτικές κοστολόγησης ύδατος, οι οποίες θα παρέχουν στους χρήστες κίνητρα για να χρησιμοποιούν αποτελεσματικότερα τους πόρους, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην υλοποίηση των περιβαλλοντικών στόχων που τίθενται με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα⁴⁶. Ορίζεται, επίσης, ότι πέραν του οικονομικού κόστους, θα πρέπει να συνυπολογίζεται και το περιβαλλοντικό κόστος (ως κόστος πόρου), στην έννοια του οποίου εντάσσονται οι διάφορες περιβαλλοντικές ζημίες, καθώς και ο ποσοτικός περιορισμός των υδάτινων πόρων⁴⁷. Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι η εφαρμογή των οικονομικών αυτών εργαλείων συναρτάται άμεσα με τη θεμελιώδη περιβαλλοντική αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», σύμφωνα με την

⁴² Stefano L., Hernández-Mora N., “Water planning and management after the EU Water Framework Directive” 2012, διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/20880885/Water_Planning_and_Management_After_the_EU_Water_Framework_Directive?e_mail_work_card=view-paper

⁴³ Mostert E., “The European Water Framework Directive and water management research”, Elsevier, 2003, διαθέσιμο στο: [https://doi.org/10.1016/S1474-7065\(03\)00089-5](https://doi.org/10.1016/S1474-7065(03)00089-5)

⁴⁴ Farmaki P., “Water Framework Directive (An “Open up” Tool for Public Participation in Water Policy)”, 2021, διαθέσιμο στο: file:///C:/Users/maria/Downloads/Water_Framework_Directive_An_Open_up_Tool_for_Publ.pdf

⁴⁵ European Council, Council of the European Union, Press releases, *Surface water and groundwater: Council agrees negotiating mandate to update list of pollutants*, διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/19/surface-water-and-groundwater-council-agrees-negotiating-mandate-to-update-list-of-pollutants/>

⁴⁶ Υπόθεση C-525/12 (EU:C:2014:2202) αιτ. σκέψη 44 - European Commission v Federal Republic of Germany.

⁴⁷ Γερασίδη Α., βλ. ό.π.

οποία το κόστος αποκατάστασης της προκληθείσας ζημίας ή της μείωσης της ρύπανσης θα πρέπει να αναλαμβάνεται από εκείνον, ο οποίος την προκάλεσε.

Συμπερασματικά, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, καθιερώνοντας κοινές αρχές και ένα συνολικό πλαίσιο δράσεως για την προστασία των υδάτων, το οποίο επιτρέπει τον συντονισμό, την ένταξη και, πιο μακροπρόθεσμα, την ανάπτυξη γενικών αρχών και δομών που θα συμβάλλουν στην προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων εντός της ΕΕ. Οι κοινές αρχές και το συνολικό πλαίσιο δράσεως που θέτει η εν λόγω Οδηγία πρέπει να αναπτυχθούν εν συνεχεία από τα κράτη μέλη, τα οποία υποχρεούνται να προβούν στη λήψη μιας σειράς ειδικών μέτρων, τηρώντας τις προβλεπόμενες από την Οδηγία προθεσμίες⁴⁸.

Σύμφωνα με την πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, σε μια προσπάθεια αξιολόγησης των δράσεων που είχαν αναληφθεί έως τότε από τα κράτη μέλη, διαπιστώθηκαν πολλά προβλήματα και δυσχέρειες ως προς την επιδιωκόμενη μεταφορά των διατάξεων της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα στο εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προέβη στη διατύπωση συστάσεων προς τα κράτη μέλη για την αναδιαμόρφωση του εσωτερικού νομοθετικού πλαισίου τους προς την πλήρη συμμόρφωσή τους και την ενσωμάτωση της αειφόρου χρήσης των υδάτων στις εθνικές πολιτικές τους⁴⁹. Παρόλα αυτά, πέντε κράτη μέλη και συγκεκριμένα, η Ιταλία, η Δανία, το Βέλγιο, η Πορτογαλία και η Ελλάδα, δεν κατάφεραν να τηρήσουν τις ενωσιακές υποχρεώσεις τους, με αποτέλεσμα να εκδοθούν εις βάρος τους καταδικαστικές αποφάσεις από το ΔΕΕ⁵⁰.

Η εναρμόνιση της ελληνικής έννομης τάξης υλοποιήθηκε με την έκδοση του Ν. 3199/2003, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 5 Δεκεμβρίου 2003, εντός δηλαδή της προβλεπόμενης προθεσμίας ενσωμάτωσης, δεδομένου ότι η Οδηγία θέτει ως χρονικό περιθώριο ενσωμάτωσης την 22^η Δεκεμβρίου 2003. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη, στην προσπάθειά τους να θέσουν σε εφαρμογή την εν λόγω Οδηγία, αντιμετώπισαν δυσκολίες. Οι δυσχέρειες εφαρμογής της οφείλονταν κατά κύριο λόγο στα αυστηρά χρονοδιαγράμματα που περιλάμβανε, στις ασαφείς διατάξεις της, οι οποίες έρχονταν περαιτέρω ανάλυσης, προκειμένου να καταστούν εφαρμόσιμες, στην έλλειψη των κατάλληλων υποδομών, καθώς και ικανοποιητικής υφιστάμενης επιστημονικής βάσης⁵¹. Πράγματι, λίγο μετά την έκδοση της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, κατέστη αντιληπτό ότι η επιτυχημένη εφαρμογή της Οδηγίας αποτελεί ένα δύσκολο και φιλόδοξο εγχείρημα για όλες τις χώρες, τους θεσμούς και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Ως εκ τούτου, σε συνάντηση των Διευθυντών των Υδάτων που πραγματοποιήθηκε στη Σουηδία στις 2 έως 4 Μαΐου 2001, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισαν από κοινού, σε μια προσπάθεια περιορισμού του κινδύνου κακής εφαρμογής της Οδηγίας, τη θέσπιση μιας κοινής στρατηγικής εφαρμογής ("Common Implementation Strategy of

⁴⁸ Υπόθεση C-461/13, (EU:C:2015:433) αιτ. σκέψη 34 - Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV v Federal Republic of Germany.

⁴⁹ Τσαρούχη Δ., «*Διαχείριση Υδάτινων Πόρων: Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομολογία 1990-2012*», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Ν.Ο.Π.Ε, 2013, διαθέσιμο στο: <https://pergamamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/1337709/file.pdf>

⁵⁰ Βλ. Υποθέσεις C-403/11, C-366/11, C-323/11, C-297/11, C-223/11.

⁵¹ Ανδρεαδάκης Α., «*Η αναγκαιότητα συντονισμένης δράσης για την υποβοήθηση εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60*», Ημερίδα: «Οδηγία Πλαίσιο 2000/60- Εναρμόνιση με την ελληνική πραγματικότητα», ΕΜΠ 2002, σελ. 21.

WFD”, CIS) για την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, βασιζόμενης κυρίως στην ανάπτυξη κοινών προσεγγίσεων, τη διαμόρφωση βέλτιστων πρακτικών, την ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών⁵².

Κατόπιν ελέγχου της καταλληλότητας της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα ύδατα που διενεργήθηκε στα τέλη του έτους 2019⁵³, αποδείχθηκε ότι το νομοθετικό πλαίσιο για τα νερά είναι εν γένει πρόσφορο για τον επιδιωκόμενο στόχο, διαμορφώνοντας ένα σημαντικότερο επίπεδο προστασίας των υδάτων από το αναμενόμενο, με δυνατότητες όμως, να εμπλουτιστεί περαιτέρω κυρίως στους τομείς των επενδύσεων, της ψηφιοποίησης και της χημικής μόλυνσης. Στις 26 Οκτωβρίου 2022 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση αναθεώρησης⁵⁴ της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα και των δύο θυγατρικών Οδηγιών της, της Οδηγίας για τα υπόγεια ύδατα και της Οδηγίας για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος, η οποία δύναται να συμβάλει στον εξορθολογισμό της διαχείρισης της ρύπανσης των υδάτων στο πνεύμα της ιδέας «μία ουσία, μία αξιολόγηση»⁵⁵. Η πρόταση αναθεώρησης αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των ελλείψεων που παρατηρήθηκαν στον προαναφερόμενο έλεγχο καταλληλότητας και την αναπροσαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας στα σύγχρονα δεδομένα της καλπάζουσας κλιματικής αλλαγής, αλλά και στα νέα επιστημονικά πορίσματα. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή προτείνει την επέκταση του καταλόγου ουσιών προτεραιότητας της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, με την προσθήκη 68 ουσιών και ομάδων ουσιών, καθώς και σχετικών προτύπων ποιότητας για ορισμένες υπερφθοριωμένες και πολυφθοριωμένες αλκυλικές ουσίες (PFAS), φαρμακευτικά προϊόντα και φυτοφάρμακα, εισάγει τροποποιήσεις στις σχετικές νόμιμες οριακές τιμές που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της χημικής κατάστασης, βάσει της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, καθώς και αλλαγές στην παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και τα μέτρα που λαμβάνονται για το μετριασμό της ρύπανσης, με τη θέσπιση ενός μηχανισμού παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων σε επίπεδο ΕΕ για την προστασία των οικοσυστημάτων και τη διασφάλιση της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων έως το 2039⁵⁶. Στις 19 Ιουνίου 2024, το Συμβούλιο ενέκρινε τη διαπραγματευτική εντολή του⁵⁷ σχετικά με την οδηγία που θα τροποποιεί την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα και τις θυγατρικές οδηγίες της, επιτρέποντας στην Προεδρία του να αρχίσει συνομιλίες με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με το τελικό κείμενο, το οποίο θα πλαισιώνει την φιλοδοξία της μηδενικής ρύπανσης της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας έως το 2050.

⁵²Groundwater Monitoring, “Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC)”, - Technical report on groundwater monitoring as discussed at the workshop of 25th June 2004 14, December 2004, διαθέσιμο στο: <http://www.waterframeworkdirective.wdd.moa.gov.cy/docs/OtherCISDocuments/GroundwaterReports/GroundwaterMonitoringReport.pdf>

⁵³Commission Staff Working Document Fitness Check of the Water Framework Directive, Groundwater Directive, Environmental Quality Standards Directive and Floods Directive, Brussels, 10.12.2019 SWD (2019) 439 final.

⁵⁴Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2000/60/EC establishing a framework for Community action in the field of water policy, Brussels, 26.10.2022 COM(2022) 540 final 2022/0344 (COD), διαθέσιμο στο: [6e618dec-c528-4ba8-8900-1e020eefe393_en](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022C0540)

⁵⁵Backhaus, T., “Commentary on the EU Commission's proposal for amending the Water Framework Directive, the Groundwater Directive, and the Directive on Environmental Quality Standards”, 2023 διαθέσιμο στο: <https://en.europe.springeropen.com/articles/10.1186/s12302-023-00726-3>

⁵⁶Pesticide Action Network, “The EU Member States’ attack on water protection”, 25 July 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.pan-europe.info/blog/eu-member-states%E2%80%99attack-water-protection>.

⁵⁷Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2000/60/EC establishing a framework for Community action in the field of water policy, Directive 2006/118/EC on the protection of groundwater against pollution and deterioration and Directive 2008/105/EC on environmental quality standards in the field of water policy – Mandate for negotiations with the European Parliament, διαθέσιμο στο: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11383-2024-INIT/en/pdf/>

1.3 Η Οδηγία 2006/118/EK «Σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση»

Η αποτελεσματική διαχείριση των υπόγειων υδάτων αποτέλεσε βασική επιδίωξη του ενωσιακού νομοθέτη, ο οποίος, εκτιμώντας αφενός, την τεράστια σημασία των υπόγειων υδάτων ως αποθήκη νερού ιδιαίτερα καλής ποιότητας και ως ρυθμιστικό συντελεστή για τη διατήρηση των οικοσυστημάτων σε διαστήματα ξηρασίας και αφετέρου, τις μεγάλες πιέσεις που αυτά υφίστανται εξαιτίας των μεγαλύτερων αναγκών προς εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας νερού λόγω της κλιματικής αλλαγής⁵⁸, αποφάσισε τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου προστασίας και διαχείρισης των υπόγειων υδάτων, με τη θέσπιση της Οδηγίας 2006/118/EK. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η προστασία και διαχείριση των υπόγειων υδάτων προβλεπόταν ήδη στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, η οποία εντάσσει τα υπόγεια ύδατα στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού, ορίζοντας με σαφήνεια τους τρόπους εξασφάλισης της καλής τους ποιότητας και ποσότητας. Υπό το πρίσμα αυτό, όπως άλλωστε προβλέπεται και στο άρθρο 1, η Οδηγία 2006/118/EK είναι θυγατρική της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, καθιερώνοντας ειδικότερα μέτρα για την αποτροπή και τον έλεγχο της υποβάθμισης της ποιότητας των υπόγειων υδάτων.

Για τον σκοπό της προστασίας και της αξιολόγησης της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, η εν θέματι Οδηγία θέτει ποιοτικά πρότυπα και προσδιορίζει τα ανώτατα αποδεκτά όρια για τις ουσίες του Παραρτήματος I, αναθέτοντας στα κράτη μέλη την υιοθέτηση των δικών τους ποιοτικών προτύπων για ουσίες εθνικού ενδιαφέροντος, καθώς και για τις ουσίες που αναφέρονται στο Παράρτημα II, με δυνατότητα τροποποίησης αυτών, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο, για την προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων θα πρέπει να συνοψίζονται και να δημοσιεύονται στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών.

Επιπλέον, η Οδηγία θεσπίζει την υποχρέωση των κρατών μελών για τη διενέργεια μελετών αναφορικά με τις τάσεις συγκεντρώσεων ρύπων βάσει των αποτελεσμάτων παρακολούθησης, καθώς και για την αναστροφή των τάσεων αυτών⁵⁹ προς εκπλήρωση των περιβαλλοντικών στόχων της Οδηγίας- Πλαίσιο για τα ύδατα, με την υιοθέτηση των κατάλληλων προληπτικών μέτρων και μέτρων περιορισμού της εισχώρησης στα υπόγεια ύδατα ρυπογόνων και επικίνδυνων ουσιών, τα οποία θα πρέπει να περιλαμβάνονται στα Προγράμματα μέτρων που καταρτίζονται βάσει του άρθρου 11 της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα⁶⁰.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβαίνει στις αναγκαίες αναθεωρήσεις των Παραρτημάτων I και II κάθε έξι χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των συναφών πληροφοριών και των στοιχείων από τα προγράμματα παρακολούθησης που εκπονούνται στα πλαίσια της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα.

⁵⁸ Elshall A., Arik A., El-Kadi A. I., Pierce S., Ye M., Burnett K. M., Wada C. A., Chun S. L. B., “Groundwater sustainability: a review of the interactions between science and policy”, Environmental Research, 2020, διαθέσιμο στο: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab8e8c/pdf>

⁵⁹ Άρθρο 5 της Οδηγίας 2006/11/EK σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση.

⁶⁰ Άρθρο 6 της Οδηγίας 2006/11/EK σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση.

Καταλήγοντας, η Οδηγία για την προστασία των υπόγειων υδάτων αποτελεί έναν από τους κύριους πυλώνες της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τη διασφάλιση της ποιοτικής κατάστασης και της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων, καθώς θεσπίζει το προστατευτικό πλαίσιο της σημαντικότερης πηγής γλυκού νερού, η ορθολογική διαχείριση της οποίας μπορεί να εξασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη παροχή ύδατος για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και για τη διατήρηση των οικοσυστημάτων.

1.4 Η Οδηγία 2008/105/EK «Σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων»

Η Οδηγία 2008/105/EK αποτελεί θυγατρική οδηγία της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, προσδιορίζοντας τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος αναφορικά με την ύπαρξη στα επιφανειακά ύδατα ορισμένων ουσιών ή ομάδων ουσιών που χαρακτηρίζονται ως ουσίες προτεραιότητας λόγω των δυσμενών επιπτώσεων που επιφέρουν στο υδάτινο περιβάλλον.

Τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος, τα οποία θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, αφορούν σε κατώτατα όρια συγκέντρωσης των 33 ουσιών προτεραιότητας και 8 άλλων ρύπων στα ύδατα, η υπέρβαση των οποίων εμποδίζει την επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης των υδάτων. Τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος διακρίνονται σε δύο τύπους, οι οποίοι αφορούν τη μέση ετήσια συγκέντρωση (MAC - Maximum Allowable Concentration), με την οποία εξασφαλίζεται η προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος από τη μακροχρόνια έκθεση σε ρύπους, και τη μέγιστη επιτρεπόμενη τιμή (AA-EQS - Annual Average Environmental Quality Standard), με την οποία επιτυγχάνεται η προστασία των υδάτων από βραχυπρόθεσμη έκθεση σε ρύπους.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να παρακολουθούν ανά τρία χρόνια την κατάσταση των υδάτων, προβαίνοντας σε ανάλυση των μακροπρόθεσμων τάσεων των συγκεντρώσεων των ουσιών προτεραιότητας⁶¹ που παρατηρούνται σε ιζήματα και/ή ζώντες οργανισμούς και μεριμνώντας για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την αποτροπή της περαιτέρω αύξησης των συγκεντρώσεων αυτών. Η συχνότητα των παρακολουθήσεων δύναται να μεταβληθεί ανάλογα με τα επιστημονικά πορίσματα των εμπειρογνομώνων.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη δύνανται να προβαίνουν σε καθορισμό ζωνών ανάμειξης πλησίον των σημείων απόρριψης, όπου είναι επιτρεπτή η υπέρβαση των προτύπων ποιότητας περιβάλλοντος, υπό τον όρο όμως, ότι τα υπόλοιπα επιφανειακά ύδατα συμμορφώνονται προς τα εν θέματι πρότυπα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναφέρουν επακριβώς τις ζώνες αυτές στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού που καταρτίζονται σύμφωνα με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα. Για κάθε Περιοχή Λεκάνης Απορροής ποταμού, καταρτίζονται κατάλογοι εκπομπών, απορρίψεων και διαρροών όλων των ουσιών που απαριθμούνται στο Μέρος Α του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας, με βάση τους οποίους η Επιτροπή επαληθεύει την πρόοδο των κρατών στην επίτευξη

⁶¹ Άρθρο 3 παρ. 6 της Οδηγίας 2008/105/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

των στόχων για το σταδιακό περιορισμό της ρύπανσης από ουσίες προτεραιότητας και την παύση ή την εξάλειψη των εκπομπών, απορρίψεων και διαρροών επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας.

Η Οδηγία 2013/39/ΕΕ επέφερε ορισμένες τροποποιήσεις για 7 από τις 33 αρχικές ουσίες προτεραιότητας, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά πορίσματα σχετικά με τις ιδιότητες των εν λόγω ουσιών. Τα αναθεωρημένα πρότυπα για τις εν λόγω 7 ουσίες προτεραιότητας έπρεπε να ληφθούν υπόψη για πρώτη φορά στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών των χωρών της ΕΕ από τις 22 Δεκεμβρίου 2015, με στόχο την επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων για τις εν λόγω ουσίες έως τις 22 Δεκεμβρίου 2021.

Η εν θέματι Οδηγία τέθηκε σε εφαρμογή στις 13 Ιανουαρίου 2009, αντικαθιστώντας το Παράρτημα Χ της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ με το Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ και καταργώντας τις Οδηγίες 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ. Η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με τις προβλέψεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ υλοποιήθηκε με την ΚΥΑ 51354/2641/Ε103/2010 (ΦΕΚ 1909/Β/8-12-2010).

Γίνεται αντιληπτό ότι η Οδηγία 2008/115/ΕΚ, ως υποστηρικτική Οδηγία της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του νομοθετικού πλαισίου της Ένωσης για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, καθορίζοντας σαφή πρότυπα ποιότητας του υδάτινου περιβάλλοντος, η τήρηση των οποίων δύναται να συμβάλλει στην καλή χημική κατάσταση των υδάτων.

1.5 Η Οδηγία 2020/2184/ΕΚ «Σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης»

Η Οδηγία 2020/2184/ΕΚ εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 2020, επικαιροποιώντας την προηγούμενη Οδηγία 98/83/ΕΕ, με στόχο την παροχή υψηλής ποιότητας πόσιμου νερού σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση από τις 13 Ιανουαρίου 2023 μέσω της υιοθέτησης συγκεκριμένων εθνικών προτύπων σε όλα τα κράτη μέλη. Η εν λόγω Οδηγία θέτει μια σειρά κανόνων για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις δυσμενείς συνέπειες της μόλυνσης του νερού, που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση, βελτιώνοντας την πρόσβαση όλων των ευρωπαίων πολιτών σε υγιεινό και ασφαλές νερό. Προς τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, τα οποία θα αποτρέπουν άμεσα ή έμμεσα τη χειροτέρευση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των υδάτων και θα θεμελιώνονται στην αρχή της προφύλαξης.

Αποτελεί την πρώτη ευρωπαϊκή νομοθεσία που εκδίδεται μετά από την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών, ένα εργαλείο συμμετοχικής δημοκρατίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ξεκίνησε μέσω της πρωτοβουλίας «Right2Water⁶²» με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος⁶³. Η νέα Οδηγία δεν περιορίζεται σε δραστηριότητες παρακολούθησης, αλλά προτείνει εκ νέου και προωθεί μια γενικευμένη προσέγγιση ασφάλειας που βασίζεται στον εντοπισμό και τη διαχείριση κινδύνων σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού πόσιμου νερού (από τη λεκάνη απορροής έως την

⁶² <https://right2water.eu/>

⁶³ Bayona-Valderrama A., “Water quality for citizen confidence: The implementation process of 2020, EU Drinking Water Directive in Nordic countries”, 2024, διαθέσιμο στο: untitled

εξόρυξη, την επεξεργασία, την αποθήκευση, συμπεριλαμβανομένης της διανομής). Τα κυριότερα σημεία της Οδηγίας αφορούν: α) την επικαιροποίηση ορισμένων προτύπων ποιότητας, με την εισαγωγή νέων παραμέτρων και την τροποποίηση των τιμών των παραμέτρων, για ορισμένες με πιο περιοριστικό τρόπο και για άλλες με πιο ανεκτικούς όρους, β) τον εντοπισμό πιθανών αναδυόμενων ρύπων που υπάρχουν σε πηγές εφοδιασμού (λεκάνες απορροής), γ) την απαίτηση για αποτελεσματική και διαφανή ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την ποιότητα του παρεχόμενου νερού, η οποία είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στο δίκτυο ύδρευσης. Παράλληλα, περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικά την εκτίμηση των κινδύνων στα οικιακά συστήματα διανομής, τις ελάχιστες απαιτήσεις υγιεινής για τα υλικά που έρχονται σε επαφή με το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, τις ελάχιστες απαιτήσεις για τις χημικές ουσίες επεξεργασίας και τα μέσα φιλτραρίσματος που έρχονται σε επαφή με το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης.

Από το πεδίο εφαρμογής της εξαιρούνται τα φυσικά μεταλλικά νερά, χαρακτηριζόμενα ως τέτοια από την αρμόδια αρχή, σύμφωνα με την Οδηγία 2009/54/EK, καθώς και τα νερά που αποτελούν φαρμακευτικό ιδιοσκεύασμα, βάσει της Οδηγίας 2001/83/EK. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δίνεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα εξαίρεσης των υπευθύνων επιχειρήσεων τροφίμων από την παρούσα Οδηγία σχετικά με το νερό που χρησιμοποιούν στα πλαίσια της επιχείρησης τροφίμων τους, εφόσον αποδεικνύεται ότι η ποιότητα του νερού δε δύναται να θέσει σε κίνδυνο την τελική μορφή του τροφίμου και συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που θέτει η σχετική ενωσιακή νομοθεσία για τα τρόφιμα.

Η Οδηγία 2020/2184/ΕΕ τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2021 και από τον Ιανουάριο του 2023 τα κράτη μέλη όφειλαν να καταβάλουν προσπάθειες για τη μεταφορά της Οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο και να αρχίσουν να συμμορφώνονται με τις διατάξεις της. Η θέσπισή της αποτέλεσε ένα πολύ σημαντικό βήμα για τη βελτίωση και την ευθυγράμμιση της ενωσιακής νομοθεσίας για τα ύδατα με τις σημερινές προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής, εισάγοντας ευέλικτες επικαιροποιήσεις και αυστηρότερα πρότυπα, τα οποία την καθιστούν «ευρωπαϊκό πρότυπο ποιότητας των υδάτων για το πόσιμο νερό»⁶⁴.

1.6 Η Οδηγία 2006/07/EK «Σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ»

Η Οδηγία 2006/07/EK θεσπίστηκε προς αντικατάσταση της παλαιότερης Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και τη λήψη μέτρων για την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας. Η εν λόγω Οδηγία λειτουργεί συμπληρωματικά σε σχέση με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, ακολουθώντας το γενικότερο περιβαλλοντικό πνεύμα της⁶⁵.

⁶⁴ Dettori M., Arghittu A., Deiana G., Castiglia P., Azara A., “The revised European Directive 2020/2184 on the quality of water intended for human consumption. A step forward in risk assessment, consumer safety and informative communication”, Environmental Research, Elsevier, June 2022, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.envres.2022.112773>

⁶⁵ Georgiou S., “Revision of the EU Bathing Water Directive: economic costs and benefits”, Elsevier, 2005, διαθέσιμο στο: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0025326X04004618?via%3Dihub>

Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας καταλαμβάνει τα επιφανειακά ύδατα κολύμβησης, στα οποία δεν έχει επιβληθεί από την αρμόδια αρχή σταθερή απαγόρευση κολύμβησης ή δεν έχει εκδοθεί μόνιμη σύσταση κολύμβησης. Εκτός του πεδίου εφαρμογής της τίθενται τα κολυμβητήρια και οι δεξαμενές ιαματικών λουτρών, τα περικλείστα ύδατα για θεραπευτικούς σκοπούς, τα τεχνητώς περικλείστα ύδατα, που διαχωρίζονται από τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα.

Τα διαχειριστικά μέτρα για την προστασία της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης είναι στενά συνυφασμένα με τρεις βασικές υποχρεώσεις των Κρατών Μελών, την υποχρέωση παρακολούθησης των υδάτων κολύμβησης, την υποχρέωση αξιολόγησης της ποιότητάς τους και την υποχρέωση ταξινόμησής τους σε ύδατα «ανεπαρκούς ποιότητας», ύδατα «επαρκούς ποιότητας», ύδατα «καλής ποιότητας» και ύδατα «εξαιρετικής ποιότητας».

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να καταρτίζουν χρονοδιαγράμματα παρακολούθησης για κάθε περιοχή υδάτων κολύμβησης και να ορίζουν κάθε χρόνο την κολυμβητική περίοδο, στη διάρκεια της οποίας διενεργούν δειγματοληψίες στα ύδατα κολύμβησης⁶⁶. Η παρακολούθηση θα πρέπει να υλοποιείται εντός τεσσάρων ημερών από την ημερομηνία που αναγράφεται στο χρονοδιάγραμμα, ενώ θα πρέπει εκπονούνται κατ' ελάχιστον τέσσερις δειγματοληψίες και αναλύσεις κάθε κολυμβητική περίοδο, με εξαίρεση τα ύδατα κολύμβησης, για τα οποία η κολυμβητική περίοδος δεν ξεπερνά τις οκτώ εβδομάδες, και τα ύδατα που εντοπίζονται σε περιοχή με ειδικούς γεωγραφικούς περιορισμούς, για τα οποία ορίζεται μικρότερος αριθμός δειγματοληψιών. Αξίζει να αναφερθεί ότι στην εν θέματι Οδηγία προβλέπονται δύο επιπλέον βακτηριολογικές παράμετροι ανάλυσης της ποιότητας των υδάτων, οι εντερόκοκκοι και τα κολοβακτηρίδια, σε σχέση με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα. Πέραν αυτών όμως, τα ύδατα κολύμβησης υπόκεινται και σε οπτικό έλεγχο για την ύπαρξη τυχόν ρύπων, όπως κατάλοιπα πίσσας, γυαλιά, πλαστικά, καουτσούκ ή οποιαδήποτε άλλα απόβλητα.

Στη συνέχεια, βάσει των αποτελεσμάτων που συγκεντρώθηκαν κατά το στάδιο της παρακολούθησης των βακτηριολογικών παραμέτρων, διενεργείται μετά τη λήξη κάθε κολυμβητικής περιόδου η αξιολόγηση των υδάτων κολύμβησης⁶⁷, λαμβάνοντας υπόψη την εκάστοτε τοποθεσία τους και το σύνολο των ποιοτικών δεδομένων από την τρέχουσα κολυμβητική περίοδο και τις τρεις προγενέστερες κολυμβητικές περιόδους. Κατόπιν της αξιολόγησης των ποιοτικών δεδομένων, τα ύδατα κολύμβησης κατηγοριοποιούνται, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, σε ύδατα «ανεπαρκούς ποιότητας», σε ύδατα «επαρκούς ποιότητας», σε ύδατα «καλής ποιότητας» και σε ύδατα «εξαιρετικής ποιότητας». Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την αύξηση του αριθμού των περιοχών υδάτων κολύμβησης «εξαιρετικής ή καλής ποιότητας».

Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι η υπό εξέταση Οδηγία θεσπίζει την υποχρέωση των κρατών μελών να δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε να προωθείται η συμμετοχή και η ενημέρωση του κοινού με κάθε πρόσφορο μέσο ή τεχνολογία καθ' όλη την διάρκεια της κολυμβητικής περιόδου για την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης, καθώς και για τυχόν συστάσεις

⁶⁶ Άρθρο 3 της Οδηγίας 2006/7/EK σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ.

⁶⁷ Άρθρο 4 της Οδηγίας 2006/7/EK σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ.

αποφυγής της κολυμβητικής δραστηριότητας⁶⁸. Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της παρακολούθησης και της αξιολόγησης της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης, καθώς και το σύνολο των ληφθέντων διαχειριστικών μέτρων, που αφορούν την προηγούμενη κολυμβητική περίοδο, αποστέλλονται υπό τη μορφή ετήσιας έκθεσης στην Επιτροπή μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου⁶⁹.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, το μεγαλύτερο ποσοστό των υδάτων κολύμβησης της Ευρώπης είναι εξαιρετικής ποιότητας, με μόνο το 1,5% των υδάτων κολύμβησης της ΕΕ να εμπίπτει στην κατηγορία των υδάτων κακής ποιότητας⁷⁰, γεγονός που υποδηλώνει αφενός, ότι η υπό εξέταση Οδηγία έχει συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης, αφετέρου ότι τα μέτρα διαχείρισης δεν είναι πάντοτε επαρκή ή εφαρμόσιμα και χρήζουν συνεχούς αναπροσαρμογής στα νέα δεδομένα. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη εκκινήσει τη διαδικασία επανεξέτασης της καταλληλότητας των ισχυόντων κανόνων για την επίτευξη του στόχου της προστασίας της δημόσιας υγείας και της βελτίωσης της ποιότητας των υδάτων, δεδομένων των νέων απαιτήσεων που δημιουργούνται λόγω της κλιματικής κρίσης⁷¹.

1.7 Η Οδηγία 2007/60/ΕΚ «Για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας»

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, θεσπίζοντας το πλαίσιο των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο διαχείρισης των πλημμυρών. Ωστόσο, δεδομένης της μεγαλύτερης συχνότητας των ακραίων φαινομένων και των έντονων βροχοπτώσεων που σημειώνονται λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της κλιματικής αλλαγής, κρίθηκε αναγκαία η συγκρότηση ενός συγκεκριμένου νομοθετικού πλαισίου, προσανατολισμένου επακριβώς στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των πλημμυρών. Η Οδηγία 2007/60/ΕΚ, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 26 Νοεμβρίου 2007, εισάγει ένα πλέγμα ρυθμίσεων και μέτρων για τη μείωση και την αξιολόγηση των κινδύνων πλημμύρας, με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας, την περιβαλλοντική προστασία και την προάσπιση των οικονομικών δραστηριοτήτων εν γένει. Το οργανωτικό αυτό πλαίσιο διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας αποτελεί ένα βήμα της ΕΕ προς τη θεσμοθέτηση μιας νέας προσέγγισης στην αντιμετώπιση των πλημμυρών, μεταβαίνοντας από την αντιπλημμυρική προστασία στη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας⁷².

⁶⁸European Commission, “Bathing water, EU rules to ensure clean and high-quality bathing water across Europe”, διαθέσιμο στο: https://environment.ec.europa.eu/topics/water/bathing-water_en?etrans=el&etransnolive=1

⁶⁹Άρθρο 13 της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ.

⁷⁰European Environment Agency, “European bathing water quality in 2023”, διαθέσιμο στο: <https://www.eea.europa.eu/publications/european-bathing-water-quality-in-2023/>

⁷¹European Commission, “Bathing water quality – review of EU rules”, διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12658-Bathing-water-quality-review-of-EU-rules_en

⁷²Hartmann T., “Legitimizing differentiated flood protection levels – Consequences of the European flood risk management plan”, Environmental Science & Policy, 2016, Elsevier, p.p 361-367, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2015.08.013>

Η Οδηγία τυγχάνει εφαρμογής σε όλα τα εσωτερικά και παράκτια ύδατα της επικράτειας της ΕΕ και θεσπίζει τρεις βασικές υποχρεώσεις για τα κράτη μέλη⁷³, οι οποίες αφορούν: α) τη διενέργεια προκαταρκτικής αξιολόγησης μέχρι το έτος 2011, προκειμένου να προσδιορίσουν τις λεκάνες απορροής ποταμών και τις σχετικές παράκτιες περιοχές, όπου ο κίνδυνος πλημμύρας είναι ιδιαίτερα υψηλός⁷⁴, β) την κατάρτιση χαρτών κινδύνων πλημμύρας μέχρι το 2013⁷⁵ και γ) την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας, με γνώμονα την πρόληψη, την προστασία και την ετοιμότητα μέχρι το έτος 2015⁷⁶. Το σύνολο των αποτελεσμάτων αξιολόγησης, καθώς και οι συναφείς χάρτες και τα σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας αποστέλλονται με τη μορφή έκθεσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς αξιολόγηση και θα πρέπει είναι προσβάσιμα στο ευρύ κοινό, ενώ τυγχάνουν επανεξέτασης και επικαιροποίησης κάθε εξαετία, λαμβανομένων υπόψη των νέων απαιτήσεων και δεδομένων που διαμορφώνονται λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60/EK θα πρέπει να εναρμονίζεται και να συντονίζεται με τις προβλέψεις της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα⁷⁷, όσον αφορά κυρίως την εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας και των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού, αλλά και την εξασφάλιση συμμετοχικών διαδικασιών του ενδιαφερόμενου κοινού⁷⁸ κατά την εκπόνηση, την αναθεώρηση και την επικαιροποίηση των σχεδίων και των χαρτών διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας. Ένας βασικός λόγος για την ανάγκη συντονισμού της υπό εξέταση Οδηγίας με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα είναι ότι οι φυσικές υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας αποτελούν βασικό παράγοντα για τον προσδιορισμό της οικολογικής κατάστασης των υδάτων σε σχέση με τα υδρομορφολογικά ποιοτικά στοιχεία. Επιπλέον, αρκετά από τα μέτρα που θεσπίζονται με στόχο τη διαχείριση του κινδύνου πλημμύρας, μπορούν να έχουν πολλαπλά οφέλη για την ποιότητα του νερού, τη φύση, τη βιοποικιλότητα, καθώς την αποκατάσταση της ποιότητας των υπόγειων υδάτων σε περιοχές, όπου παρατηρείται το φαινόμενο της λειψυδρίας⁷⁹.

Είναι φανερό λοιπόν, ότι η έκδοση της Οδηγίας 2007/60/EK αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα στην προσπάθεια ενίσχυσης και προσαρμογής της πολιτικής της ΕΕ, ενόψει των δυσμενών προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, εξασφαλίζοντας το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο για την διαχείριση της ποσότητας των υδάτων. Το ζήτημα της αντιμετώπισης των κινδύνων πλημμύρας απαιτεί από την πλευρά των κρατών υπευθυνότητα, ετοιμότητα και συνεργασία σε διασυνοριακό επίπεδο. Ωστόσο, οι καταστροφικές πλημμύρες των τελευταίων ετών στην Ευρώπη αποδεικνύουν ότι το πλαίσιο αυτό δεν είναι επαρκές για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κινδύνων πλημμύρας⁸⁰,

⁷³ Υπόθεση C-597/10 (EU:C:2011:539) – Commission v French Republic.

⁷⁴ Άρθρο 4 της Οδηγίας 2007/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007 για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας.

⁷⁵ Άρθρο 6 της Οδηγίας 2007/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007 για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας.

⁷⁶ Άρθρο 7 της Οδηγίας 2007/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007 για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας.

⁷⁷ Άρθρο 9 της Οδηγίας 2007/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007 για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας.

⁷⁸ Υπόθεση C-384/19 (EU:C:2020:271) - Commission v Spain (Flood risk – Management plans for the Canary Islands).

⁷⁹ Climate Service Center (CSC) Germany, Report 12, “The European Floods Directive and Opportunities offered by Land Use Planning”, 2013, διαθέσιμο στο: https://www.gerics.de/imperia/md/content/csc/report_12.pdf

⁸⁰ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC), Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

καθιστώντας επιβεβλημένη τη λήψη δραστικών μέτρων και τον περαιτέρω εμπλουτισμό του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου.

1.8 Η Οδηγία 91/676/ΕΟΚ «Για την προστασία των υδάτων από νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης»

Η έκδοση της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ, ως μέρος της ευρύτερης περιβαλλοντικής πολιτικής της Ένωσης, αποτέλεσε μια από τις πρώτες προσπάθειες περιορισμού της νιτρορύπανσης του νερού, επιφανειακού και υπογείου, από γεωργικής φύσεως δραστηριότητες, και πρόληψης της περαιτέρω επιδείνωσής της, στοχεύοντας στη διασφάλιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων, μέσω της προώθησης φιλικών προς το περιβάλλον γεωργικών μεθόδων. Λειτουργεί συμπληρωματικά σε σχέση με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα και η σωστή εφαρμογή της είναι καθοριστική για την επίτευξη των ευρύτερων στόχων της τελευταίας.

Σύμφωνα με την εν θέματι Οδηγία, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προσδιορίζουν τα επίπεδα συσσώρευσης νιτρικών ενώσεων των υδάτων τους και τα φαινόμενα ευτροφισμού και στην συνέχεια, να χαρακτηρίζουν ως ευπρόσβλητες ζώνες τις περιοχές του εδάφους τους, όπου τα ύδατα παρουσιάζουν αυξημένη περιεκτικότητα σε αζωτούχες ενώσεις⁸¹. Ο χαρακτηρισμός των περιοχών αυτών ως ευπρόσβλητων ζωνών θα πρέπει να ολοκληρωθεί εντός δύο ετών από την έκδοση της Οδηγίας και να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή εντός εξαμήνου. Επιπλέον, τα κράτη οφείλουν να καταρτίζουν κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής⁸², καθώς και προγράμματα δράσης στις ευπρόσβλητες περιοχές, βασισμένα στη διαθέσιμη επιστημονική και τεχνική γνώση αναφορικά με τις εισροές αζώτου γεωργικής και άλλης προέλευσης, καθώς και τις περιβαλλοντικές συνθήκες στις εν λόγω περιοχές του ενδιαφερόμενου κράτους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει παράλληλα, να παρακολουθούν την ποιότητα των υδάτων, προκειμένου να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων δράσης τους, εξετάζοντας το ενδεχόμενο αναθεώρησής τους⁸³. Τέλος, κάθε κράτος μέλος υποχρεούται ανά τετραετία να διαβιβάζει έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία θα περιέχεται σύνοψη των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων δράσης και παρακολούθησης, καθώς και των εκτιμήσεών του για το πιθανό διάστημα, εντός του οποίου η ποιότητα των υδάτων θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των προγραμμάτων δράσης του⁸⁴.

Συμπερασματικά, η Οδηγία 91/676/ΕΟΚ έχει πολυδιάστατη σημασία, καθώς συμβάλλει στην προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, προωθώντας φιλικές και βιώσιμες πρακτικές γεωργικής φύσεως. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις της παρουσιάζουν ορισμένα «τρωτά σημεία», που εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της. Η εστίαση αποκλειστικά στα νιτρικά άλατα, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη άλλες μορφές ρύπανσης γεωργικής

⁸¹ Άρθρο 3 της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης.

⁸² Άρθρο 4 της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης.

⁸³ Άρθρο 5 παρ. 6 της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης.

⁸⁴ Άρθρο 10 της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης. Βλ. επίσης, Παράρτημα IV της Οδηγίας.

προελεύσεως, όπως η χρήση φυτοφαρμάκων ή άλλων χημικών ουσιών, καθώς και η απουσία επαρκούς στήριξης ή κινήτρων για τους γεωργούς, ώστε να προσαρμόσουν τις πρακτικές τους⁸⁵ είναι μερικές χαρακτηριστικές αδυναμίες της υπό εξέταση Οδηγίας, χωρίς ωστόσο, να παραμερίζεται η σημασία της ως υποστηρικτική Οδηγία στην εφαρμογή της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Οδηγία 91/676/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη έξι χρόνια αργότερα, με την έκδοση της ΚΥΑ 16190/1335/1997 (ΦΕΚ 519/Β/25.06.1997), κατά παράβαση των διατάξεων της Οδηγίας που όριζαν συντομότερο διάστημα για τη θέσπιση του κατάλληλου νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου από τα κράτη μέλη για τη συμμόρφωσή τους με την εν λόγω Οδηγία.

1.9 Ο Κανονισμός 2020/741/ΕΕ «Σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων»

Ο Κανονισμός 2020/741/ΕΕ, η εφαρμογή του οποίου άρχισε την 26^η Ιουνίου 2023, θέτει τις ελάχιστες προδιαγραφές για την ποιοτική κατάσταση των υδάτινων πόρων, τη διαχείριση του κινδύνου και την ασφαλή επαναχρησιμοποίηση του νερού για γεωργική άρδευση, δημιουργώντας ένα υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας και προστασίας της υγείας των ανθρώπων και των ζώων, ενισχύοντας την κυκλική οικονομία και συμβάλλοντας στην υλοποίηση των στόχων της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, με την εξάλειψη της λειψυδρίας και των συναφών πιέσεων στους υδάτινους πόρους.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, πριν τη θέσπιση του εν λόγω Κανονισμού, οι διατάξεις που αφορούσαν το ζήτημα αυτό ήταν ιδιαίτερα περιορισμένες. Πιο συγκεκριμένα, η επαναχρησιμοποίηση του νερού αναφέρεται επίσης, στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα ως ένα από τα συμπληρωματικά μέτρα, που τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόσουν για την υλοποίηση των στόχων της εν λόγω Οδηγίας. Επιπροσθέτως, σχετική μνεία για το ζήτημα της επαναχρησιμοποίησης του νερού γίνεται στην Οδηγία 1991/271/ΕΟΚ, στο άρθρο 12, όπου προβλέπεται ότι τα επεξεργασμένα λύματα θα επαναχρησιμοποιούνται, όποτε κρίνονται κατάλληλα για τον σκοπό αυτό⁸⁶. Συνεπεία αυτού του κατακερματισμένου και ανομοιομόρφου ρυθμιστικού πλαισίου μεταξύ των κρατών μελών, η υιοθέτηση μιας τέτοιας λύσης υπήρξε ιδιαίτερα επιβεβλημένη⁸⁷.

Το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού καταλαμβάνει τα επεξεργασμένα αστικά λύματα, τα οποία επαναχρησιμοποιούνται για γεωργική άρδευση. Θα πρέπει όμως, να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 29, τα κράτη μέλη δεν εμποδίζονται να χρησιμοποιούν το επαναχρησιμοποιούμενο νερό και για άλλες χρήσεις, π.χ. για βιομηχανικούς σκοπούς⁸⁸. Επιπλέον, τα κράτη μέλη έχουν την

⁸⁵ Δίκαιος Ε., «Περιβαλλοντικό Έλλειμμα στην Ελλάδα: Εκφάνσεις, αιτία, ευθύνες, διέξοδος», Νόμος και Φύση, Δεκέμβριος 2007, διαθέσιμο στο: [https://nomosphysis.org.gr/11178/periballontiko-elleimma-stin-ellada-ekfanseis-aitia-euthunes-dieksodos-dekembrios-2007/?st=%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%AF%CE%B1%2091/676](https://nomosphysis.org.gr/11178/periballontiko-elleimma-stin-ellada-ekfanseis-aitia-euthunes-dieksodos)

⁸⁶ Stupazzini R., “European Union Regulation of Water Stress Risk”, Cambridge University Press, 16 November 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/E988A1A470E9B1FEBE2D7B7D5DBC6487/S1867299X23000764a.pdf/european-union-regulation-of-water-stress-risks.pdf>

⁸⁷ Berti Suman A., Toscano A., “Public Acceptance of Water Reuse for Agriculture in the Wake of the New EU Regulation: Early Reflections”, Journal for European Environmental & Planning Law, 11 May 2021, διαθέσιμο στο: https://brill.com/view/journals/jeep/18/3/article-p225_225.xml?ebody=pdf-117260

⁸⁸ Riccardo Stupazzini, βλ. ό.π.

διακριτική ευχέρεια να αποφασίζουν την μη επαναχρησιμοποίηση των υδάτων για γεωργική άρδευση, ως μη ενδεδειγμένη, σε μια ή περισσότερες περιοχές λεκανών απορροής ή τμήματα αυτών, λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένα κριτήρια. Μια τέτοια απόφαση όμως, δε μπορεί να ληφθεί αυθαίρετα και προϋποθέτει επαρκή και ειδική αιτιολογία, βασισμένη σε συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία υποβάλλονται εγγράφως στην Επιτροπή. Οι αποφάσεις αυτές θα πρέπει να αναθεωρούνται, λαμβανομένων υπόψη των προβλέψεων για την κλιματική αλλαγή και των εθνικών στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, και τουλάχιστον κάθε έξι χρόνια, λαμβανομένων υπόψη των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών που εκπονούνται, βάσει της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα.

Όσον αφορά την ποιότητα του επαναχρησιμοποιούμενου νερού, ο φορέας λειτουργίας εγκατάστασης ανάκτησης θα πρέπει να μεριμνά, προκειμένου η επαναχρησιμοποίηση των υδάτων για άρδευση να συμμορφώνεται με τις ελάχιστες προδιαγραφές, που ορίζονται από το Παράρτημα Ι του Κανονισμού για την ποιότητα του ύδατος, και τις τυχόν πρόσθετες απαιτήσεις που τίθενται από την αρμόδια αρχή. Επιπλέον, η αρμόδια εθνική αρχή διασφαλίζει την εκπόνηση σχεδίου διαχείρισης κινδύνου για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων για την παραγωγή, την παροχή και τη χρήση ανακτημένου νερού, στο οποίο θα πρέπει προσδιορίζονται τυχόν επιπλέον προδιαγραφές για την ποιότητα του νερού, καθώς και προληπτικά ή διορθωτικά μέτρα⁸⁹.

Επιπροσθέτως, ο Κανονισμός θέτει τις ελάχιστες απαιτήσεις αδειοδότησης για την παραγωγή και την παροχή νερού από ανάκτηση⁹⁰, αναθέτοντας στην αρμόδια αρχή τον έλεγχο συμμόρφωσης με τους όρους που περιγράφονται στην άδεια και θεσπίζοντας ταυτοχρόνως την υποχρέωση διαφάνειας, ώστε να παρέχονται στο κοινό τα αναγκαία στοιχεία αναφορικά με κάθε έργο επαναχρησιμοποίησης των υδάτων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προς διευκόλυνση της εφαρμογής του Κανονισμού από τα κράτη μέλη, έχει προβεί στη δημοσίευση ορισμένων κατευθυντηρίων γραμμών⁹¹. Πρόκειται για αναλυτικές οδηγίες αναφορικά με τη διαχείριση του κινδύνου, την ποιότητα των υδάτων καθώς και σχετικές διοικητικές διαδικασίες, οι οποίες στοχεύουν στην καθοδήγηση των κρατών μελών και όλων των εμπλεκόμενων φορέων, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των προβλέψεων του Κανονισμού, καθώς και η αποτελεσματική και ασφαλής επαναχρησιμοποίηση του νερού.

Δεδομένου ότι το φαινόμενο της λειψυδρίας επιδεινώνεται συνεχώς λόγω των διαστάσεων της κλιματικής κρίσης, η επαναχρησιμοποίηση του νερού στη γεωργία μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση της λειψυδρίας και της ξηρασίας. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξη του τομέα της επαναχρησιμοποίησης του νερού σε επίπεδο ΕΕ είναι η οικονομική του ανταγωνιστικότητα, καθώς σε πολλά μέρη το κόστος των

⁸⁹ Άρθρο 5 του Κανονισμού 2020/741 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων.

⁹⁰ Άρθρο 6 του Κανονισμού 2020/741 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων.

⁹¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για τη στήριξη της εφαρμογής του κανονισμού 2020/741 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων (2022/C 298/01).

επεξεργασμένων λυμάτων είναι υψηλότερο από το συμβατικό νερό άρδευσης (από επιφανειακά ή υπόγεια νερά)⁹².

2. Η ένταξη των ζητημάτων διαχείρισης υδάτινων πόρων στο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην ευρύτερη προσπάθεια που καταβάλλεται παγκοσμίως για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, μέσω φιλόδοξων πρωτοβουλιών σε ποικίλους τομείς, που συντείνουν στη θεμελίωση μιας κλιματικά ουδέτερης ηπείρου μέχρι το 2050. Η υλοποίηση του εν λόγω εγχειρήματος θα πρέπει να είναι σαφώς προσανατολισμένη στο σημαντικό περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και τη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία. Προς την κατεύθυνση αυτή, η ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη της έχουν προβεί στην επικύρωση της Συμφωνίας του Παρισιού (2015)⁹³, αναλαμβάνοντας νομικές δεσμεύσεις ως προς την επίτευξη του στόχου συγκράτησης της αύξησης της θερμοκρασίας εντός ασφαλών ορίων, και συγκεκριμένα σε επίπεδα κάτω των 2 βαθμών Κελσίου σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, με την υιοθέτηση νομικά δεσμευτικών κειμένων και τη συγκρότηση φιλόδοξων πολιτικών και στρατηγικών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, αλλά και για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος⁹⁴.

2.1 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Στις 29 Δεκεμβρίου 2019 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία⁹⁵, η οποία αποτέλεσε το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τη συγκρότηση μιας δίκαιης και ευημερούσας κοινωνίας με μια σύγχρονη και ανταγωνιστική οικονομία, όπου η οικονομική ανάπτυξη θα είναι αποσυνδεδεμένη από τη χρήση των φυσικών πόρων και η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα αγγίζει τουλάχιστον το 55 % έως το 2030, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, με απώτερο στόχο την κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2050⁹⁶. Ο στόχος της κλιματικής ουδετερότητας κατοχυρώνεται νομικά στον Ευρωπαϊκό Κλιματικό Νόμο⁹⁷, ο οποίος αποτελεί το εργαλείο

⁹² McLennan C., Rudi G., Altchenko Y., Ait-Mouheb N., “Will the European Regulation for water reuse for agricultural irrigation foster this practice in the European Union?”, IWA Publishing, 2024, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.2166/wrd.2024.012>

⁹³ Paris Agreement (2015), διαθέσιμο στο: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

⁹⁴ Brosset E., Maljean-Dubois S., “The Paris Agreement, EU Climate Law and the Energy Union”, Research Handbook on EU Environmental Law, 2020, διαθέσιμο στο: <https://shs.hal.science/halshs-02920660/document>

⁹⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *The European Green Deal*, COM/2019/640 final.

⁹⁶ Zuazua Ruiz A., Martín Martín J.M., Prados-Castillo J., “The European Union facing climate change: a window of opportunity for technological development and entrepreneurship”, Elsevier, 2023 διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.stae.2022.100035>

⁹⁷ Regulation (EU) 2021/1119 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 (‘European Climate Law’).

ουσιαστικής επίτευξης των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και το θεμέλιο μετατροπής αυτών σε νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις για τα κράτη μέλη.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία δε συνιστά καθαυτή κάποιο νομοθετικό κείμενο, αλλά αποτελεί μια γενικότερη στρατηγική, στην οποία αποτυπώνονται οι φιλοδοξίες και οι στόχοι σε διάφορους τομείς πολιτικής⁹⁸, για την επίτευξη των οποίων είναι απαραίτητη η αναθεώρηση των υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η θέσπιση και εφαρμογή νέων ολοκληρωμένων πολιτικών⁹⁹.

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας δίνει ιδιαίτερη σημασία στη διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, μέσω των οποίων εξασφαλίζονται ζωτικής σημασίας αγαθά, όπως το καθαρό νερό και ο καθαρός αέρας. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Επιτροπή κρίνει επιβεβλημένη τη λήψη μέτρων που ανταποκρίνονται στους στόχους της αυξημένης κάλυψης προστατευόμενων χερσαίων και θαλάσσιων/υδάτινων περιοχών με πλούσια βιοποικιλότητα και της επίτευξης της καλής κατάστασης των οικοσυστημάτων. Παράλληλα, η προώθηση της «γαλάζιας οικονομίας» διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των κλιματικών πιέσεων και στη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων και θαλάσσιων πόρων μέσω, λόγου χάριν, της αξιοποίησης νέων πηγών πρωτεΐνης που δύνανται να οδηγήσουν στο μετριασμό των πιέσεων που υφίστανται οι γεωργικές εκτάσεις¹⁰⁰.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η αποδοτικότητα της χρησιμοποίησης του νερού συνιστά αναπόσπαστο μέρος του θεματολογίου στρατηγικής της Ένωσης. Στο σχέδιο δράσης που αφορά την κυκλική οικονομία¹⁰¹ τονίζεται ο καθοριστικός ρόλος του Κανονισμού σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων στην εξασφάλιση μελλοντικά εναλλακτικών μορφών παροχής ύδατος προς αρδευτική χρήση, στα πλαίσια της συστηματικής, βιώσιμης διαχείρισης του νερού, αλλά και η ισχυρή δέσμευση της Επιτροπής να συμβάλλει στη διευκόλυνση της αποδοτικότερης χρήσης των υδάτων στο τομέα της βιομηχανίας (π.χ. μέσω αναθεώρησης της Οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές)¹⁰².

Οι κύριες πτυχές της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας που αφορούν σε οικοσυστήματα γλυκών υδάτων αποβλέπουν στην προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον συστημάτων παραγωγής

⁹⁸ Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας επικεντρώνεται σε οκτώ βασικούς τομείς πολιτικής, οι οποίοι αφορούν: 1) την αύξηση των κλιματικών φιλοδοξιών της ΕΕ για το 2030 και το 2050, με τον περιορισμό και τελικά, τον μηδενισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, 2) την εξασφάλιση καθαρής, οικονομικά προσιτής και ασφαλούς ενέργειας, 3) την καθαρή και κυκλική οικονομία στον τομέα της βιομηχανίας, 4) την κατασκευή και ανακαίνιση κτηριακών υποδομών με τρόπο αποδοτικό ως προς την ενέργεια και τους πόρους, 5) την διατήρηση και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, 6) την συγκρότηση ενός δίκαιου, υγιεινού και φιλικού προς το περιβάλλον συστήματος τροφίμων («από το αγρόκτημα στο πιρούνι») και 7) την επιτάχυνση της μετάβασης σε μια βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα.

⁹⁹ Fetting C., “THE EUROPEAN GREEN DEAL”, ESDN Report, December 2020, p.p. 5, διαθέσιμο στο: https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf

¹⁰⁰ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *The European Green Deal*, COM/2019/640 final.

¹⁰¹ European Commission, “Circular economy action plan, *The EU’s new circular action plan paves the way for a cleaner and more competitive Europe*”, διαθέσιμο: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

¹⁰² Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC) - Implementation of planned Programmes of Measures New Priority Substances Preliminary Flood Risk Assessments and Areas of Potential Significant Flood Risk, Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

τροφίμων και την αποκατάσταση των ευρωπαϊκών οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους, προσφέροντας ένα πλαίσιο, μέσω του οποίου η υφιστάμενη ευρωπαϊκή νομοθεσία της ΕΕ για τα ύδατα, όπως η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα και η Οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης, μπορούν να ενσωματωθούν σε αυτούς τους φιλόδοξους στόχους. Παράλληλα, η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030¹⁰³, η οποία υιοθετήθηκε υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας το 2020, ορίζει ότι τουλάχιστον 25.000 χιλιόμετρα ευρωπαϊκών ποταμών θα αποκατασταθούν σε κατάσταση ελεύθερης ροής έως το 2030. Η στρατηγική τονίζει επίσης, το ρόλο της προστασίας των γλυκών υδάτων στην αναχαίτιση της απώλειας βιοποικιλότητας και το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, μέσω, λόγου χάρη, της αποκατάστασης των υγροτόπων¹⁰⁴.

Γίνεται αντιληπτό ότι η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ και οι στρατηγικές που αναλαμβάνονται εντός των πλαισίων της αποτελούν τη βασική πολιτική που προωθεί την πλήρη εφαρμογή της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας και προχωρά πέραν αυτής, εισάγοντας το πρότυπο μιας «πράσινης» Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία θα υποστηρίζει την παγκόσμια φιλοδοξία για την προστασία των οικοσυστημάτων και του υδάτινου περιβάλλοντος, καθώς και τη διασφάλιση της ανθεκτικότητάς του έως το 2050¹⁰⁵.

2.2 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ «για τη μηδενική ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους»

Στις 12 Μαΐου 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ «για τη μηδενική ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους» (the EU Action Plan 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil')¹⁰⁶, το οποίο αποτελεί μία από τις οριζόντιες και ολοκληρωμένες πολιτικές που έχουν αναπτυχθεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Η χρήση του όρου «μηδενική ρύπανση» καταδεικνύει την πρόθεση του ενωσιακού νομοθέτη να προσδώσει έναν πιο φιλόδοξο χαρακτήρα στο Σχέδιο Δράσης, τονίζοντας την ανάγκη πραγματοποίησης συστημικών αλλαγών σε βασικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, της ενέργειας, της γεωργίας και της βιομηχανίας¹⁰⁷. Το εν λόγω Σχέδιο Δράσης της ΕΕ παρουσιάζει ένα όραμα για το 2050, όπου η ρύπανση θα μηδενιστεί ή θα περιοριστεί σε επίπεδα που δεν θα είναι πλέον επιβλαβή για την ανθρώπινη υγεία και τα φυσικά οικοσυστήματα, με την καθιέρωση βασικών στόχων, προς επίτευξη έως το 2030.

¹⁰³ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives*, COM/2020/380 final.

¹⁰⁴ The freshwater Blog, the voice of aquatic life, "What is the European Green Deal and what does it mean for freshwater life?", February 2022, διαθέσιμο στο: <https://freshwaterblog.net/2022/02/10/what-is-the-european-green-deal-and-what-does-it-mean-for-freshwater-life/>

¹⁰⁵ WISE FRESHWATER, Freshwater information System for Europe, "Latest Eu policy initiatives", 28 February 2024, διαθέσιμο στο: <https://water.europa.eu/freshwater/policy-and-reporting/european-green-deal>

¹⁰⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Pathway to a Healthy Planet for All, EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'*, Brussels, 12.5.2021, COM (2021) 400 final, διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0400>

¹⁰⁷ International Journal of Hygiene and Environmental Health, "HBM4EU results support the Chemicals' Strategy for Sustainability and the Zero-Pollution Action Plan", 2023, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.ijheh.2023.114111>

Οι στόχοι που τίθενται προς εκπλήρωση της βασικής επιδίωξης για μηδενική ρύπανση αφορούν κατά κύριο λόγο: α) τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην ανθρώπινη υγεία και τη βιοποικιλότητα, β) τη μείωση της ηχορύπανσης λόγω μεταφορών, γ) τη βελτίωση της ποιότητας του εδάφους με τη μείωση των απωλειών θρεπτικών ουσιών αλλά και με την περιορισμένη χρήση χημικών φυτοφαρμάκων και επικίνδυνων χημικών ουσιών, δ) την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης λόγω πλαστικών απορριμμάτων και μικροπλαστικών που απελευθερώνονται στο περιβάλλον και ε) την ελάττωση της συνολικής παραγωγής αποβλήτων. Γίνεται λοιπόν, αντιληπτό ότι το Σχέδιο Δράσης για τη μηδενική ρύπανση συντείνει στη θεμελίωση της «πράσινης» ψηφιακής και οικονομικής υπεροχής της ΕΕ, παρέχοντας τις απαραίτητες κατευθυντήριες γραμμές για την ενσωμάτωση της πρόληψης της ρύπανσης σε όλες τις σχετικές πολιτικές της ΕΕ και την επιτάχυνση της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας της¹⁰⁸.

Εξετάζοντας τις στοχεύσεις του Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση, διαπιστώνεται ότι η φιλοδοξία της επίτευξης μηδενικής ρύπανσης αντανάκλα τους στόχους που τίθενται σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την προστασία των υδάτινων πόρων. Ήδη, από την περιγραφή του Σχεδίου για μηδενική ρύπανση διευκρινίζεται ότι η ρύπανση αφορά, όχι μόνο τον αέρα και το έδαφος, αλλά και τα ύδατα. Ειδικότερα, στην Ανακοίνωση της Επιτροπής για το Σχέδιο Δράσης προβάλλεται η ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου, που διέπει τη διαχείριση των υδάτων, για την εξασφάλιση ενός υψηλότερου επιπέδου προστασίας της δημόσιας υγείας, με τη θέσπιση αυστηρότερων προτύπων ποιότητας των υδάτων και διαχείρισης των ρύπων, όπως τα μικροπλαστικά, προκειμένου όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες να έχουν πρόσβαση σε ένα πιο καθαρό και ασφαλές νερό και να ελαττωθεί η ανάγκη για πλαστικές φιάλες. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται από την Επιτροπή η αναθεώρηση της Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, η επανεξέταση της Οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης και της Οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, με τη θέσπιση μηχανισμών μόνιμης παρακολούθησης και τη συνεκτίμηση νέων παραμέτρων. Παράλληλα, προβλέπεται η επικαιροποίηση των καταλόγων επικίνδυνων ουσιών για τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία της φύσης και της δημόσιας υγείας από τις ουσίες που προκαλούν μεγάλη ανησυχία, σύμφωνα με τα σύγχρονα επιστημονικά πορίσματα¹⁰⁹. Αναφορικά με την προστασία των γλυκών υδάτων, η Επιτροπή συνεκτιμώντας την αναποτελεσματική εφαρμογή του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και τη μειωμένη συμπερίληψη των στόχων του και σε άλλους τομείς πολιτικής της ΕΕ, αποβλέπει στην προώθηση μιας αειφόρου και αποδοτικής κατανάλωσης νερού εκ μέρους των κρατών μελών, καθώς και στην εφαρμογή δικαιότερων χρεώσεων στην παροχή υπηρεσιών ύδρευσης για όλους τους καταναλωτές και τους ρυπαίνοντες, με την αξιοποίηση των εσόδων για την εκπόνηση βιώσιμων επενδύσεων.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή δεν περιορίζει τη δράση της εντός των ευρωπαϊκών συνόρων της, αλλά εργάζεται για τη δημιουργία μιας παγκόσμιας και περιφερειακής διασυννοριακής συνεργασίας στον τομέα των υδάτινων πόρων και τη σύμπραξή της με σημαντικούς εταίρους σε διμερές επίπεδο, με απώτερο στόχο την υιοθέτηση της σύμβασης ΟΕΕ/ΗΕ για την προστασία και τη βιώσιμη αξιοποίηση των διασυννοριακών υδατορευμάτων και των διεθνών λιμνών,

¹⁰⁸ WISE FRESHWATER, “Freshwater information System for Europe, Latest Eu policy initiatives”, 28 February 2024, διαθέσιμο στο: <https://water.europa.eu/freshwater/policy-and-reporting/european-green-deal>

¹⁰⁹ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Pathway to a Healthy Planet for All, EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'*, Brussels, 12.5.2021, COM (2021) 400 final.

το συντονισμό μιας κοινής αξιολόγησης και διαχείρισης των διάφορων μορφών μόλυνσης των υδάτων σε τρίτες χώρες, και τέλος, την καλλιέργεια μιας διεθνούς εταιρικής σχέσης με στόχο την περαιτέρω πρόληψη της μόλυνσης των εδαφών και τον περιορισμό των κινδύνων από την ήδη προκληθείσα ζημία του εδάφους, η οποία έχει σοβαρό αντίκτυπο και στην ποιότητα των υπόγειων υδάτων. Αναφορικά με τη ρύπανση που προκαλείται στα ύδατα και το έδαφος από φαρμακευτικές ουσίες, τίθενται οι στόχοι της ΕΕ αφενός, για τον περιορισμό των πωλήσεων αντιμικροβιακών φαρμάκων και αφετέρου, για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας προς εξάλειψη των περιβαλλοντικών κινδύνων σε άλλα κράτη, στα οποία οι εκπομπές φαρμακευτικών ουσιών κατά την παρασκευή τους ενδέχεται να συντελέσουν στην επέκταση της μικροβιακής ανθεκτικότητας¹¹⁰.

Όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων, η Επιτροπή δεσμεύεται για την ολοκλήρωση μιας συνολικής επανεξέτασης των περισσότερων νόμων της ΕΕ για τα απόβλητα, αποβλέποντας στην εφαρμογή των αρχών της καθαρής και κυκλικής οικονομίας και στην ελαχιστοποίηση των υπολειμματικών αποβλήτων.

Το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την επίτευξη της μηδενικής ρύπανσης αντανακλά το όραμα της Ευρώπης για την εξασφάλιση μια καλύτερης ποιότητας ζωής για τους Ευρωπαίους πολίτες, μέσω της προστασίας της βιοποικιλότητας και της αποτελεσματικής αντιμετώπισης κάθε είδους ρύπανσης από όλες τις πηγές. Η μηδενική ρύπανση δεν συνιστά απλώς έναν περιβαλλοντικό στόχο της ΕΕ, αλλά αποτελεί αναμφισβήτητη τη βάση για τη θεμελίωση μια δίκαιης, «υγιούς» και βιώσιμης κοινωνίας. Η βιώσιμη διαχείριση των υδάτων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών που περιλαμβάνει, δεδομένων των δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται αναφορικά με τον περιορισμό των επιβλαβών ουσιών (π.χ. τα φυτοφάρμακα και τα μικροπλαστικά) στο υδάτινο και χερσαίο περιβάλλον, την προώθηση της αειφόρου χρησιμοποίησης των υδάτων, καθώς και της κυκλικής οικονομίας. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι το εν λόγω Σχέδιο Δράσης καθορίζει επίσης, βασικές δράσεις για άλλες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένης της στρατηγικής για τις χημικές ουσίες με στόχο τη βιωσιμότητα για την περίοδο 2021-2024¹¹¹. Πρόκειται για μια στρατηγική, σαφώς προσανατολισμένη στη φιλοδοξία της μηδενικής ρύπανσης, καθώς στοχεύει στην προάσπιση της ανθρώπινης υγείας και στην επίτευξη «ενός περιβάλλοντος χωρίς τοξικές ουσίες» μέσω της θέσπισης μιας δέσμης μέτρων για τη βαθμιαία υποκατάσταση και κατάργηση των πλέον επιβλαβών χημικών προϊόντων και ουσιών σε προϊόντα κατανάλωσης.

2.3 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στα πλαίσια της Στρατηγικής της Ένωσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και της Στρατηγικής Ατζέντας 2024-2030

Καθοριστικό ρόλο στην ευρύτερη προσπάθεια που καταβάλλεται για την επίτευξη του φιλόδοξου στόχου της ΕΕ να καταστεί κλιματικά ουδέτερη μέχρι τα μέσα του αιώνα διαδραματίζει η καθιέρωση της Στρατηγικής της Ένωσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Πρόκειται για ένα σημαντικό πλαίσιο δράσης, το οποίο αποβλέπει στην καλύτερη δυνατή προετοιμασία της

¹¹⁰Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Pharmaceutical Strategy for Europe*, COM/2020/761 final.

¹¹¹Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Chemicals Strategy for Sustainability Towards a Toxic-Free Environment*, Brussels, 14.10.2020, COM/2020/667 final.

Ένωσης και την ελαχιστοποίηση της ευπάθειάς της στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθώς και στη διασφάλιση της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικότητας των κοινωνιών και των οικοσυστημάτων απέναντι στα νέα κλιματικά δεδομένα έως το έτος 2050, βάσει των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί με τη Συμφωνία του Παρισιού και των δεσμευτικών στόχων του Ευρωπαϊκού Νόμου για το κλίμα¹¹². Αξίζει να αναφερθεί ότι η επιδιωκόμενη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή θα πρέπει να παρουσιάζει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, η προσαρμογή θα πρέπει είναι «έξυπνη», να στηρίζεται δηλαδή σε σύγχρονα επιστημονικά πορίσματα, εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης και μέσα ανάλυσης κινδύνων. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι αφενός, «ταχύτερη», το οποίο απαιτεί επιταχυνόμενες διαδικασίες και μηχανισμούς άμεσης και αποτελεσματικής παρέμβασης για τη διαχείριση ακραίων φαινομένων, και αφετέρου «πιο συστηματική», με την εφαρμογή συντονισμένων και ολοκληρωμένων στρατηγικών προσαρμογής από όλα τα κράτη, συμπεριλαμβάνοντας το σύνολο των τομέων της κοινωνίας και της οικονομίας στην αντιμετώπιση των κλιματικών προκλήσεων¹¹³. Κατανοώντας τη σημασία της έγκυρης και άμεσης ενημέρωσης για περιβαλλοντικά ζητήματα, η Επιτροπή συνέστησε την ευρωπαϊκή πλατφόρμα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή “Climate-ADAPT”¹¹⁴, η οποία παρέχει πληροφορίες αναφορικά με την εξελισσόμενη κλιματική αλλαγή στην Ευρώπη, την τρέχουσα και μελλοντική ευπάθεια διαφόρων τομέων και περιοχών, τις ενωσιακές, εθνικές και διακρατικές στρατηγικές και δράσεις προσαρμογής.

Η Στρατηγική της ΕΕ του 2021 για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή επιδιώκει τη διασφάλιση της πρόσβασης σε γλυκό νερό και την αποδοτικότερη χρήση του νερού σε όλους τους τομείς, με τη δέσμευση εκ μέρους της Επιτροπής να συντελέσει στον περιορισμό της χρήσης νερού, αυξάνοντας τις απαιτήσεις εξοικονόμησης νερού και μεταβαίνοντας σε νέες τεχνολογίες και πρακτικές που θα στηρίζουν το εν λόγω εγχείρημα¹¹⁵. Αναλυτικότερα, στην Ανακοίνωσή της για την εφαρμογή της στρατηγικής προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, η Επιτροπή υπογραμμίζει την ανάγκη για τον δραστικό περιορισμό της χρήσης του νερού, με την ενίσχυση της ευρύτερης χρήσης σχεδίων διαχείρισης ξηρασίας, τη λήψη μέτρων για την συγκράτηση των υδάτων στα εδάφη, καθώς και την ασφαλή και αποτελεσματική επαναχρησιμοποίηση του νερού. Προς τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν για την ενίσχυση της ψηφιακής και «πράσινης» μετάβασης εντός της εθνικής τους επικράτειας, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα για την κατανομή των υδάτων, την ανάπτυξη συστημάτων αδειοδότησης υδάτων και εθνικών στρατηγικών σχεδίων κοινής αγροτικής πολιτικής. Επιπλέον, δεδομένου ότι η εξέλιξη της κλιματικής αλλαγής συμβάλλει σημαντικά στη βαθμιαία υποβάθμιση της ποιότητας του νερού, κρίνεται ως καίριας σημασίας η συμπερίληψη των κλιματικών συνεπειών στις αναλύσεις κινδύνου των σχεδίων διαχείρισης του πόσιμου νερού, η συγκρότηση τεχνολογιών παρακολούθησης των υδατινών πόρων και ασφαλούς εφοδιασμού νερού, η διασφάλιση

¹¹² Lenaerts K., Tagliapietra S., Wolff G.B., “How Can the European Union Adapt to Climate Change?” Intereconomics, October 2022, p.p.314, διαθέσιμο στο: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-022-1071-4>

¹¹³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Forging a climate-resilient Europe - the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change, Brussels, 24.2.2021, COM (2021) 82 final.

¹¹⁴ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en>

¹¹⁵ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC) - Implementation of planned Programmes of Measures New Priority Substances Preliminary Flood Risk Assessments and Areas of Potential Significant Flood Risk, Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

της ελάχιστης ροής των ποταμών και η μεγιστοποίηση της ικανότητας του εδάφους να αποθηκεύει και να φιλτράρει το νερό, περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο τη μόλυνσή του¹¹⁶.

Γίνεται αντιληπτό ότι η εξασφάλιση της επαρκούς ποσότητας και της βιωσιμότητας του γλυκού νερού συγκαταλέγεται στους βασικούς στόχους της εν λόγω στρατηγικής, ως αναγκαίος όρος άλλωστε, και για την ανθεκτικότητα της Ένωσης ενάντια στην κλιματική αλλαγή, αν ληφθεί κυρίως υπόψη το γεγονός ότι το νερό είναι ένας σημαντικός παράγοντας αφενός, για το σύνολο των τομέων οικονομίας και αφετέρου, για την ανθρώπινη επιβίωση και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων. Ενόψει των ακραίων μεταβολών του υδρολογικού κύκλου, η Επιτροπή αποφάσισε επιπλέον, να δώσει προτεραιότητα στη βιώσιμη χρήση του, μέσω των ισχυρών δεσμεύσεων της κοινής στρατηγικής της εφαρμογής της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα και της Οδηγίας για την διαχείριση των πλημμυρών, τονίζοντας την ανάγκη για το συντονισμό των διαφόρων δράσεων προσαρμογής και διαχείρισης των υδάτινων πόρων σε διασυνοριακή βάση¹¹⁷.

Η βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων κατέχει ιδιαίτερη θέση και στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ατζέντα¹¹⁸, η οποία καθορίζει τις στρατηγικές κατευθύνσεις της για το θεσμικό κύκλο 2024-2030, στοχεύοντας στον καλύτερο «εξοπλισμό» της Ένωσης για τη διαχείριση των παρουσών αλλά και των μελλοντικών περιβαλλοντικών προκλήσεων¹¹⁹. Οι πολιτικές του εν λόγω θεματολογίου αναπτύσσονται γύρω από τρεις βασικούς πυλώνες, οι οποίοι συντείνουν στη θεμελίωση μιας δημοκρατικής και ευημερούσας Ευρώπης με ισχυρή αμυντική ετοιμότητα και ικανότητα διαχείρισης κρίσεων. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται η ενίσχυση της κλιματικής ουδετερότητας, της ενεργειακής ανεξαρτησίας και της βιώσιμης ανάπτυξης, η αποτελεσματική αντιμετώπιση των γεωπολιτικών προκλήσεων και των μεταναστευτικών ροών, καθώς και η προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής ισότητας.

Κατά την κατάρτιση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ατζέντας, κρίθηκε ως ιδιαίτερα σημαντική η διατήρηση της πολιτικής δυναμικής της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το νερό το 2023, για τον σκοπό της επιτάχυνσης των δράσεων για καθαρό νερό για όλους έως το 2030. Οι δεσμεύσεις της ΕΕ όσον αφορά το θεματολόγιο δράσης για το νερό αποδεικνύουν την αποφασιστικότητά της να αναλάβει ενεργότερη δράση στο τομέα διαχείρισης των υδάτων¹²⁰. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι η ανθεκτικότητα των υδάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του τελευταίου πυλώνα για την «ολοκλήρωση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης», για την επίτευξη της οποίας «η ΕΕ θα πρέπει συνεχίσει να προστατεύει τη φύση και να αντιστρέφει την υποβάθμιση των

¹¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Forging a climate-resilient Europe - the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change, Brussels, 24.2.2021, COM (2021) 82 final.

¹¹⁷ Stupazzini R., “European Union Regulation of Water Stress Risks”, Cambridge University Press, 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/E988A1A470E9B1FEBE2D7B7D5DBC6487/S1867299X23000764a.pdf/european-union-regulation-of-water-stress-risks.pdf>

¹¹⁸ EU Strategy Agenda 2024-2029, διαθέσιμο στο:

https://www.consilium.europa.eu/media/yxrc05pz/sn02167en24_web.pdf

¹¹⁹ Aqua Tech, “Water resilience added to EU Strategic Agenda”, July 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.aquatechtrade.com/news/circular-economy/water-resilience-added-to-eu-strategic-agenda>

¹²⁰ European Commission, “EU efforts on the global water agenda, Beyond UN 2023 Water Conference”, διαθέσιμο στο: https://environment.ec.europa.eu/topics/water/eu-efforts-global-water-agenda-beyond-un-2023-water-conference_en?etransnolive=1

οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των ωκεανών»¹²¹. Οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται από την ΕΕ για τα ύδατα στα πλαίσια του εν λόγω θεματολογίου δράσης αποσκοπούν στη διασφάλιση της προστασίας του ανθρώπινου δικαιώματος σε ασφαλές πόσιμο νερό, καθώς και σε κατάλληλα συστήματα αποχέτευσης, χωρίς να διακυβεύονται τα δικαιώματα των μελλοντικών γενεών. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται επίσης, στην ανάγκη διαμόρφωσης μιας εκτεταμένης και αποτελεσματικής διασυνοριακής υποδομής για την παροχή νερού.

2.4 Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Ιδιαίτερη αξία στην ανάλυση της ένταξης των ζητημάτων διαχείρισης των υδάτων στην ευρύτερη πολιτική της Ένωσης έχει η αναφορά στην Κοινή Αγροτική Πολιτική που εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Αναντίρρητα, ο γεωργικός τομέας έχει υποστεί τις μεγαλύτερες συνέπειες της ραγδαίως εξελισσόμενης κλιματικής αλλαγής, με εκτεταμένα διαστήματα ξηρασίας, λειψυδρίας, αλλά και με έντονα φαινόμενα πλημμυρών, και οι ανάγκες του για την εξασφάλιση νερού είναι ιδιαίτερα αυξημένες. Λαμβανομένων υπόψη των δεδομένων αυτών, αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε με την πάροδο των χρόνων η Κοινή Αγροτική Πολιτική, προκειμένου να συμβαδίζει με τις μεταβαλλόμενες περιβαλλοντικές και οικονομικές συνθήκες, αλλά και με τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική για την περίοδο 2023-2027 παρέχει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την υποστήριξη των γεωργών και των ενδιαφερόμενων φορέων της υπαίθρου στις 27 χώρες της ΕΕ. Τα στρατηγικά της σχέδια, τα οποία έχουν εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμβάλλουν σημαντικά στην υλοποίηση των φιλοδοξιών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, της Στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και της Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα¹²². Πιο συγκεκριμένα, η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποβλέπει στην παροχή μιας πιο ολοκληρωμένης στήριξης σε μικρότερες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, καθώς και στην ενίσχυση του ρόλου της γεωργίας στην εκπλήρωση των στόχων της ΕΕ για το περιβάλλον, το κλίμα και την προστασία των φυσικών πόρων¹²³, προσφέροντας μεγαλύτερη ευελιξία στα κράτη μέλη, προκειμένου να υιοθετήσουν συναφείς πολιτικές και μέτρα, που να ανταποκρίνονται στις τοπικές τους συνθήκες. Παράλληλα, δίδεται μεγάλη σημασία στην παροχή των κατάλληλων κινήτρων στους γεωργούς για την εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον γεωργικών πρακτικών, που θα ευθυγραμμίζονται με τις απαιτήσεις των οικολογικών προγραμμάτων που εκπονούνται από τα κράτη μέλη. Σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, τα οικολογικά προγράμματα στηρίζουν τους γεωργούς που υιοθετούν ή διατηρούν γεωργικές πρακτικές, οι οποίες συμβάλλουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της ΕΕ, καθώς και πρακτικές που υποστηρίζουν τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων.

Θα πρέπει να επισημανθεί, άλλωστε, ότι ένας από τους δέκα ειδικούς στόχους της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής επικεντρώνεται στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων,

¹²¹ EU Strategy Agenda 2024-2029, Capital “*Making a success of the green and digital transitions*” p.p.7, διαθέσιμο στο: https://www.consilium.europa.eu/media/yxrc05pz/sn02167en24_web.pdf

¹²² European Commission, “*The common agricultural policy at a glance, The common agricultural policy supports farmers and ensures Europe’s food security*”, διαθέσιμο στο: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en

¹²³ Pe’er G., Lakner S., “*The EU’s Common Agricultural Policy Could Be Spent Much More Efficiently to Address Challenges for Farmers, Climate, and Biodiversity*”, ScienceDirect, One Earth, August 2020, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2020.08.004>

συμπεριλαμβανομένων των υδάτων, η επίτευξη του οποίου κρίνεται επιβεβλημένη για την εκπλήρωση και των λοιπών κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών στόχων της. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, πέραν των δεσμεύσεων για την επιδίωξη της βιώσιμης διαχείρισης, αποβλέπει και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας στη χρήση των υδάτων και στη βελτίωση της υφιστάμενης διαχείρισής τους. Αναλυτικότερα, τα κράτη μέλη μέσω των στρατηγικών τους σχεδίων δύνανται να συντελέσουν στην περαιτέρω αειφόρο διαχείριση των υδάτων, παρέχοντας την κατάλληλη στήριξη στους γεωργούς που κάνουν περαιτέρω βήματα προς την κατεύθυνση της βιώσιμης χρήσης του νερού, μέσω γεωργο-περιβαλλοντικών και κλιματικών δεσμεύσεων και της παροχής κατάλληλων επενδυτικών μέτρων και ενισχύσεων για την κάλυψη του κεφαλαίου που απαιτείται για τον εκσυγχρονισμό και την ευθυγράμμιση των γεωργικών και αρδευτικών εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας¹²⁴.

2.5 Οι ευρωπαϊκές πολιτικές για την ξηρασία και τη λειψυδρία

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα καθιέρωσε το ευρύτερο πλαίσιο της ΕΕ για τη διαχείριση των υδάτων, χωρίς ωστόσο, να δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στα φαινόμενα της λειψυδρίας και της ξηρασίας, τα οποία επηρεάζουν την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων και, συνεπώς, την καλή κατάσταση των υδάτων, γεγονός το οποίο αναγνωρίστηκε ως κενό στην εφαρμογή της εν λόγω Οδηγίας. Το 2006 ορισμένα κράτη μέλη ζήτησαν από το Συμβούλιο των Υπουργών Περιβάλλοντος την ανάληψη περαιτέρω ευρωπαϊκής δράσης προς την κατεύθυνση αυτή, εκφράζοντας τους έντονους προβληματισμούς τους για την ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης του κατάλληλου σχεδιασμού, σε πολιτικό και τεχνικό επίπεδο, για την αποτελεσματική διαχείριση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της λειψυδρίας και της ξηρασίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διεξήγαγε διάφορες αναλύσεις, από τις οποίες αποδείχθηκε ότι η λειψυδρία και η ξηρασία επηρεάζουν ποικιλοτρόπως το σύνολο των χωρών της ΕΕ και έχουν πλέον μια πρόσθετη ευρωπαϊκή διάσταση, δεδομένου ότι δεν αποτελούν πλέον μείζον ζήτημα μόνο των χωρών της νότιας Ευρώπης, καθώς η συχνότητά και η ένταση της εκδήλωσής τους έχουν αναδειχθεί σε μια σοβαρή πρόκληση σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ. Οι διαπιστώσεις αυτές αποτέλεσαν τη βάση για τη διαμόρφωση μιας κοινής προσέγγισης σε επίπεδο ΕΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Ανακοινώσεις αναφορικά με τα ζητήματα διαχείρισης των ζητημάτων λειψυδρίας και ξηρασίας, οι οποίες αφενός, συνόψισαν τις κύριες τάσεις και ανησυχίες και αφετέρου, προσδιόρισαν μια σειρά δράσεων που πρέπει να αναληφθούν σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, δίνοντας προτεραιότητα στα μέτρα εξοικονόμησης και αποδοτικότητας της χρήσης του νερού, καθώς και στην περαιτέρω ενσωμάτωση των θεμάτων των υδάτων σε όλες τις οριζόντιες ευρωπαϊκές πολιτικές.

Η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με τίτλο «Αντιμετώπιση της πρόκλησης της λειψυδρίας και της ξηρασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

¹²⁴ European Commission, “Safe water, The common agricultural policy helps to protect the essential role that water plays for food, farming, and the environment”, διαθέσιμο στο: https://agriculture.ec.europa.eu/sustainability/environmental-sustainability/natural-resources/water_en

¹²⁵ το έτος 2007 προβάλλει την επιτακτική ανάγκη για μεγαλύτερη ενσωμάτωση της πολιτικής και των στόχων για την προστασία του νερού και την αντιμετώπιση της ξηρασίας στα υφιστάμενα θεσμικά πλαίσια. Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή προσδιόρισε τους τομείς πολιτικής για τη μετάβαση προς μια οικονομία που θα είναι φιλική προς το νερό, θέτοντας στο προσκήνιο την αντιμετώπιση μια σειράς προκλήσεων, οι οποίες αφορούν σε:

1. βελτίωση της εφαρμογής της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα: Παρά τις ειδικές απαιτήσεις της Οδηγίας, τα οικονομικά μέσα δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως από τα κράτη μέλη. Πολιτικές τιμολόγησης, που εκ πρώτης όψεως αξιολογούνται ως επιτυχημένες, μπορεί να αποδειχθούν εντελώς αναποτελεσματικές, εάν δεν ακολουθείται συστηματικός έλεγχος της υδροληψίας,
2. θέσπιση αποτελεσματικών πολιτικών τιμολόγησης στις υπηρεσίες ύδατος και εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», παρέχοντας επαρκή κίνητρα για την αποτελεσματική χρήση των υδάτινων πόρων και την ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδατος,
3. ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης κινδύνων ξηρασίας,
4. συγκρότηση ενός Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Ξηρασίας για τη συλλογή δεδομένων και αποτελεσμάτων παρακολούθησης των φαινομένων ξηρασίας, την ανίχνευση και την πρόβλεψη σε διαφορετικές χωρικές κλίμακες της εκδήλωσής της, συμβάλλοντας στην έγκαιρη προειδοποίηση και ετοιμότητα των αρμόδιων αρχών,
5. βελτίωση του χωροταξικού σχεδιασμού, ως κύριου παράγοντα που επηρεάζει τη χρήση του νερού,
6. προώθηση τεχνολογιών και πρακτικών αποδοτικής χρήσης και εξοικονόμησης του νερού, καθώς και δημιουργία πρόσθετων υποδομών ύδρευσης,
7. περαιτέρω βελτιστοποίηση της λειτουργίας του Ταμείου Αλληλεγγύης της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας,
8. ιεράρχηση των διάφορων χρήσεων του νερού, με σαφές προβάδισμα στην δημόσια ύδρευση,
9. ένταξη των ζητημάτων που σχετίζονται με το νερό στις διάφορες τομεακές πολιτικές και συγκρότηση μιας κουλτούρας εξοικονόμησης νερού,
10. ανάπτυξη επιστημονικών προσεγγίσεων επί του θέματος, βασισμένων σε υψηλής ποιότητας γνώσεις και πληροφορίες αναφορικά με την έκταση των προκλήσεων της ξηρασίας και της λειψυδρίας.

Η παρούσα Ανακοίνωση προσδιορίζει μια πρώτη δέσμη επιλογών πολιτικής, με σκοπό να ανοίξει μια ευρεία συζήτηση σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής στη λειψυδρία και την ξηρασία. Κατά την εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες συστηματικές προσπάθειες για την ταχεία εισαγωγή αυτών των μέτρων σε επίπεδο ΕΕ.

Το 2008, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την έκθεση¹²⁶ που αφορούσε την προηγηθείσα Ανακοίνωση, στην οποία κρίθηκε ότι ο γενικός στόχος της πολιτικής για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και της ξηρασίας δεν έχει υλοποιηθεί, παρά την πρόοδο που σημείωσε η εφαρμογή των

¹²⁵ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, *Addressing the challenge of water scarcity and droughts in the European Union*, Brussels, 18.7.2007 COM (2007) 414 final.

¹²⁶ European Commission (2012), Report on the review of the European water scarcity and droughts policy. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Brussels, 14.11.2012, COM (2012) 672 final.

μέσων άσκησης πολιτικής, τα οποία προσδιορίζονται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής του έτους 2007.

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και μια νέα πρωτοβουλία της Επιτροπής με τίτλο «Προσχέδιο για τη διασφάλιση των ευρωπαϊκών υδάτων»¹²⁷, η οποία εισήχθη με την Ανακοίνωσή της με τίτλο «Προσχέδιο για τη διασφάλιση των υδάτινων πόρων της Ευρώπης», για τη συμπλήρωση των κενών στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, προσθέτοντας μια νέα διάσταση στην εφαρμογή των υφιστάμενων πολιτικών, καθώς απαιτεί από τα κράτη μέλη να ενσωματώνουν κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους, εκτός από την ύπαρξη επαρκούς ποσότητας και καλής ποιότητας υδάτινων πόρων¹²⁸. Σύμφωνα με το εν λόγω Προσχέδιο, οι κύριες αρνητικές επιπτώσεις στους υδάτινους πόρους προέρχονται από την κλιματική αλλαγή, τη χρήση γης, τις οικονομικές ανθρώπινες δραστηριότητες, την αστική ανάπτυξη και τη δημογραφική αλλαγή, οι οποίες βέβαια, συναρτώνται μεταξύ τους. Το Προσχέδιο, επιπλέον, προσδιορίζει την πράσινη ανάπτυξη ως την κύρια κινητήρια δύναμη πίσω από τις αλλαγές στον τομέα του νερού, με ιδιαίτερη έμφαση στην καινοτομία για την αποδοτικότητα του νερού¹²⁹.

Επί του παρόντος, το μόνο μέσο πολιτικής για την άμεση αντιμετώπιση των φαινομένων της λειψυδρίας και της ξηρασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη λειψυδρία και την ξηρασία. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η πολιτική της ΕΕ για την ξηρασία αναπτύχθηκε μέσα από μια δέσμη διάσπαρτων πολιτικών που κυμαίνονται από ευρύτερες μορφές διακυβέρνησης των υδάτων μέχρι τις, πιο πρόσφατα, άμεσες πολιτικές ενέργειες για την προσαρμογή και το μετριασμό των συνεπειών ξηρασίας. Και στις δύο περιπτώσεις, η αποτελεσματικότητα των πλαισίων πολιτικής που σχετίζονται με την ξηρασία και τη λειψυδρία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κινητοποίηση και τη λειτουργικότητα των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και πρωτοβουλιών¹³⁰. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτή η ανάγκη αφενός, για τη μετάβαση σε μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση διαχείρισης των φαινομένων της λειψυδρίας και της ξηρασίας, η οποία θα βασίζεται στην ανθεκτικότητα των υδάτων, αφετέρου για την ενσωμάτωση και την ενίσχυση διαφόρων μέσων πολιτικής, που προτείνονται στο Προσχέδιο για τη διασφάλιση των υδάτων.

¹²⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Blueprint to Safeguard Europe's Water Resources, COM (2012) 673 final.

¹²⁸ Demetropoulou L., Lilli M., Petousi I., Nikolaou T., Fountoulakis M., Kritsotakis M., Panakoulia S., Giannakis G., Manios T., Nikolaidis N., “*Innovative methodology for the prioritization of the Program of Measures for integrated water resources management of the Region of Crete, Greece*”, Science of The Total Environment, Volume 672, 1 July 2019, p.p. 61-70, διαθέσιμο στο: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0048969719313968>

¹²⁹ Stein U., Ozerol G., Tröltzsch J., Landgrebe R., Chapter “*European Drought and Water Scarcity Policies*”, in “*Governance for Drought Resilience, Land and Water Drought Management in Europe*”, January 2016, διαθέσιμο στο: DOI:10.1007/978-3-319-29671-5

¹³⁰ Bressers H, Boer C, Lordkipanidze M, Özerol G, Vinke-De Kruijf J, Furusho C, La Jeunesse I, Larrue C, Ramos M-H, Kampa E., Stein U, Tröltzsch J, Vidaurre R, Browne A., “*Water governance assessment tool. With an elaboration for drought resilience*”. Report to the DROP project. CSTM University of Twente, Enschede, 2013, διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/275209743_Water_governance_assessment_tool_with_an_elaboration_for_drought_resilience

2.6 Συμπεράσματα

Η έως σήμερα διαμορφωθείσα πολιτική της ΕΕ για τη διαχείριση των κλιματικών προκλήσεων συγκροτείται από μια πληθώρα κειμένων, νομικά δεσμευτικών και μη, θεσπίζοντας φιλόδοξους στόχους για τη θωράκιση της Ένωσης ενάντια στις αυξανόμενες πιέσεις. Από την ανάλυση που προηγήθηκε, διαπιστώνεται ότι η διαχείριση των υδάτινων πόρων αναντίρρητα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης στρατηγικής της Ένωσης, προσφέροντας ένα φιλόδοξο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των επακόλουθων αλλαγών του υδρολογικού κύκλου, την ανθεκτικότητα και την προστασία των υδάτων, σε ένα εξαιρετικά περίπλοκο φυσικό και πολιτικό τοπίο. Ήδη, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας έχει αρχίσει να συγκροτείται ένα οργανωμένο θεματολόγιο ανθεκτικότητας των υδάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην αποδοτική χρήση του νερού σε διάφορες νομοθετικές αναθεωρήσεις και οριζόντιες στρατηγικές, όπως το Σχέδιο Δράσης για την κυκλική οικονομία και τη Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Δεν θα πρέπει να παραληφθεί όμως, και η σημαντική πρόοδος σε αυτό το θέμα σε τομεακό επίπεδο, για παράδειγμα στη γεωργία, την ενέργεια και τις μεταφορές¹³¹.

Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι, επί του παρόντος, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και οι συναφείς πολιτικές της επικεντρώνονται μόνο στις πηγές ρύπανσης των υδάτων, εξετάζοντας με αποσπασματικό τρόπο τις επιπτώσεις της εν λόγω ρύπανσης. Για την επίτευξη σημαντικής βελτίωσης στην ποιότητα των γλυκών υδάτων, είναι απαραίτητο να στοχοθετηθεί ολόκληρη η αλυσίδα ρύπανσης των υδάτων, και όχι μόνο τα τελικά της σημεία. Οι νέες στρατηγικές και τα μέσα πολιτικής θα πρέπει να εστιάζουν όχι μόνο στις πρωτογενείς, αλλά και στις πηγές δευτερογενούς και παλαιάς ρύπανσης, καθώς αυτές είναι καίριας σημασίας για τον έλεγχο των απωλειών ρύπων και τη μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα των μέτρων μετριασμού. Η τρέχουσα πολιτική της ΕΕ αντιμετωπίζει τα γλυκά ύδατα απλώς ως «μεταφορείς» της ρύπανσης από τις χερσαίες πηγές τους έως την εκδήλωση των επιπτώσεών της στο θαλάσσιο περιβάλλον, χωρίς να εξετάζεται με πληρότητα η πολυπλοκότητα της συνέχειας της ρύπανσης και των ελέγχων της ποιότητας των γλυκών υδάτων¹³².

Ενόψει των σημερινών και μελλοντικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, η πρόκληση της προστασίας της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων αποκτά ολοένα και περισσότερο επείγοντα χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ευρώπη, επηρεάζοντας την αποτελεσματικότητα της στοχοθεσίας της ΕΕ για τα ύδατα. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος των υδατικών συστημάτων της ΕΕ εξακολουθεί να μην πληροί τα κριτήρια της καλής βιολογικής και χημικής κατάστασης, είναι επιβεβλημένη η άμεση και περαιτέρω επιτάχυνση της δράσης των κρατών μελών. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί μοναδική ευκαιρία που θα πρέπει να αξιοποιηθούν τόσο τα κράτη μέλη, όσο και τα ενδιαφερόμενα μέρη για να εξασφαλίσουν ένα μέλλον ανθεκτικό στο νερό¹³³.

¹³¹ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC) - Implementation of planned Programmes of Measures New Priority Substances Preliminary Flood Risk Assessments and Areas of Potential Significant Flood Risk, Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

¹³² Bieroza M.Z., Bol R., Glendell M., “What is the deal with the Green Deal: Will the new strategy help to improve European freshwater quality beyond the Water Framework Directive?” Science of the Total Environment, Elsevier, 2021, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.148080>

¹³³ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive

3. Το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των υδάτινων πόρων:

3.1 Ο Νόμος 3199/2003 «Προστασία και Διαχείριση των Υδάτων, Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου του 2000»

Η εναρμόνιση της ελληνικής έννομης τάξης με τις προβλέψεις της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα πραγματοποιήθηκε με τη θέσπιση του Ν.3199/2003 για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, ο οποίος θέτει το εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, σύμφωνα τις επιταγές της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Το εν λόγω νομοθέτημα τέθηκε σε ισχύ στις 9 Δεκεμβρίου 2003, αντικαθιστώντας τον προηγούμενο εθνικό νόμο Ν.1739/87(ΦΕΚ 201Α/20-11-87), με βασική πρόβλεψη τη μεταβίβαση του έργου διαχείρισης των υδάτων από το Υπουργείο Ανάπτυξης στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και τη μετατροπή των 14 υδάτινων διαμερισμάτων σε βασικές διαχειριστικές μονάδες των υδάτων, οι οποίες περιλαμβάνουν λεκάνες απορροής ποταμών. Δικαιολογητικός λόγος της υιοθέτησης της εν λόγω νέας διαχειριστικής ρύθμισης αποτέλεσε η μικρή έκταση της χώρας και η ιδιαίτερη ποικιλομορφία του εδάφους, η οποία εξυπηρετούσε την κατάτμηση των περιοχών σε μικρές λεκάνες απορροής¹³⁴. Σημαντικό σημείο, επίσης, του νέου νόμου αποτελεί η πρόβλεψη-για πρώτη φορά έως τότε- της ενεργής συμμετοχικής δράσης των ενδιαφερόμενων μερών στην κατάρτιση, την επικαιροποίηση και την αναθεώρηση των Σχεδίων Διαχείρισης.

Ο εθνικός νομοθέτης με τη θέσπιση του Ν. 3199/2003 απέβλεψε στη συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου, το οποίο θα αποτελούσε το έρεισμα για την ανάπτυξη μακροπρόθεσμων εθνικών πολιτικών για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, την αποσυμφόρηση της βασικής αρμόδιας υπηρεσίας, με την κατανομή και την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων σε περιφερειακές δομές, και την υλοποίηση των στόχων της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα εντός της εθνικής επικράτειας. Οι επιμέρους στοχεύσεις του εθνικού νόμου αφορούν λοιπόν, την επίτευξη μιας αποτελεσματικής βιώσιμης διαχείρισης των εθνικών υδάτινων πόρων, την ανάκτηση του κόστους για τις παρεχόμενες υπηρεσίες νερού, η οποία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», και την ενίσχυση συμμετοχικών διαδικασιών και διαδικασιών διαβούλευσης για ενδιαφερόμενο κοινό¹³⁵. Αξίζει, βέβαια, να αναφερθεί ότι ήδη από την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, το ΣτΕ είχε υιοθετήσει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης στα ζητήματα των υδάτων, θέτοντας σε εφαρμογή την αρχή της στάθμισης, καθώς είχε αποφανθεί ότι ήταν αναγκαία η δημιουργία ενός συγκροτημένου σχεδίου χρήσεως των υδάτων, βασιζόμενου σε τεκμηριωμένα επιστημονικά πορίσματα επί των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων, καθώς και επί των υδάτινων αποθεμάτων εν γένει¹³⁶.

2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC) - Implementation of planned Programmes of Measures New Priority Substances Preliminary Flood Risk Assessments and Areas of Potential Significant Flood Risk, Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

¹³⁴ Υπουργείο Ανάπτυξης, «Σχέδιο Προγράμματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της χώρας», Αθήνα 2003, σελ. 6 επ.

¹³⁵ Τάτσης Λ., «Η διαχείριση των υδάτων στα πλαίσια της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και του ν. 3199/2003. Προβλήματα και Προοπτικές», Μάρτιος 2007, Νόμος και Φύση, διαθέσιμο στο: https://nomosphysis.org.gr/10774/diaxeirisi-ton-udaton-sta-plaisia-tis-odigias-200060ek-kai-tou-n-31992003-problimata-kai-prooptikes-martios-2007/#_ftnref37

¹³⁶ Βλ. ΣτΕ 2990/1998, ΣτΕ 394/1999 και Θ. Αντωνίου, «Η στάθμιση ως μέθοδος ερμηνείας στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, Τόμος Τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας, 75 χρόνια», 2004, 971 επ., Κ. Γώγος, «Το οικολογικό κράτος», εις Θ. Αντωνίου (επιμ.), Γενικές αρχές δημοσίου δικαίου, εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκη, 2013.

Ειδικότερα, το εν θέματι νομοθέτημα αποβλέπει στη διοικητική αναδιάρθρωση του εθνικού φορέα διαχείρισης με τη συγκρότηση και τη λειτουργία μιας σειράς υπηρεσιών, και συγκεκριμένα, της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων¹³⁷, του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων¹³⁸, της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων¹³⁹, των Διευθύνσεων Υδάτων των Περιφερειών¹⁴⁰ και του Περιφερειακού Συμβουλίου Υδάτων¹⁴¹.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι γίνεται ειδική αναφορά στις διάφορες χρήσεις των υδάτων, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν στην ύδρευση, την άρδευση, στον βιομηχανικό και ενεργειακό τομέα, καθώς και για αναψυχή, με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στην ύδρευση, όσον αφορά την ποιοτική και ποσοτική κατάστασή τους. Ωστόσο, η χρήση του νερού θα πρέπει να τηρεί ορισμένους κανόνες, οι οποίοι περιλαμβάνονται στα Σχέδια Διαχείρισης. Πιο αναλυτικά, η χρησιμοποίηση του νερού θα πρέπει ικανοποιεί με βιώσιμο τρόπο τις αναπτυξιακές ανάγκες, να προωθεί την αειφόρο προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος, συνεκτιμώντας την ανάγκη διατήρησης των υδάτινων αποθεμάτων και την προστασία των οικοσυστημάτων, με την αξιοποίηση πρακτικών εξοικονόμησης των υδάτων¹⁴².

Στην κατεύθυνση αυτή, τα έργα αξιοποίησης των υδάτινων πόρων που εκτελούνται θα πρέπει αποβλέπουν στην κάλυψη αντικειμενικών αναγκών, είτε προσωπικών (δηλαδή του νομικού/φυσικού προσώπου που το ανέλαβε) είτε κοινής ωφέλειας¹⁴³. Βέβαια, η υλοποίηση τέτοιων έργων προϋποθέτει

¹³⁷ Η Εθνική Επιτροπή Υδάτων επιφορτίζεται με καθήκοντα χάραξης της πολιτικής για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, καθήκοντα εποπτείας και ελέγχου της εφαρμογής της, καθώς και με αρμοδιότητες έγκρισης των εθνικών προγραμμάτων προστασίας και διαχείρισης των εθνικών υδάτων, κατόπιν εισήγησης του εκάστοτε Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και γνωμοδότησης του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων. Η εν λόγω Επιτροπή υποχρεούται να αποστέλλει στοιχεία και πληροφορίες, υπό τη μορφή έκθεσης, στη Βουλή και το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων αναφορικά με την κατάσταση των υδάτων της χώρας, την τήρηση της νομοθεσίας για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, καθώς και για τη ναρμόνισή της με τις ενωσιακές διατάξεις.

¹³⁸ Το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων, με επικεφαλής τον εκάστοτε Υπουργό Περιβάλλοντος αποτελεί όργανο δημόσιας διαβούλευσης, στο οποίο λαμβάνουν μέρος και άλλοι οργανισμοί και εκπρόσωποι της νομαρχιακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Κ.Π.Α.Α.), το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (Ε.Κ.Β.Υ.) και το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας. (Τ.Ε.Ε.). Συνεδριάζει τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, με την κατάθεση στην Βουλή της ετήσιας έκθεσης αναφορικά με την κατάσταση των εθνικών υδάτων από την Εθνική Επιτροπή Υδάτων.

¹³⁹ Η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων διατηρεί την έδρα της στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και αναλαμβάνει την εκπόνηση διαχειριστικών προγραμμάτων, την σύνταξη ετήσιων εκθέσεων, τον έλεγχο των διάφορων παραμέτρων σχετικά με την ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των υδάτινων πόρων, αλλά και την εισήγηση διαφόρων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για την προστασία και διαχείριση του νερού, παρέχοντας κατευθύνσεις κοστολόγησης και τιμολόγησης¹³⁹. Με το Π.Δ 24/2010 μετεξελίχθηκε σε Ειδική Γραμματεία Υδάτων, η οργάνωση της οποίας διέπεται από την ΚΥΑ 322/ΦΕΚ/Β/679/22.3.2013. Η Ειδική Γραμματεία Υδάτων αποτελείται από δύο επιμέρους υπηρεσιακές μονάδες, τη Διεύθυνση Προστασίας και Διαχείρισης Υδάτινου Περιβάλλοντος και τη Διεύθυνση Σχεδιασμού και Διαχείρισης Υπηρεσιών Υδατος.

¹⁴⁰ Οι Διευθύνσεις Υδάτων των Περιφερειών ασκούν αρμοδιότητες προστασίας και διαχείρισης των υδάτων σε επίπεδο της εκάστοτε περιφέρειας, τα όρια της οποίας είναι καθορισμένα. Όταν κάποια λεκάνη απορροής ποταμού εκτείνεται στα όρια περισσοτέρων της μίας περιφέρειας, οι αρμοδιότητες ασκούνται από κοινού.

¹⁴¹ Το Περιφερειακό Συμβούλιο Υδάτων, η σύσταση του οποίου προβλέπεται σε κάθε περιφέρεια της χώρας, αναγορεύεται σε όργανο διαβούλευσης και κοινωνικού διαλόγου για τα θέματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων εντός των διοικητικών ορίων της κάθε Περιφέρειας. Το εν λόγω Συμβούλιο στελεχώνεται από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας (Πρόεδρος), τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Υδάτων της Περιφέρειας, τους εκπροσώπους της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, των Τοπικών Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης, των επιμελητηρίων (ΤΕΕ, ΓΕΩΤΕΕ, Εμπορικό, Βιομηχανικό), των περιβαλλοντικών οργανώσεων, του Γ.Ο.Ε.Β. και των φορέων διαχείρισης.

¹⁴² Άρθρο 10 του Ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000».

¹⁴³ Βλ. ΣτΕ 1548/2015 και ΣτΕ 1548/2015.

την εξασφάλιση σχετικής άδειας του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, με την οποία θα πρέπει να τεκμηριώνεται η ύπαρξη διαθέσιμων προς αξιοποίηση υδάτινων πόρων. Σχετικά με τις άδειες χρήσης ύδατος, αξίζει να αναφερθεί ότι, όπως και στον προηγούμενο νόμο (Ν. 1739/1987), προβλέπεται η διαδικασία προγραμματισμού για την ανάπτυξη των έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων μέσω εγκεκριμένων σχεδίων και προγραμμάτων, καθώς και η υποχρεωτική λήψη άδειας για κάθε μορφή χρήσης νερού, η οποία θα πρέπει να προηγείται. Κατά πάγια νομολογία του ΣτΕ, έχει κριθεί ότι εωσότου εγκριθεί το σχετικό σχέδιο Διαχείρισης και Προγράμματος Μέτρων κατά τα προβλεπόμενα στο Ν. 3199/2003, η εκπόνηση των έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων είναι θεμιτή, υπό την προϋπόθεση ότι εμπίπτει στον προγραμματισμό, για τον οποίο έχει ήδη εξασφαλιστεί σχετική έγκριση σύμφωνα με το Ν. 1739/1987¹⁴⁴. Παράλληλα, υπάρχει σχετική πρόβλεψη ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών νερού στις διάφορες μορφές χρήσεών του, λαμβάνοντας υπόψη βέβαια, τόσο το περιβαλλοντικό κόστος όσο και το κόστος του υδάτινου πόρου, αλλά και τα χαρακτηριστικά των λεκανών απορροής¹⁴⁵.

Ο Ν. 3199/2003 εισάγει ειδικές προβλέψεις αναφορικά με το ύψος των προστίμων και των διοικητικών κυρώσεων, ανάλογα με το βαθμό παραβίασης των προβλεπόμενων διατάξεων και των όρων των χορηγηθεισών αδειών δυνάμει του άρθρου 11, καθώς και με βάση το μέγεθος της προκληθείσας υποβάθμισης στα ύδατα¹⁴⁶, χωρίς να αποκλείεται η στοιχειοθέτηση ποινικής, αστικής ή άλλης ευθύνης από άλλες διατάξεις. Η επιβολή των προστίμων υπάγεται στην αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, κατόπιν διενέργειας σχετικής αυτοψίας και λήψης της γνωμοδότησης της Διεύθυνσης Υδάτων Περιφέρειας¹⁴⁷.

Καταλήγοντας, η θέσπιση του Ν. 3199/2003 ήταν το αποτέλεσμα της συστηματικής προσπάθειας του εθνικού νομοθέτη για την ένταξη των κατευθυντήριων γραμμών της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ στην εθνική έννομη τάξη, με στόχο να αποτελέσει τη βάση για συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου, ικανού να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων, της καλής ποιοτικής κατάστασής τους¹⁴⁸ και την προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων. Εντούτοις, παρά τις φιλόδοξες προσπάθειες που καταβλήθηκαν, η αποτελεσματικότητά του αμφισβητείται για πολλούς λόγους, οι οποίοι αναλύονται διεξοδικά σε επόμενο κεφάλαιο της εργασίας, το οποίο πραγματεύεται ζητήματα εναρμόνισης του εθνικού δικαίου με τις επιταγές της ενωσιακής νομοθεσίας στο τομέα των υδάτων.

¹⁴⁴ Βλ. ΣτΕ 454/2014, ΣτΕ 2179/2006, ΣτΕ 2875/2012.

¹⁴⁵ Άρθρο 11 και 12 του Ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000».

¹⁴⁶ Βλ. ΣτΕ 1351/2016.

¹⁴⁷ Άρθρο 13 του Ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000».

¹⁴⁸ Η ποιοτική κατάσταση του ύδατος συνιστά στόχο της διαχείρισης, ΣτΕ 2990/1998, 2603/2000.

3.2 Το Προεδρικό Διάταγμα 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου»

Η έκδοση του Π.Δ. 51/2007 αποτέλεσε το αναγκαίο συμπλήρωμα για την πιο ουσιαστική εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με τις επιταγές της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, παρέχοντας τις κατάλληλες εξειδικεύσεις για την εφαρμογή του Ν. 3199/2003 και του Ν.1650/1986, αλλά και γενικότερες κατευθύνσεις για τον καθορισμό συγκεκριμένων διαδικασιών και των αναγκαίων μέτρων για την ορθολογική προστασία και διαχείριση των υδάτων, τηρουμένων των σχετικών προβλέψεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Με το θεσπιζόμενο προστατευτικό πλαίσιο επιδιώκεται η αποφυγή της περαιτέρω υποβάθμισης των υδάτινων οικοσυστημάτων, η προώθηση της προστασίας του υδάτινου περιβάλλοντος και της αειφόρου και ισόρροπης χρήσης των υδάτων μακροπρόθεσμα με την υιοθέτηση μέτρων αφενός, για τον περιορισμό των απορρίψεων και της διαρροής επικίνδυνων ουσιών αφετέρου, για την αντιμετώπιση των συνεπειών των πλημμυρών και των παρατεταμένων διαστημάτων ξηρασίας¹⁴⁹.

Το εν λόγω Π.Δ. εισάγει ορισμένες νέες-σε σχέση με το προγενέστερο νόμο- έννοιες αναφορικά με τα υπόγεια ύδατα όπως, την έννοια των «διαθέσιμων πόρων των υπόγειων υδάτων», της «καλής ποιοτικής τους κατάστασης», «της απευθείας/έμμεσης απόρριψης (ρύπων) στα υπόγεια ύδατα» και «της Περιοχής Λεκάνης Απορροής ποταμού ή περιοχής λεκανών απορροής ποταμών», η οποία αντιστοιχεί στον όρο του «υδάτινου διαμερίσματος» του ν. 3199/2003 (άρθ. 2 παρ. ιε)¹⁵⁰.

Επιπλέον, κατ' εφαρμογή των προβλέψεων της Οδηγίας-Πλαίσιο προβλέπονται ειδικότεροι περιβαλλοντικοί στόχοι και μέτρα για την επίτευξή τους, τα οποία αφορούν τόσο τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, όσο και τις προστατευόμενες περιοχές, ενώ αναλύονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα ζητήματα ανάκτησης του κόστους για τις υπηρεσίες νερού, καθώς και τα ζητήματα της συνδυασμένης προσέγγισης για τη διαχείριση των σημειακών και διάχυτων πηγών ρύπανσης¹⁵¹. Παράλληλα, εισάγονται ρυθμίσεις που αφορούν την εκπόνηση και έγκριση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού, των Προγραμμάτων παρακολούθησης, των Προγραμμάτων Ειδικών μέτρων ενάντια στη ρύπανση του υδάτινου περιβάλλοντος, αλλά και των Προγραμμάτων μέτρων για την πρόληψη και τον έλεγχο της μόλυνσης των υπόγειων νερών. Ειδικότερα, όπως ορίζεται, τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμού καταρτίζονται και εγκρίνονται κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 7 του Ν. 3199/2003 διαδικασία, κατόπιν σχετικής γνώμης του Περιφερειακού Συμβουλίου Υδάτων και της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων και δημοσιεύονται στο ΦΕΚ. Η κατάρτιση και η έγκρισή τους προβλέπεται το αργότερο μέχρι 22 Δεκεμβρίου 2009, ενώ αναθεωρούνται και ενημερώνονται έως 22 Δεκεμβρίου 2015 και στην συνέχεια ανά 6 έτη, προκειμένου να ενσωματώσουν

¹⁴⁹ Άρθρο 1 ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου»

¹⁵⁰ Άρθρο 2 ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου»

¹⁵¹ Άρθρα 8 και 9 ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου»

τα σύγχρονα επικαιροποιημένα δεδομένα και τις βελτιωμένες απαιτούμενες διαδικασίες για την υλοποίηση των στόχων της Οδηγίας. Στις περιπτώσεις διεθνούς Περιοχής Λεκάνης Απορροής ποταμού, εκτεινόμενης στην ελληνική επικράτεια αλλά και στην επικράτεια τρίτου κράτους μέλους, η Εθνική Επιτροπή Υδάτων προβαίνει στις απαραίτητες συνεννοήσεις με την αρμόδια αρχή του τρίτου κράτους για την εκπόνηση ενιαίου Διεθνούς Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού. Επιπλέον, προβλέπεται η δυνατότητα συμπλήρωσης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών με την κατάρτιση λεπτομερέστερων προγραμμάτων και Σχεδίων Διαχείρισης ανά υπολεκάνη, τομέα, θέμα ή τύπο νερού για την αντιμετώπιση ειδικότερων θεμάτων διαχείρισης των νερών¹⁵². Αντίγραφα των Σχεδίων Διαχείρισης και όλων των επακόλουθων ενημερωμένων μορφών τους διαβιβάζονται στην Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων και στην συνέχεια στην Επιτροπή της ΕΕ, καθώς και σε οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο μέρος μέσα σε τρεις μήνες από την έγκρισή τους¹⁵³.

Όσον αφορά την απόληψη του πόσιμου νερού, προβλέπεται ότι είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός των υδάτινων συστημάτων που προσφέρουν κάθε μέρα νερό 10m³ και πάνω ή ικανοποιούν τις ανάγκες οικισμών με πληθυσμό 50 κατοίκων και άνω, καθώς και των υδάτινων συστημάτων που δύνανται να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον. Θεσπίζεται επίσης, η υποχρέωση παρακολούθησης των συστημάτων υδάτων που παρέχουν 100m³ ημερησίως, καθώς και η διασφάλιση του βαθμού προστασίας του υδάτινου πόρου, προκειμένου να απαιτείται ο μικρότερος δυνατός βαθμός καθορισμού¹⁵⁴.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην προώθηση των συμμετοχικών διαδικασιών και διαδικασιών διαβούλευσης του ενδιαφερομένου κοινού και των εμπλεκόμενων φορέων μέσω των σχετικών προβλέψεων του Π.Δ. 51/2007 κατά τα στάδια εκπόνησης, αναθεώρησης και ενημέρωσης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού. Ειδικότερα, προβλέπεται η δυνατότητα διατύπωσης εκ μέρους τους γραπτών παρατηρήσεων για ένα εξάμηνο μετά την κατάθεση των προσχεδίων, έχοντας εξασφαλισμένη πρόσβαση στο σύνολο των πληροφοριών και των βοηθητικών εγγράφων που διατέθηκαν κατά την κατάρτιση των σχεδίων¹⁵⁵. Με την ολοκλήρωση των διαβουλεύσεων και εφόσον εξασφαλιστεί η οριστική έγκριση της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων, τα σχέδια διαβιβάζονται στην Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁵⁶.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το σχέδιο του Π.Δ. 51/2007 δέχθηκε έντονη κριτική από το Τεχνολογικό Επιμελητήριο Ελλάδος, καθώς ουσιώδεις διατάξεις του δεν περιείχαν τις απαιτούμενες λεπτομέρειες για την ολοκληρωμένη εφαρμογή τους, λ.χ. το περιεχόμενο του Μητρώου Προστατευόμενων Περιοχών, τα ύδατα για απόληψη πόσιμου ύδατος, ο τρόπος με τον οποίο

¹⁵² Άρθρο 10 του ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

¹⁵³ Άρθρο 16 του ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

¹⁵⁴ Γερασιδής Α., βλ. ό. π. σελ. 113.

¹⁵⁵ Άρθρο 15 του ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

¹⁵⁶ Άρθρο 16 του ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

ασκούνται οι διαχειριστικές αρμοδιότητες σε περίπτωση Λεκανών απορροής ποταμού που εκτείνονται σε περισσότερες Περιφέρειες¹⁵⁷. Τελικά, το σχέδιο διαβιβάστηκε καθυστερημένα, κατόπιν της παρέλευσης της προθεσμίας συμμόρφωσης, στο ΣτΕ προς επεξεργασία, το οποίο και οδηγήθηκε σε ορισμένες κρίσιμες παρατηρήσεις, όσον αφορά την εκτεταμένη χρήση νέων όρων (τη στιγμή που χρησιμοποιούνται αντίστοιχοι δόκιμοι όροι), την απουσία επαρκούς χρόνου επεξεργασίας των κανονιστικών διατάξεων από το ΣτΕ και τη Διοίκηση και τη σημασία της πιο ολοκληρωμένης επεξεργασίας των νομοθετικών κειμένων από τη Διοίκηση, προκειμένου να συγκροτήσουν ένα συστηματικό σχέδιο, το οποίο θα περιέχει τις απαραίτητες προβλέψεις για το συντονισμό των διαδικασιών, την εξασφάλιση των αναγκαίων δαπανών, την απόκτηση τεχνογνωσίας, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό ευχερέστερη την εφαρμογή του¹⁵⁸.

Θα πρέπει τέλος, να αναφερθεί ότι η Ελλάδα προέβη με σημαντική καθυστέρηση στην κατάρτιση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών, τα οποία αντιστοιχούν στις 14 Υδατικές Διαχειριστικές Περιοχές της χώρας και αποτελούν εργαλείο για τη διαχείριση των υδατικών πόρων σε καθεμία από αυτές. Επίσης, δεν τήρησε τα αυστηρά χρονοδιαγράμματα που προβλέπονταν για την αναθεώρηση και την επικαιροποίηση αυτών. Αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών απορροής ποταμού της χώρας, μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχουν γίνει μεν σημαντικά βήματα ως προς την προστασία της ποιότητας των υδάτων, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα κενά και αδυναμίες, ιδίως αν ληφθούν υπόψη τα νέα δεδομένα της κλιματικής κρίσης. Ένα κοινό χαρακτηριστικό που εντοπίζεται σε όλα τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών είναι ο μικρός αριθμός δικτύων παρακολούθησης, καθώς και η περιορισμένη διαθεσιμότητα και αξιοπιστία των υδατικών δεδομένων, σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη. Ο μικρός αριθμός θέσεων δειγματοληψίας για τον εντοπισμό ειδικών ρύπων και ουσιών προτεραιότητας καθιστά τον ποιοτικό χαρακτηρισμό των παράκτιων και μεταβατικών υδάτων αναξιόπιστο. Επιπλέον, ενώ σε όλα τα Σχέδια Διαχείρισης εντοπίζονται τα Προγράμματα μέτρων που ακολουθούνται, είναι απαραίτητη η πρόβλεψη του κόστους της εφαρμογής αυτών, των μέσων χρηματοδότησης και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησής τους. Οι αδυναμίες αυτές, σε συνδυασμό με την ύπαρξη συγκεντρωτικών και ιεραρχικών διοικητικών δημόσιων δομών, που παρεμποδίζουν τη συμμετοχή του κοινού, αλλά και με την εμπλοκή πολλών αρμόδιων αρχών¹⁵⁹ θέτουν την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων Σχεδίων Διαχείρισης υπό μεγάλη αμφισβήτηση, ενόψει μάλιστα της εξελισσόμενης κλιματικής κρίσης.

Το ζήτημα της αναποτελεσματικότητάς τους προβάλλεται εντόνως και από τις Περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της WWF, οι επιδόσεις των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών είναι «ανεπαρκείς» για την αντιμετώπιση της ρύπανσης και τη διαχείριση των πλημμυρών και της ξηρασίας, καθώς και την προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων¹⁶⁰. Επιπροσθέτως, στον τρέχοντα κύκλο της 2^{ης} Αναθεώρησης των Σχεδίων

¹⁵⁷ Γερασίδη Α., βλ. ό.π. σελ. 113.

¹⁵⁸ Παπαδημητρίου Γ., Σχόλιο σε ΣτΕ ΠΕ 338/2006 Τμ Ε', Σχέδιο π.δ «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, Νόμος και Φύση, 2006.

¹⁵⁹ Kanakoudis V., Tsitsifli S., Azariad T., "Overview of the River Basin Management Plans Developed in Greece Under the Context of the Water Framework Directive 2000/60/EC Focusing on the Economic Analysis", Research Gate, Springer Science, 2015, διαθέσιμο στο: DOI: [10.1007/s11269-015-0988-9](https://doi.org/10.1007/s11269-015-0988-9)

¹⁶⁰ WWF, "Europe's rivers nowhere near healthy by 2027 deadline – report", October 2021, διαθέσιμο στο: <https://www.wwf.eu/?4922416/Europes-rivers-nowhere-near-healthy-by-2027-deadline---report>

Διαχείρισης ορισμένες περιβαλλοντικές οργανώσεις¹⁶¹ έχουν υποβάλει τις παρατηρήσεις τους στη δημόσια διαβούλευση για την αναθεώρηση των εν λόγω Σχεδίων διαχείρισης, προβάλλοντας: 1) την «παλινδρόμηση» σε απαρχαιωμένα και ξεπερασμένα έργα, μη ανταποκρινόμενα στους περιβαλλοντικούς στόχους της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα και τις επιταγές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, 2) τις σοβαρές πλημμέλειες που έχουν παρατηρηθεί στη διαδικασία αναθεώρησης των σχεδίων, οι οποίες αφορούν κυρίως τη μη τήρηση της δέουσας δημοσιότητας για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών, 3) την ανυπαρξία επαρκούς αιτιολογίας για την επαναφορά Προγραμμάτων μέτρων που, αν και προβλέπονταν στα υπό αναθεώρηση Σχέδια, δεν εφαρμόστηκαν ποτέ¹⁶².

Οι προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και οι δραματικές επιπτώσεις της στους υδάτινους πόρους ακολουθούν αλματώδη πρόοδο, γεγονός το οποίο θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά την αναθεώρηση των υφιστάμενων Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών, η οποία θα πρέπει να αποβλέπει στον -όσο τον δυνατόν- στοχευμένο εμπλουτισμό τους με οργανωμένα Προγράμματα μέτρων, προσαρμοσμένων στις κλιματικές απαιτήσεις και συνοδευόμενων από αυστηρά χρονοδιαγράμματα εφαρμογής τους, ώστε να μην τρέπεται σε μια κυκλική τυπική διαδικασία επανεξέτασης, η οποία υλοποιείται απλώς για τη συμμόρφωση του κράτους στις ενωσιακές του υποχρεώσεις.

3.3 Οι εθνικές πολιτικές για τη διαχείριση των υδάτων σε συνθήκες κλιματικής κρίσης

Η ραγδαία διεύρυνση των διαστάσεων της κλιματικής κρίσης και η εντεινόμενη εμφάνιση των δυσμενών επιπτώσεων της προέβαλαν την ανάγκη για την υιοθέτηση εκ μέρους της Ελλάδας μιας ευρύτερης εθνικής στρατηγικής για την προσαρμογή στα νέα περιβαλλοντικά δεδομένα, τη λήψη των κατάλληλων διαχειριστικών μέτρων και την ανάπτυξη μιας ορθολογικής πολιτικής, η οποία θα λάμβανε υπόψη της την αντιμετώπιση των ακραίων κλιματολογικών φαινομένων, όπως φαινομένων παρατεταμένων περιόδων ξηρασίας και λειψυδρίας, καθώς και τη βελτίωση της ποιοτικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτων και των οικοσυστημάτων. Θα πρέπει να επισημανθεί η υιοθέτηση μιας τέτοιας στρατηγικής από την Ελλάδα δεν αποτελεί, εκ πρώτης όψεως, ένα ακατόρθωτο εγχείρημα, δεδομένης κι της υδρολογικά ευνοϊκής θέσης της στην Μεσόγειο. Παρόλα αυτά, η έλλειψη αντιστοιχίας της χρονικής και γεωγραφικής κατανομής των βροχοπτώσεων με το χωρικό και χρονικό καταμερισμό της ζήτησης νερού εντείνουν όλο και περισσότερο τα ζητήματα της έλλειψης νερού, κυρίως σε διαστήματα ανομβρίας.

Προς την κατεύθυνση αυτή, τον Δεκέμβριο του 2014 το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας σε σύμπραξη με την Ακαδημία Αθηνών (Επιτροπή Ερευνών του Ιδρύματος Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών – ΙΙΒΕΑΑ) και την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) προέβη στην υπογραφή μνημονίου συνεργασίας, η οποία θα κατέληγε στην υιοθέτηση του σχεδίου

¹⁶¹ Πρόκειται για τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ: *Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, WWF Ελλάς.*

¹⁶² Βλ. Σχόλια περιβαλλοντικών οργανώσεων στη δημόσια διαβούλευση για τη 2η αναθεώρηση των ΣΔΛΑΠ των ΥΔ04 Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και ΥΔ08 Θεσσαλίας, 5 Νοεμβρίου 2023, Αθήνα, διαθέσιμο στο: [xsolia_2ndrbmps_consultation_nov2023.pdf](https://www.xsolia.gr/2ndrbmps_consultation_nov2023.pdf)

κειμένου για την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, αποβλέποντας αφενός, στη διαχείριση των δυσμενών κλιματικών επιπτώσεων εντός της εθνικής επικράτειας με την ανάληψη συγκεκριμένων προσαρμοστικών δράσεων και αφετέρου, την αξιοποίηση των εμπειρικών γνώσεων της ΤτΕ και της διεπιστημονικής Επιτροπής Μελέτης των Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής (ΕΜΕΚΑ). Τελικά, η εν λόγω Στρατηγική υιοθετήθηκε με το άρθρο 45 του Ν. 4414/2016¹⁶³, θέτοντας τις βασικές κατευθύνσεις και τους τρόπους συγκρότησης και εφαρμογής μιας αναπτυξιακής πολιτικής, εντός του πλαισίου της Σύμβασης ΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή, της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και της ευρύτερης ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, φιλοδοξώντας να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για τη δραστηριοποίηση της ελληνικής Πολιτείας, στο πεδίο της περιβαλλοντικής προστασίας και της προστασίας των υδάτων.

Η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή αποσκοπεί πρωτίστως στην προώθηση της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικότητας του κράτους αναφορικά με τους κλιματικούς αντικτύπους και στη συγκρότηση των κατάλληλων όρων για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων, βασισμένων στην έγκυρη ενημέρωση και τη μακροπρόθεσμη και αποτελεσματική διαχείριση των κλιματολογικών κινδύνων, θέτοντας τον χρονικό ορίζοντα των πέντε ετών, εντός του οποίου θα αναπτύσσονταν οι πρώτες σχετικές δράσεις. Παράλληλα, επιδιώκεται η ανάπτυξη βελτιωμένων διαδικασιών για τη λήψη στοχευμένων αποφάσεων, η ενίσχυση της εκπόνησης περιφερειακών/τοπικών σχεδίων, ευθυγραμμισμένων με την Εθνική Στρατηγική, η συγκρότηση μηχανισμών ελέγχου και παρακολούθησης και τέλος, η προώθηση της συμμετοχικής δράσης του κοινού. Καταλαμβάνει την πλειονότητα των τομέων του περιβάλλοντος, της οικονομίας και της κοινωνίας, με ιδιαίτερη έμφαση σε εκείνους που πλήττονται σοβαρά από τα νέα κλιματικά δεδομένα, όπως τη γεωργία, τη βιοποικιλότητα, τις υδατοκαλλιέργειες και τους υδάτινους όρους.

Όσον αφορά τον τομέα των υδάτων, η Εθνική Στρατηγική περιλαμβάνει μια σειρά προτεινόμενων δράσεων αναφορικά με το μετριασμό των ήδη εμφανών κλιματικών επιπτώσεων, με τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη διατήρηση της καλής κατάστασης των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων, με την ταυτόχρονη όμως, ικανοποίηση των ανθρώπινων και περιβαλλοντικών αναγκών σε ύδωρ. Στα σημαντικότερα μέτρα που προβλέπονται από την ΕΣΠΚΑ συγκαταλέγεται η ενίσχυση πρωτοποριακών τεχνολογιών και πρακτικών, βασισμένων στις αρχές της υδρολογικής και οικολογικής διαχείρισης, που συντείνουν στην ορθολογική διαχείριση των υδάτων μέσω της εξοικονόμησης και της πιο αποτελεσματικής χρήσης του νερού. Ειδικότερα, προβλέπονται οι εξής δράσεις¹⁶⁴:

1. Δημιουργία «γεωπύλης» (geo-portal) ενσωμάτωσης στοιχείων αναφορικά με την κλιματικές πιέσεις στους υδατικούς πόρους.
2. Έργα αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους υδάτινους πόρους, στα οποία περιλαμβάνονται ειδικά προληπτικά μέτρα, μελέτες υδρογραμμάτων πηγαιών εκφορτίσεων, αντιδιαβρωτικά μέτρα, κατασκευή κατάλληλων υδρευτικών και αρδευτικών

¹⁶³ Ν. 4414/2016 «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις».

¹⁶⁴ Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής & Ποιότητας της Ατμόσφαιρας, «Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή», Απρίλιος 2016, σελ. 40 επ., διαθέσιμο στο: https://www.depa.gr/wp-content/uploads/2020/02/06.04.2016-espka-teliko_.pdf

μέτρων, αλλά και δικτύων παρακολούθησης των κλιματικών πιέσεων στο υπόγειο υδάτινο περιβάλλον.

3. Προώθηση των τακτικών για την εξοικονόμηση νερού, την αποτελεσματική χρήση του νερού και τη μείωση της άντλησης των υδροφόρων οριζόντων (κατά κύριο λόγο σε περιοχές όπου εντοπίζεται εντόνως το φαινόμενο της λειψυδρίας τόσο τους χειμερινούς, όσο και τους καλοκαιρινούς μήνες). Προβλέπονται μέτρα αναφορικά με τη βελτίωση της αποδοτικότητας των διαθέσιμων υδάτινων αποθεμάτων στο τομέα της γεωργίας, των ισχυουσών πρακτικών αποθήκευσης υδάτων και του δυναμικού κατείσδυσης στο έδαφος, μέτρα για την προώθηση της επεξεργασίας αποβλήτων και της αξιοποίησης του επαναχρησιμοποιήσιμου ύδατος, καθώς για τη μεταβολή των καταναλωτικών προτύπων και αντιλήψεων του κοινού.
4. Συμπερίληψη των κλιματικών συνεπειών στο σχεδιασμό και τη διαχείριση του υδάτινου περιβάλλοντος. Η δράση αυτή αποσκοπεί στην ενσωμάτωση των αναμενόμενων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των απαιτούμενων μέτρων προσαρμογής στα εργαλεία σχεδιασμού διαχείρισης των υδάτων σε κλίμακα υδρογραφικής λεκάνης.
5. Αξιολόγηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας.
6. Εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων αναφορικά με την επίδραση των κλιματικών αλλαγών στους υδατικούς πόρους.

Ειδική μνεία γίνεται για την υδάτινη διαχείριση των νησιών του Αιγαίου και Ιονίου Πελάγους, λόγω των ιδιαίτερων μορφολογικών και υδρογεωλογικών ιδιοτεροτήτων τους. Τα αιγαιοπελαγίτικα νησιά χαρακτηρίζονται από μεγάλες περιόδους ανομβρίας και ηλιοφάνειας, επιβαρύνοντας τα περιορισμένα υδάτινα αποθέματα, ενώ η μικρή τους έκταση σε συνδυασμό με το γεγονός ότι περιβρέχονται ολοπλεύρως από θαλασσινό νερό οδηγούν αντιστοίχως στην περιορισμένη δυνατότητα συγκέντρωσης νερού, καθώς και στην επίταση της επιφανειακής και υπόγειας απορροής και των φαινομένων υφαλμύρωσης. Οι ιδιαιτερότητες αυτές χαρακτηρίζουν και τα ιόνια νησιά, με τη σημείωση όμως, ότι τα φαινόμενα των βροχοπτώσεων σε αυτά είναι συχνότερα. Οι ιδιαίτερες υδρογεωλογικές συνθήκες που επικρατούν στα εν λόγω νησιά καθιστά επιβεβλημένη την εφαρμογή ενός ειδικού υδατικού σχεδιασμού, εναρμονισμένου τόσο με τις υδάτινες απαιτήσεις, όσο και με τις δυνατότητες των υδάτινων αποθεμάτων τους, στηρίζοντας το μοντέλο της αφαλάτωσης και της επαναχρησιμοποίησης του νερού¹⁶⁵.

Η Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή υπόκειται σε αξιολόγηση κάθε δέκα χρόνια, καθώς και σε αναθεώρηση, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης. Η ισχύουσα Εθνική Στρατηγική θα αποτελέσει αντικείμενο αξιολόγησης το έτος 2026.

¹⁶⁵ Δανιλάκης Β., «Κυκλάδες κι νερό: Προς μια βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων ή όχι;», Νόμος και Φύση, 2012, , διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/14226/kyklades-kai-nero-pros-mia-viosimi-diaxeirisi-ton-ydatikon-poron-i-oxi/>

Παράλληλα με την Εθνική Στρατηγική προβλέπεται η κατάρτιση Περιφερειακών Σχεδίων από την κάθε Περιφέρεια σχετικά με την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή¹⁶⁶, βάσει των οποίων καθορίζονται, σύμφωνα με τις επικρατούσες κλιματολογικές συνθήκες, οι τομείς επέμβασης, οι γεωγραφικές περιοχές προτεραιότητας για την ανάληψη δράσης και την εφαρμογή εξειδικευμένων μέτρων, τα οικονομικά εργαλεία και οι φορείς πραγματοποίησης του εν λόγω εγχειρήματος σε περιφερειακό επίπεδο. Το περιεχόμενο των εν θέματι Περιφερειακών Σχεδίων αποσαφηνίζεται με την ΚΥΑ 11258/2017 και περιλαμβάνει τη θέσπιση στόχων, την αξιολόγηση των εκτιμώμενων κλιματικών μεταβολών και μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, διαδικασίες διαβούλευσης, καθώς και συστήματα παρακολούθησης του Σχεδίου¹⁶⁷.

Επιπλέον, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αποβλέποντας στη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού μητρώου καταχώρισης γεωχωρικών στοιχείων και υπηρεσιών, προέβη με την ΚΥΑ 145026/10.1.2024 στην σύσταση του Εθνικού Μητρώου Σημείων Υδροληψίας (ΕΜΣΥ) για την καταγραφή των εθνικών σημείων υδροληψίας, βάσει γεωγραφικών δεδομένων. Η τροφοδοσία του εν λόγω Μητρώου ανατίθεται στις Διευθύνσεις Υδάτων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, οι οποίες οφείλουν να εγγράφουν αυτεπάγγελτα τα σημεία υδροληψίας, και συγκεκριμένα: α) τα σημεία υδροληψίας, για τα οποία δίνεται η άδεια χρήσης ύδατος, κατόπιν έναρξης της ισχύος της απόφασης, β) τα σημεία υδροληψίας, για τα οποία έχουν κατατεθεί αιτήσεις χορήγησης ή ανανέωσης άδειας χρήσης νερού, γ) τα σημεία υδροληψίας για τα οποία χορηγήθηκε άδεια μετά την 20^η Δεκεμβρίου 2005, ανεξάρτητα από το αν η άδεια χρήσης νερού βρίσκεται σε ισχύ ή όχι, δ) τα ισχύοντα σημεία υδροληψίας, για τα οποία χορηγήθηκε άδεια για πρώτη φορά πριν την 20-12-2005, ανεξαρτήτως εάν η άδεια χρήσης νερού είναι σε ισχύ ή όχι, ε) το σύνολο εν γένει των ισχυόντων σημείων υδροληψίας ενεργών ή ανενεργών, τα οποία δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω περιπτώσεις. Η εγγραφή των σημείων υδροληψίας συνεπάγεται την έκδοση πιστοποιητικού εγγραφής και ενός μοναδικού κωδικού, τα οποία είναι απαραίτητα, δεδομένου ότι οι αρμόδιες αρχές, προκειμένου να χορηγήσουν άδεια ή έγκριση για την πραγματοποίηση υδροληψίας, ζητούν την προσκόμιση του πιστοποιητικού εγγραφής σημείου υδροληψίας στο ΕΜΣΥ. Επίσης, τα εν λόγω πιστοποιητικά έχουν ιδιαίτερη σημασία στην σύνταξη συμβολαίων για τη σύσταση, την αλλοίωση και τη μεταβίβαση εμπράγματος δικαιώματος επί ακινήτου, όπου υλοποιείται η υδροληψία. Θα πρέπει, άλλωστε, να σημειωθεί ότι η παράλειψη εγγραφής στο ΕΜΣΥ επισύρει χρηματικά πρόστιμα, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παραβίασης και την έκταση της απολήψιμης ποσότητας νερού, ακόμη και εάν έχει χορηγηθεί άδεια χρήσης ύδατος¹⁶⁸.

Το εν λόγω Μητρώο αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την ευρύτερη περιβαλλοντική πολιτική της χώρας, καθώς συμβάλλει στη βελτίωση του ελέγχου και της εποπτείας της χρησιμοποίησης του νερού, ενισχύοντας το έργο των ελεγκτικών μηχανισμών των αρμόδιων φορέων. Εντούτοις, οι ιδιαίτερα μεγάλες καθυστερήσεις στη διαδικασία αδειοδότησης υδροληψιών επισκιάζει

¹⁶⁶ Άρθρο 43 του Ν. 4414/2026 «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις».

¹⁶⁷ Άρθρο 6 του Ν. 4936/2022 Εθνικός Κλιματικός Νόμος, Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος.

¹⁶⁸ Γερασιδής Α., Υδάτινοι Πόροι: Η Γεωλογική και Νομική Διάσταση της Χρήσης τους, σελ. 132, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 2021, διαθέσιμο στο: [file.pdf \(uoa.gr\)](#)

την αποτελεσματικότητα και τη λειτουργικότητα του εν θέματι Μητρώου¹⁶⁹, επηρεάζοντας όχι μόνο τον πρωτογενή τομέα, αλλά και το δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα, καθώς επίσης και την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων και προτάσεων που, είτε εκπονούνται με καθυστέρηση είτε ματαιώνονται εντελώς¹⁷⁰.

Κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του Ν. 3199/2003 και της Υπουργικής Απόφασης 146896/2014, κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο δύναται να προβαίνει σε χρήση νερού ή σε εκτέλεση έργων αξιοποίησης υδάτων για την ικανοποίηση των δικών του αναγκών αλλά και αναγκών κοινής ωφέλειας. Η χορήγηση των σχετικών αδειών χρήσης νερού ή εκπόνησης έργου αξιοποίησης νερού εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, κατόπιν Εισήγησης της αρμόδιας Διεύθυνσης Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Η αξιοποίηση των υδάτων μπορεί να αποδίδεται στην ύδρευση, την άρδευση, τη βιομηχανική και ενεργειακή χρήση, αλλά και σε λόγους αναψυχής, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του Ν. 3199/2003¹⁷¹, με προτεραιότητα να δίδεται στη χρήση του νερού για ύδρευση ως προς την ποσότητα και την ποιότητά του. Η έκδοση άδειας χρήσης νερού ή εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδάτινων πόρων προϋποθέτει επαρκή τεκμηρίωση αφενός, των διαθέσιμων υδάτινων ποσοτήτων που επρόκειτο να αξιοποιηθούν, αφετέρου της σκοπιμότητας της έκδοσής της, βάσει του οικείου Σχεδίου Διαχείρισης και των προγραμμάτων προστασίας και διαχείρισης.

Η αίτηση αδειοδότησης των ενδιαφερόμενων θα πρέπει να περιλαμβάνει ειδική αναφορά στην ποσότητα ύδατος, για την οποία υποβάλλεται η σχετική αίτηση. Εντούτοις, η αρμόδια διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης έχει τη διακριτική ευχέρεια να προβεί είτε σε απόρριψη του αιτήματος είτε σε περιορισμό της αιτούμενης ποσότητας, συνεκτιμώντας τα εκάστοτε περιβαλλοντικά κριτήρια, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί λόγω των υδρολογικών αποθεμάτων της κάθε περιοχής, καταγεγραμμένων στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Υδατικών Διαμερισμάτων, προκειμένου να υλοποιούνται οι περιβαλλοντικοί στόχοι του άρθρου 4 του ΠΔ 51/2007¹⁷².

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την ΚΥΑ 146896/ 27-10-2014 (όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 101123/17-06-2015, την ΚΥΑ 170766/19-01-2016 και την ΚΥΑ 140424/ 06-03-2017) για την έκδοση άδειας εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδάτινων πόρων ή χρήσης νερού, οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν φάκελο, ο οποίος περιλαμβάνει την αίτηση και το σύνολο των απαιτούμενων δικαιολογητικών, εις τριπλούν (το πρωτότυπο σε έντυπη και ψηφιακή μορφή, συμπεριλαμβανομένων δύο αντιγράφων του), στην αρμόδια υπηρεσία (υπηρεσία υποδοχής) του οικείου Ο.Τ.Α, στα διοικητικά όρια του οποίου εντάσσεται το εν λόγω σημείο υδροληψίας. Η εν λόγω υπηρεσία επίσης, αναλαμβάνει τη διενέργεια τυπικού ελέγχου για την πληρότητα του φακέλου,

¹⁶⁹ Agro Tec Magazine , «Άδειες χρήσης ύδατος: Ένα χρόνιο ζήτημα που αναζητεί λύση», Μάρτιος 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.agro-tec.gr/adeies-chrisis-ydatos-ena-chronio-zitima-poy-anazitei-lysi/>

¹⁷⁰ Καρατζίου Ν., «Ψηφιακή αδειοδότηση των γεωτρήσεων με μοντέλο πλατφόρμας αυθαίρετων», Μάιος 2021, δημοσιευμένο στο Eco press, διαθέσιμο στο: <https://ecopress.gr/psifiaki-adeiodotisi-ton-geotriseon-me-montelo-platformas-afthaireton/>

¹⁷¹ Άρθρα 2 και 3 της ΚΥΑ.146896/2014 «Κατηγορίες αδειών χρήσης και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης των υδάτων. Διαδικασία και όροι έκδοσης των αδειών, περιεχόμενο και διάρκεια ισχύος τους και άλλες συναφείς διατάξεις» (ΦΕΚ 2878/Β/27-10-2014).

¹⁷² Άρθρο 7 της ΚΥΑ.146896/2014 (ΦΕΚ 2878/Β/27-10-2014) «Κατηγορίες αδειών χρήσης και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης των υδάτων. Διαδικασία και όροι έκδοσης των αδειών, περιεχόμενο και διάρκεια ισχύος τους και άλλες συναφείς διατάξεις».

εξετάζοντας συγχρόνως, εάν είναι δυνατή η κάλυψη των αναγκών σε ύδωρ για την αιτούμενη χρήση από δημόσιο ή δημοτικό δίκτυο παροχής υπηρεσιών ύδατος. Επιπροσθέτως, προβλέπεται η δυνατότητα της κατά προτεραιότητα εξέτασης της αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας εκτέλεσης ή/και χρήσης νερού σε περιπτώσεις νέων έργων προς κάλυψη αναγκών κοινής ωφέλειας ή έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Αυτό όμως, προϋποθέτει ότι ο αιτών θα καταθέσει σχετικό αίτημα προτίμησης, το οποίο θα συνοδεύεται από τα απαιτούμενα στοιχεία που θεμελιώνουν το λόγο επίσευσης της έκδοσης της εν λόγω άδειας¹⁷³.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από τον αρμόδιο φορέα διαχείρισης δημοσίου ή δημοτικού συλλογικού δικτύου η κάλυψη (ή η δυνατότητα κάλυψης) από το δημόσιο ή δημοτικό δίκτυο των αναγκών σε νερό των ιδιωτών ή των ιδιωτικών δικτύων που έχουν υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση σχετικής άδειας, δεν μπορούν να εκδοθούν νέες άδειες ή να ανανεωθούν οι υφιστάμενες. Αλλά και στις περιπτώσεις μεταγενέστερης πλήρους κάλυψης των αναγκών σε νερό ιδιωτών ή των ιδιωτικών δικτύων από δημόσιο ή δημοτικό συλλογικό δίκτυο χρήσης ύδατος, η άδεια χρήσης ύδατος ανακαλείται με πράξη ανάκλησης, με την οποία το σημείο υδροληψίας χαρακτηρίζεται ως ανενεργό και τίθεται εκτός λειτουργίας¹⁷⁴.

Επισημαίνεται ότι η έκδοση αδειών εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων ή χρήση αυτών δεν υποκαθιστά τυχόν άλλες υποχρεωτικές εγκρίσεις και χαρακτηρίζεται από αυτοτέλεια, δηλαδή ο δικαιούχος δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση να εξασφαλίζει την άδεια ή έγκριση άλλης Αρχής, εφόσον θεσπίζεται η εν λόγω υποχρέωση από κάποιο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο. Στις άδειες εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων περιέχονται, μεταξύ άλλων, η βασική περιγραφή του έργου, τεχνικά στοιχεία, το είδος και μέγεθος μονάδας εκμετάλλευσης, για τα οποία δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε μεταβολή τους, χωρίς την απαραίτητη τροποποίηση της σχετικής άδειας. Η παύση ισχύος της άδειας εκτέλεσης επέρχεται σε περίπτωση μη ολοκλήρωσης του έργου κατά την εκπνοή της ταχθείσας στην άδεια προθεσμίας. Ωστόσο, προβλέπεται παράταση της εν λόγω προθεσμίας από την αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος από τον ενδιαφερόμενο, το οποίο όμως, δεν μπορεί να υπερβαίνει την αρχική προθεσμία εκτέλεσης του έργου.

Η τροποποίηση των αδειών θα πρέπει να πραγματοποιείται πριν λήξει η ισχύς τους κυρίως στις περιπτώσεις μεταβολής α) της χρήσης του ύδατος και β) της χρησιμοποιούμενης ποσότητας ύδατος που έχει προσδιοριστεί στη σχετική άδεια, καθώς και στην περίπτωση αντικατάστασης της αδειοδοτημένης υδροληψίας, εφόσον υπάρχει επαρκής τεκμηρίωση που να επιβεβαιώνει αφενός, ότι πρόκειται για εξυπηρέτηση της ίδιας δραστηριότητας, χωρίς μεταβολή της απολήψιμης ποσότητας του ύδατος, η οποία πρέπει να διενεργείται από τον ίδιο υδροφορέα και αφετέρου, ότι δε μεταβάλλονται τα τεχνικά στοιχεία του έργου. Σε περίπτωση έλλειψης της ως άνω τεκμηρίωσης, η

¹⁷³ Άρθρο 4 της ΚΥΑ.146896/2014 (ΦΕΚ 2878/Β/27-10-2014) «Κατηγορίες αδειών χρήσης και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης των υδάτων. Διαδικασία και όροι έκδοσης των αδειών, περιεχόμενο και διάρκεια ισχύος τους και άλλες συναφείς διατάξεις».

¹⁷⁴ Άρθρο 8 της ΚΥΑ.146896/2014 (ΦΕΚ 2878/Β/27-10-2014) «Κατηγορίες αδειών χρήσης και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης των υδάτων. Διαδικασία και όροι έκδοσης των αδειών, περιεχόμενο και διάρκεια ισχύος τους και άλλες συναφείς διατάξεις».

αντικατάσταση αδειοδοτείται εξ αρχής ως νέο έργο και το σημείο υδροληψίας που αντικαθίσταται, καθίσταται ανενεργό¹⁷⁵.

Επιπλέον, σε περίπτωση εκπρόθεσμης υποβολής της αίτησης για την ανανέωση άδειας εκτέλεσης έργου ή χρήσης νερού, ο αιτών τιμωρείται με πρόστιμο κυμαινόμενο από 500 έως 1.000 ευρώ, λόγω παράβασης της παραγράφου 2 του άρθρου 10. Για την αποτροπή του ενδεχομένου εκπρόθεσμης αίτησης ανανέωσης, ο ενδιαφερόμενος οφείλει εντός 6 μηνών πριν από τη λήξη της άδειας, να υποβάλλει σχετικό φάκελο ανανέωσης, στο οποίο θα πρέπει να εσωκλείονται η αίτηση ανανέωσης με υπεύθυνη δήλωση αφενός, για την μη μεταβολή των τεχνικών χαρακτηριστικών του έργου και των υπόλοιπων στοιχείων του φακέλου της αδειοδότησης, αφετέρου για την τήρηση των όρων της άδειας χρήσης.

Τέλος, προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις για τις περιπτώσεις εκτέλεσης έργου ή χρήσης υδάτων άνευ έκδοσης της σχετικής άδειας, οι οποίες κυμαίνονται από 3.000 ευρώ μέχρι 10.000 ευρώ και 5.000 ευρώ αντίστοιχα. Σε κάθε περίπτωση για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων είναι κρίσιμο το μέγεθος της απολήψιμης ποσότητας του ύδατος, η σοβαρότητα και η συχνότητα της παραβατικής συμπεριφοράς, το κέρδος του παραβάτη και η επαναλαμβανόμενη μη συμμόρφωση σε τυχόν υποδείξεις της αδειοδοτούσας αρχής¹⁷⁶.

Κατά πάγια νομολογία, προβλέπεται για τις γεωτρήσεις διαδικασία προγραμματισμού για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων και η λήψη διοικητικής άδειας για την έναρξη της χρήσης τους έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Εφόσον διαπιστωθούν παραβάσεις στη διαδικασία, διατάσσεται ανάκληση της άδειας για έξι μήνες, και σε περίπτωση που αυτές επαναληφθούν, η οριστική αφαίρεσή της.

Επίσης, βάσει της υπ' αριθ. 175/2005 γνωμοδότησης του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους *«οι κανονιστικές αποφάσεις των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, που αφορούν περιοριστικά μέτρα, όρους και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών χρήσης νερού και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδατικών πόρων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης υδατικού δυναμικού κατά την έννοια του άρθρου 7 του Ν 3199/2003. Η κατά περίπτωση απαιτούμενη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης πρέπει να προηγείται της άδειας υδρογεώτρησης και, φυσικά, της τελικής άδειας χρήσης νερού, η οποία επακολουθεί»*¹⁷⁷.

Είναι φανερό ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον υδρολογικό κύκλο και την ποιότητα των υδάτων αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από την ελληνική Πολιτεία κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των στρατηγικών σχεδιασμών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων κλιματικών προκλήσεων. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να ειπωθεί ότι αμφισβητείται εντόνως η αποτελεσματικότητα του ισχύοντος σχετικού θεσμικού πλαισίου και των υφιστάμενων πολιτικών της, δεδομένης της κυρίαρχης ελληνικής παθογένειας, η οποία μεταφράζεται με τον κατακερματισμό των αρμοδιοτήτων σε πολλούς και διάφορους τομείς και την

¹⁷⁵ Άρθρο 10 της ΚΥΑ.146896/2014 (ΦΕΚ 2878/Β/27-10-2014) «Κατηγορίες αδειών χρήσης και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης των υδάτων. Διαδικασία και όροι έκδοσης των αδειών, περιεχόμενο και διάρκεια ισχύος τους και άλλες συναφείς διατάξεις».

¹⁷⁶ Ψαράκης Γ., «Η αδειοδότηση χρήσης ύδατος (ή πώς να επωφεληθείτε από τη γεώτρησή σας)», Legal Insights, σελ. 7, διαθέσιμο στο: <https://www.psarakislegal.com/download/adeia%20ydatos.pdf>

¹⁷⁷ Υπ' αριθ. 175/2005 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους «Περιβαλλοντική αδειοδότηση υδρογεωτρήσεων μετά την ισχύ του Ν 3199/2003».

έλλειψη της συντονισμένης δράσης της. Γίνεται αντιληπτό ένα «αίσθημα υποχρέωσης» για την τήρηση των προτύπων της ΕΕ, δεδομένου ότι η περιβαλλοντική και υδάτινη πολιτική στην Ελλάδα δεν ήταν ποτέ μεταξύ των κορυφαίων τομέων προτεραιότητας κρατικής παρέμβασης¹⁷⁸. Επιπλέον, η προσπάθεια αποκέντρωσης επιβάλλεται μάλλον από την οικονομική κρίση και την ανασφάλεια, αντί για την ανάγκη εφαρμογής μιας ορθολογικής περιβαλλοντικής πολιτικής για τη διαχείριση και την προστασία των υδάτινων πόρων. Για το λόγο αυτό, η αντίληψη για τη διακυβέρνηση των υδάτων στην Ελλάδα εξακολουθεί να μην είναι ιδιαίτερα ελπιδοφόρα.

Βέβαια, η ανισομερής ζήτηση του νερού σε σχέση με τη χωρική κατανομή των υδάτινων πόρων στη χώρα μας, σε συνδυασμό με την μη ορθολογική κατανομή των υδάτινων αποθεμάτων για την ικανοποίηση των εγχώριων παραγωγικών δραστηριοτήτων συντείνουν ακόμη περισσότερο στην επίταση της αναποτελεσματικότητας του εθνικού σχεδιασμού για τα ύδατα. Όλα αυτά καταδεικνύουν ότι η προσαρμοστική ικανότητα της χώρας δεν είναι τόσο υψηλή και θα πρέπει να ληφθούν μια σειρά από σοβαρές δράσεις για την εκτίμηση και το μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, ενώ ταυτόχρονα, απαιτούνται ριζικές αυξήσεις του όγκου αποθήκευσης των ταμιευτήρων για τη διατήρηση της σταθερής παραγωγής νερού και ενέργειας σε ανεκτά επίπεδα κινδύνου, καθώς και περαιτέρω μέτρα αντιπλημμυρικής προστασίας¹⁷⁹.

Ενόψει της ανησυχητικά εξελισσόμενης κλιματικής κρίσης, η οποία εμπεδώνεται ολοένα και περισσότερο, γίνεται ευρέως αντιληπτό ότι μόνο μια ολιστική πολιτική σαφώς προσανατολισμένη στο υδάτινο κεφάλαιο της χώρας δύναται να διασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία και την ορθολογική διαχείριση των υδάτων. Ο εξορθολογισμός και ο εκσυγχρονισμός των αρμόδιων αρχών και το «άνοιγμα» της διαδικασίας στους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς και στο ευρύ κοινό είναι μεταξύ των σημαντικότερων ζητημάτων που θα πρέπει να προωθηθούν¹⁸⁰.

3.4 Ζητήματα εναρμόνισης με το ενωσιακό δίκαιο

Η εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα και το ευρύτερο ενωσιακό νομοθετικό πλαίσιο αποτέλεσε μια καθοριστική πρόκληση για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων στην Ελλάδα, χωρίς ωστόσο, τα αποτελέσματα να είναι ικανοποιητικά ως προς τη συγκρότηση ενός ισχυρού ολοκληρωμένου πλαισίου, ικανού να υπηρετήσει τους στόχους της ΕΕ για την επίτευξη της καλής ποιότητας των υδάτων και των προτύπων στην ανάκτηση του κόστους για τις υπηρεσίες ύδατος¹⁸¹, ενώ ταυτόχρονα δεν απουσίαζαν οι καθυστερήσεις, οι εντάσεις και οι αντιπαραθέσεις κατά τη διαδικασία της εναρμόνισης, γεγονός τα οποία οδήγησαν σε αλλεπάλληλες παραβιάσεις της

¹⁷⁸ Kampa, E. and H. Bressers (2008) “*Evolution of the Greek national regime for water resources*” Water Policy, Vol. 10, pp. 481-500, βλ. επίσης Koutalakis C. (2011) ‘Chapter 9 Environmental policy in Greece reloaded: Plurality, participation and the Sirens of neo-centralism’ in Sustainable Politics and the Crisis of the Peripheries: Ireland and Greece (Advances in Ecopolitics, Volume 8), eds. L. Liam and I. Botetzagias, Emerald Group Publishing Limited, pp.181-200.

¹⁷⁹ Mimikou, M.A. and Baltas, E.A., “*Assessment of climate change impacts in Greece: a general overview*”. Scientific Research, American Journal of Climate Change, 2013, p.p. 55, διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.4236/ajcc.2013.21005>

¹⁸⁰ Skoulikidis N., Karaouzas I., Amaxidis Y., Lazaridou M., “*Impact of EU Environmental Policy Implementation on the Quality and Status of Greek Rivers*”, MDPI, 2021, διαθέσιμο στο: DOI:10.3390/w13131858

¹⁸¹ Farmaki P., Tranoulidis A., “*Water Policy in Greece: Management and Pricing under the provisions of the European Water Framework Directive 2000/60/EC*”, 2018, διαθέσιμο στο: DOI:10.12955/cbup.v6.1141

περιβαλλοντικής νομοθεσίας εκ μέρους της χώρας μας, καθώς και στην έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων εις βάρος της¹⁸².

Ο Ν. 3199/2003 αποτέλεσε αντικείμενο σοβαρής κριτικής, καθώς διαπιστώθηκε ότι η εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με τις επιταγές της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα ήταν ανεπαρκής, δεδομένου ότι μόνο ένα επουσιώδες μέρος των προβλέψεων της Οδηγίας ενσωματώθηκε στις προβλέψεις του εθνικού νόμου και μάλιστα με τρόπο αποσπασματικό, γεγονός το οποίο εντείνει την ανακολουθία μεταξύ των δύο νομοθετικών κειμένων και δυσχεραίνει την εφαρμογή του στην εθνική έννομη τάξη. Επιπλέον, ο εθνικός νόμος παρουσιάζει μεγάλα κενά και ασάφειες σε πληθώρα ζητημάτων, η ρύθμιση των οποίων θα γινόταν με την έκδοση μεταγενέστερων ΚΥΑ ή Π.Δ, τα οποία είτε δεν εκδόθηκαν ποτέ είτε εκδόθηκαν με σημαντική καθυστέρηση¹⁸³.

Σημαντικό «τρωτό» σημείο του Ν. 3199/2003, το οποίο αξίζει να αναφερθεί, είναι η απόκλιση του όσον αφορά το βασικό στόχο της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα. Ενώ, λοιπόν, στην Οδηγία προβλέπεται ότι το θεσπιζόμενο πλαίσιο προστασίας καταλαμβάνει τα εσωτερικά, τα επιφανειακά, τα μεταβατικά, τα παράκτια και τα υπόγεια ύδατα, ο ν. 3199/2003 τυγχάνει εφαρμογής μόνο στις κατηγορίες των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων. Επιπροσθέτως, στην Οδηγία-Πλαίσιο ορίζεται με εύληπτο και σαφή τρόπο ότι βασικός στόχος του προστατευτικού πλαισίου που συγκροτείται είναι η αποτροπή οποιασδήποτε περαιτέρω χειροτέρευσης της ποιότητας του ύδατος και η εξασφάλιση της καλής κατάστασης για το σύνολο των υδάτινων σωμάτων μέχρι το έτος 2015. Ο εθνικός νόμος, ωστόσο, περιλαμβάνει μια πιο λιτή- έως και παραπλανητική- διατύπωση του στόχου, αποβλέποντας «στην διατήρηση, την προστασία και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος», γεγονός το οποίο αφήνει περιθώρια ευρείας και διαφορετικής ερμηνείας από τον εκάστοτε κοινωνό του δικαίου. Άλλωστε, οι συστηματικές παραλείψεις, όσον αφορά την έννοια της «καλής χημικής και ποσοτικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων», αλλά και την έννοια της «καλής χημικής, οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων», έννοιες θεμελιώδεις για την εφαρμογή της Οδηγίας-Πλαίσιο, αναδεικνύουν ακόμη περισσότερο τις αστοχίες της προσπάθειας που καταβλήθηκε για την ενσωμάτωσή της στην ελληνική νομοθεσία.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στον εθνικό νόμο δεν γίνεται καμία σχετική μνεία για την υποχρέωση διατήρησης της καλής ποιότητας και ποσότητας του υδάτινου περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων, αλλά και για την ποσοτική κατάσταση των υπόγειων υδάτινων πόρων ή την ανάγκη αποτροπής της χειροτέρευσής της. Επιπλέον, υπάρχουν πλημμέλειες στη μεταφορά του συνόλου των δράσεων και των προθεσμιών, ενώ είναι φανερό ότι παρακάμπτεται ο γενικότερος σκοπός της Οδηγίας-Πλαίσιο για μια διαχείριση προσαρμοσμένη στα φυσικά όρια των υδάτινων συστημάτων, καθώς ο νόμος επικεντρώνεται σε διοικητικά και προκαθορισμένα σύνορα. Είχε εκτιμηθεί¹⁸⁴ ότι η προσαρμογή των απαιτήσεων της Οδηγίας στο υφιστάμενο διοικητικό σύστημα θα συντελούσε στην ταχεία και στοχευμένη ενσωμάτωσή της στην ελληνική έννομη τάξη. Ωστόσο, αυτό οδήγησε στην

¹⁸² Γιαννακούρου, Γ., «Το κοινοτικό δίκαιο περιβάλλοντος στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας», 2006 στο Π. Νάσκου-Περάκη και Κ.Π. Ηλιόπουλος (επιμ.) Κοινοτικό δίκαιο – 25 χρόνια εφαρμογής στην Ελλάδα, Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 401 – 427.

¹⁸³ Τάτσης Λ., «Διαχείριση των υδάτων στα πλαίσια της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ του ν. 3199/2003. Προβλήματα και προοπτικές», Νόμος και Φύση, 2009.

¹⁸⁴ Εισηγητική Έκθεση για τον ν. 3199/2003 για την προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ, διαθέσιμο στο: <https://www.itia.ntua.gr/el/getfile/504/3/documents/2003NomosYPEXODEEisig.pdf>

δημιουργία ενός σύνθετου, κοστοβόρου και δυσλειτουργικού σχήματος με μεγάλες γραφειοκρατικές διαδικασίες¹⁸⁵.

Σύμφωνα με την υπ' αριθ. 2005/2226 αιτιολογημένη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαπιστώθηκαν σημαντικές πλημμέλειες στην ενσωμάτωση της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα στην ελληνική νομοθεσία, οι κυριότερες των οποίων αφορούν σε: α) παραλείψεις μεταφοράς ενός πλήθους ουσιωδών ορισμών της Οδηγίας, β) παραλείψεις μεταφοράς των προβλεπόμενων περιβαλλοντικών στόχων που καθιερώνονταν στην Οδηγία, γ) παράλειψη έκδοσης των απαραίτητων εκτελεστικών διατάξεων που να προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά της Περιοχής Λεκάνης Απορροής ποταμού και εκτελεστικών διατάξεων για την ανάκτηση του κόστους αναφορικά με τις υπηρεσίες νερού, δ) παραλείψεις όσον αφορά τις συμμετοχικές διαδικασίες και τις διαδικασίες διαβούλευσης επί των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής ποταμού.

Η εξέταση της συμμόρφωσης της εν λόγω νομοθετικής πράξης με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ κατέδειξε ότι πρόκειται για ένα νόμο που απαιτεί περαιτέρω εξειδίκευση μέσω της θέσπισης εκτελεστικών μέτρων για την ενσωμάτωση όλων των διατάξεων της Οδηγίας. Το έτος 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκκίνησε προδικαστικό έλεγχο εναντίον της Ελλάδας για την πλημμελή ενσωμάτωση της Οδηγίας, καθώς, όπως υπογραμμίζονταν, ο Ν.3199/2003 παρουσίαζε σημαντικές ελλείψεις. Συνέπεια της καθυστερημένης συμμόρφωσης της χώρας ήταν η παραπομπή της στο τότε ΔΕΚ το 2006¹⁸⁶. Ένα χρόνο αργότερα, η Ελλάδα προχώρησε στην έκδοση του Π.Δ. 51/2007 ως μια ένδειξη προσπάθειας συμμόρφωσης με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, το οποίο έγινε δεκτό από την Επιτροπή, με αποτέλεσμα την ματαίωση της υπόθεσης στο ΔΕΚ¹⁸⁷.

Εντούτοις, σημαντικές καθυστερήσεις παρατηρήθηκαν και ως προς την εφαρμογή των προβλέψεων του Π.Δ. 51/2007. Ειδικότερα, παρά την υποχρέωση των κρατών μελών έως τον Δεκέμβριο του 2006 για την θέση σε εφαρμογή των Προγραμμάτων Παρακολούθησης¹⁸⁸, στη Ελλάδα το έργο για τα Προγράμματα Παρακολούθησης προκηρύχθηκε μόλις το 2007, γεγονός το οποίο αξιολογήθηκε από την Επιτροπή, με αποτέλεσμα να εκκινήσει τον Ιούνιο του 2008 προδικαστική διαδικασία, δεδομένων των παραβιάσεων της χώρας ως προς την τήρηση των υποχρεώσεων της αφενός, για τη θέσπιση των προγραμμάτων παρακολούθησης της ποιοτικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτων και αφετέρου, για την ενημέρωση της Επιτροπής (μέχρι τις αρχές του 2007) για την αποτελεσματικότητα των ληφθέντων μέτρων¹⁸⁹¹⁹⁰.

Με μεγάλη καθυστέρηση όμως, ολοκληρώθηκαν και τα προβλεπόμενα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμών. Πιο αναλυτικά, ενώ η εφαρμογή της Οδηγίας είχε προβλεφθεί να

¹⁸⁵ Γερασίδη Α., βλ. ό.π., σελ. 110.

¹⁸⁶ Υπόθεση C-426/06, Commission of the European Communities v Hellenic Republic.

¹⁸⁷ Γερασίδη Α., βλ. ό.π., σελ. 112.

¹⁸⁸ Άρθρο 11 παράγραφος 2 του ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

¹⁸⁹ Άρθρα 8 και 12 του ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54/Α'/2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

¹⁹⁰ Τσαρούχη Δ., «Διαχείριση Υδάτινων Πόρων: Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομολογία 1990-2012», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Ν.Ο.Π.Ε, 2013, διαθέσιμο στο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/1337709/file.pdf>, σελ. 30.

πραγματοποιηθεί σε εξαετείς κύκλους, στην Ελλάδα υλοποιήθηκε με σημαντική καθυστέρηση έναντι των άλλων χωρών της Ευρώπης, εξαιτίας μίας σειράς τεχνικών, θεσμικών και διοικητικών προβλημάτων, καθώς ο πρώτος εξαετής κύκλος διαχείρισης ολοκληρώθηκε το 2015, αντί του 2009 που προέβλεπε η Οδηγία. Ως συνέπεια της σημαντικής αυτής καθυστέρησης, η αποτυχία ολοκλήρωσης των Σχεδίων θα προκαλούσε εφαρμογή της ποινής της αιρεσιμότητας, με αποτέλεσμα την απώλεια πόρων του ΕΣΠΑ, ύψους περίπου 2,5 δις ευρώ στους τομείς της ύδρευσης, της άρδευσης και της αποχέτευσης. Τελικά, η αναθεώρηση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμού περατώθηκε το 2017¹⁹¹, με την ολοκλήρωση των 14 αναθεωρημένων Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών και την έκδοση των απαραίτητων αποφάσεων να οδηγούν στην άρση της αιρεσιμότητας και στην αρχειοθέτηση της υπόθεσης παραβίασης (2017/2023) εκ μέρους της Ελλάδας σχετικά με την μη εφαρμογή της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα¹⁹².

Η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο για τα ύδατα δεν ήταν ατελής μόνο όσον αφορά την Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα, αλλά και με τις υποστηρικτικές της Οδηγίες, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από τις συχνές προσφυγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ήδη από το 1981, στο ΔΕΕ για τη διαπίστωση των παραβιάσεων- εκ μέρους της Ελλάδος- του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού πλαισίου, ενός τομέα της ενωσιακής νομοθεσίας με τις περισσότερες παραβιάσεις σε όλα τα κράτη μέλη. Μια ενδεικτική παραβίαση, για την οποία επιβλήθηκε από το ΔΕΕ στην Ελλάδα ως χρηματική ποινή κατ' αποκοπή ποσό 3,5 εκατ. ευρώ, αφορούσε στη μη εναρμόνισή της με τις διατάξεις της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ σχετικά με την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (Υπόθεση C-149/14)¹⁹³. Η Ελλάδα, μη λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα που συνεπαγόταν η εκτέλεση της αποφάσεως του ΔΕΕ, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ¹⁹⁴ (Υπόθεση C-298/19). Το Δικαστήριο τόνισε στην εν λόγω υπόθεση ότι, η περίπτωση που προέβλεπε η Ελλάδα ότι, μέχρι την έκδοση της Κοινής Υπουργικής Αποφάσεως, οι εν λόγω ζώνες τύγχαναν επαρκούς προστασίας, δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντική περίπτωση¹⁹⁵. Επιπλέον, η Ελλάδα έχει καταδικαστεί για παραβίαση των διατάξεων της Οδηγίας 91/271 (Υπόθεση C-440/06), καθώς δε μερίμνησε να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την κατασκευή δικτύων αποχέτευσης αστικών λυμάτων σε 23 οικισμούς της χώρας, σύμφωνα με όσα ορίζονταν στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα.

Συμπερασματικά, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα αποτέλεσε μια πολύ σημαντική ευκαιρία για την ανασυγκρότηση του υφιστάμενου εθνικού θεσμικού πλαισίου για την προστασία και την επίτευξη της καλής ποιότητας των υδάτων. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να ειπωθεί ότι η προσπάθεια του εθνικού νομοθέτη για την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας, μέσω της έκδοσης του Ν. 3199/2003 και του Π.Δ. 51.2007, ήταν ατελής και κατά κάποιο τρόπο «ονομαστική», χωρίς την επέλευση των

¹⁹¹ Skoulikidis, N.T., Karaouzas, I., Amaxidis, Y., Lazaridou, M. “Impact of EU Environmental Policy Implementation on the Quality and Status of Greek Rivers”, 2021, διαθέσιμο στο: <https://www.mdpi.com/2073-4441/13/13/1858>

¹⁹² Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Στο αρχείο της ΕΕ η δετής καθυστέρηση της Ελλάδας στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ)» 2018, διαθέσιμο στο: <https://www.government.gov.gr/sto-archio-tis-ee-6etis-kathisterisi-tis-elladas-sta-schedia-diachirisis-lekanon-aporrois-potamon-sdlap/>

¹⁹³ Oikonomou A., Stefanidis k., Mitsopoulos I., “Protection and Conservation of freshwater ecosystems in Greece: The Water Framework Directive (2000/60/EC) and the Habitats Directive (92/43/EEC)”, Region and Periphery (Volume 14), 2023, διαθέσιμο στο: doi: 10.12681/rp.32608

¹⁹⁴ <http://www.digestaonline.gr/pdfs/Digesta%202021/dek2020.pdf>

¹⁹⁵ Ένωση Ελλήνων Νομικών e-ΘΕΜΙΣ, «Απόφαση ΔΕΕ στην υπόθεση C-298/19, Επιτροπή κατά Ελλάδας», Φεβρουάριος 2020, διαθέσιμο στο: [Απόφαση ΔΕΕ στην υπόθεση C-298/19, Επιτροπή κατά Ελλάδας](#)

επιθυμητών αποτελεσμάτων. Για το λόγο αυτό, λοιπόν, απαιτείται μια συστηματικότερη προσπάθεια για την ευθυγράμμιση της εθνικής πολιτικής και νομοθεσίας για τα ύδατα με τους περιβαλλοντικούς στόχους της ΕΕ, μέσω του εξορθολογισμού του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, τη θέσπιση νέων λεπτομερέστερων ρυθμίσεων και τον περιορισμό των γραφειοκρατικών διαδικασιών, τα οποία θα «οικοδομήσουν» μια αξιόλογη υδατική πολιτική, ικανή στην αντιμετώπιση των σύγχρονων κλιματικών προκλήσεων.

4. Συμπεράσματα

Η προστασία των υδάτινων πόρων και του περιβάλλοντος εν γένει αποτελεί ένα σοβαρό διακύβευμα, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο, το οποίο απαιτεί την υιοθέτηση μιας υπεύθυνης πολιτικής και ευέλικτης, στοχευμένης νομοθεσίας, οι οποίες θα πρέπει να επικαιροποιούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες επιστημονικές εξελίξεις και τα κλιματικά δεδομένα. Το ενωσιακό δίκαιο των υδάτινων πόρων συγκαταλέγεται στους χρονολογικά πρώτους και προοδευτικούς τομείς περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ¹⁹⁶. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η ΕΕ προέβη στη θέσπιση των πρώτων Οδηγιών και τον καθορισμό των βασικών κατευθύνσεων για τη διασφάλιση μιας ελάχιστα αποδεκτής ποιότητας νερού διάφορων χρήσεων και για τον περιορισμό συγκεκριμένων επικινδύνων ουσιών στη σύσταση του νερού, οι οποίες όμως, είχαν ένα ορισμένο ρυθμιστικό αντικείμενο, με βάση είτε το είδος χρήσης του ύδατος είτε το είδος της πηγής ρύπανσης. Ο εν λόγω κανονιστικός κατακερματισμός αντιμετωπίστηκε με την έγκριση της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, η οποία εισήγαγε μια ολιστική προσέγγιση για όλες τις πτυχές της περιβαλλοντικής και υδατικής προστασίας¹⁹⁷.

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα αποτέλεσε την πιο ουσιαστική απόπειρα συγκρότησης ενός ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου για την προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων. Ειδικότερα, εισήγαγε την κεντρική ιδέα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων στη γεωγραφική κλίμακα των Λεκανών Απορροής Ποταμών, θεσπίζοντας ταυτοχρόνως μια σειρά ποιοτικών και ποσοτικών στόχων ως προς την επίτευξη της καλής κατάστασης του συνόλου των υδάτινων πόρων, αλλά και την προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων, με κυριότερο αυτών την επίτευξη της καλής οικολογικής και χημικής (ποιοτικά και ποσοτικά) κατάστασης των υδάτων και την αποφυγή της περαιτέρω χειροτέρευσής της έως το έτος 2015. Παράλληλα, έθεσε τις βάσεις για την ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών νερού, συνεκτιμώντας τόσο τα λειτουργικά έξοδα όσο και το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος πόρου, θέσπισε νέα οικονομικά εργαλεία και νέες προσεγγίσεις στη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας και ξηρασίας, ενώ προέβλεψε την ενίσχυση των συμμετοχικών διαδικασιών του κοινού και των διαδικασιών διαβούλευσης.

Συνολικά, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα θεωρείται ως η πρώτη ευρωπαϊκή οδηγία που επικεντρώθηκε στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα και αποτελεί το πρότυπο για άλλα μελλοντικά περιβαλλοντικά νομοθετήματα¹⁹⁸. Η θέσπισή της ήταν μια εξελικτική πολιτική απάντηση στις

¹⁹⁶ Τσαρούχη Δ., βλ. ό.π., σελ. 24

¹⁹⁷ Stupazzini R., “European Union Regulation of Water Stress Risk”, Cambridge University Press, 16 November 2023, p.p 104, διαθέσιμο στο: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/E988A1A470E9B1FEBE2D7B7D5DBC6487/S1867299X23000764a.pdf/european-union-regulation-of-water-stress-risks.pdf>

¹⁹⁸ Johnson, C., “Toward post-sovereign environmental governance? Politics, scale, and EU water framework directive” Water Altern, Research Gate, 2012, p.p. 83–97, διαθέσιμο στο:

προκλήσεις διαχείρισης των υδάτων στην ΕΕ και η έγκρισή της έγινε δεκτή με μεγάλες προσδοκίες. Οι καινοτομίες που εισήγαγε προσέδωσαν ένα επαναστατικό κύρος στην Οδηγία, το οποίο απαιτούσε την αναδιάρθρωση των αρμοδιοτήτων στη διαχείριση των υδάτων και τη θεμελίωση ενός νέου πλαισίου για την αξιολόγηση, τη διαχείριση, την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων.

Η εφαρμογή των προβλέψεων της αποτελεί μια μακρόχρονη διαδικασία και η αποτίμηση της αποτελεσματικότητάς της εκτιμάται ότι θα πραγματοποιηθεί το έτος 2027. Ωστόσο, έχει ήδη αμφισβητηθεί η συμβατότητα μεταξύ των νομικών φιλοδοξιών της Οδηγίας και των χρονικών πλαισίων που τίθενται για τη διευκόλυνση της επίτευξης της καλής οικολογικής κατάστασης των υδάτων¹⁹⁹. Από την άλλη πλευρά βέβαια, υποστηρίζεται ότι η ουσιαστική επιδίωξη της Οδηγίας για τη διαχείριση των υδάτων ήταν η κοινή συναίνεση και η σύμπραξη των κρατών μελών στη θέσπιση ενός κοινού πλαισίου και μιας δέσμης κοινών στόχων, με τα χρονικά πλαίσια της εφαρμογής να αναφέρονται σε ορισμένες διαδικασίες και όχι σε αποτελέσματα²⁰⁰.

Αναντίρρητα, με την έκδοση της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα στην κατεύθυνση της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης των ευρωπαϊκών υδάτινων πόρων. Ωστόσο, με την πάροδο σχεδόν τριάντα ετών από την καθιέρωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, προβάλλεται δικαιολογημένα η απαίτηση για περαιτέρω δράση, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ποιότητα και επάρκεια των υδάτινων αποθεμάτων, ενόψει και της αυξανόμενης ζήτησής τους, η οποία μπορεί να καταστεί διαχειρίσιμη μόνο μέσω μιας σειράς δράσεων, προσανατολισμένων στο μηδενισμό των απωλειών μεταφοράς, την επαναχρησιμοποίηση του νερού και την αποτελεσματική χρήση των υδάτινων πόρων. Η καλύτερη κατανόηση των αιτίων της υποβάθμισης του υδάτινου περιβάλλοντος υπό συνθήκες πολλαπλής πίεσης, ο διάλογος για την επιλογή των βέλτιστων λύσεων διαχείρισης και η μεγαλύτερη ενσωμάτωση της πολιτικής των υδάτων στα μέτρα σχεδιασμού και εφαρμογής είναι τρεις παράγοντες που εκτιμάται ότι θα συντελέσουν στην περαιτέρω πρόοδο και την ουσιαστική υλοποίηση των στόχων της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα. Η επικείμενη αναθεώρηση της εν λόγω Οδηγίας προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία, προκειμένου να υλοποιηθεί ο συστηματικός σκοπός της. Εάν δεν αναγνωριστεί ο στόχος της Οδηγίας και η προσέγγιση που υιοθέτησε για τον σκοπό αυτό, υπάρχει ο σοβαρός δυνητικός κίνδυνος ο ευέλικτος και πειραματικός χαρακτήρας της να αντιμετωπιστεί ως η κύρια πηγή ανησυχίας, οδηγώντας σε μια προσέγγιση που θα βασίζεται ακόμη περισσότερο στη συμμόρφωση²⁰¹.

Η ηγεσία της ΕΕ στα ζητήματα βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων κρίνεται επιτακτική, όχι μόνο για την αντιμετώπιση των σημερινών επιπτώσεων της ξηρασίας, της ρύπανσης και των αυξανόμενων απαιτήσεων της παραγωγής ενέργειας και της γεωργίας, αλλά επειδή το νερό «είναι ο

https://www.researchgate.net/publication/266603102_Toward_Post-Sovereign_Environmental_Governance_Politics_Scale_and_EU_Water_Framework_Directive

¹⁹⁹ Josefsson H., “Achieving Ecological Objectives”, Research Gate, 2012, διαθέσιμο στο: DOI:[10.3390/laws1010039](https://doi.org/10.3390/laws1010039)

²⁰⁰ Liefferink D., Wiering M., Yukina Uitenboogaart, “The EU Water Framework DirectiveQ a multi-dimensional analysis of implementation and domestic impact”, Elsevier, 2011, p.p 714, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2010.12.006>

²⁰¹ Giakoumis T., Voulvoulis N., “The Transition of EU Water Policy Towards the Water Framework Directive’s Integrated River Basin Management Paradigm”, Springer, 2018, διαθέσιμο στο: doi: [10.1007/s00267-018-1080-z](https://doi.org/10.1007/s00267-018-1080-z)

σιωπηλός καταλύτης για τη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία»²⁰². Η διαχείριση των υδάτινων πόρων έχει ήδη ενσωματωθεί στην ευρύτερη στρατηγική της Ένωσης, και κυρίως στους φιλόδοξους στόχους των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της ευρύτερης στρατηγικής της για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, προσφέροντας ένα φιλόδοξο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των επακόλουθων μεταβολών του υδρολογικού κύκλου, την ανθεκτικότητα και την προστασία των υδάτων. Το επίπεδο φιλοδοξίας, όσον αφορά τον καθορισμό των στόχων για τη βελτίωση της ποιότητας των γλυκών υδάτων και την υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης για την επίλυση σύνθετων και αλληλένδετων περιβαλλοντικών προβλημάτων, μέσω των νέων στρατηγικών και αποστολών της ΕΕ, είναι ιδιαίτερα θετικό και απολύτως αναγκαίο. Ωστόσο, παρά την ολιστική και συστημική φιλοδοξία τους, οι νέες στρατηγικές δεν αντιμετωπίζουν την πλήρη πολυπλοκότητα της «συνέχειας» της ρύπανσης και των ελέγχων της ποιότητας των γλυκών υδάτων και χρήζουν περαιτέρω εμπλουτισμού, προκειμένου να ανταποκριθούν στις επιταγές της συνθετότητας της περιβαλλοντικής και υδατικής προστασίας.

Όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα, αποτελεί γενική παραδοχή το γεγονός ότι έως το 2000 η Ελλάδα δεν είχε συγκροτήσει κάποια ολοκληρωμένη πολιτική διαχείρισης των υδάτων. Η θέσπιση της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα αποτέλεσε τη βάση και συνάμα την κινητήρια δύναμη για τη συγκρότηση του κατάλληλου πλαισίου για την προστασία των εσωτερικών, των επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων της ΕΕ. Η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία, μέσω της θέσπισης του Ν. 3199/2003 και του Π.Δ. 51/2007, συνέβαλε στη συγκρότηση μια νέας διοικητικής δομής, καθώς και στον καθορισμό των επιμέρους φορέων, σε εθνική και περιφερειακή βάση, με κεντρική ιδέα την κατάρτιση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ποταμού της χώρας. Ωστόσο, σημειώθηκαν αξιοσημείωτες καθυστερήσεις και προκλήσεις, δυσχεραίνοντας την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεών τους, διότι αφενός, ο Ν. 3199/2003 για κρίσιμα σημεία εφαρμογής παραπέμπει στην έκδοση επόμενων ΚΥΑ και Π.Δ., χωρίς κάποιο σαφή χρονικό προγραμματισμό αφετέρου, το Π.Δ. παρουσιάζει εκτεταμένες ασάφειες, παραπέμποντας και το ίδιο στην έκδοση νέων ΚΥΑ και μην πραγματώνοντας το δικαιολογητικό λόγο της έκδοσής του (ο οποίος ήταν η περαιτέρω εξειδίκευση του Ν. 3199/2003). Ταυτόχρονα, θα πρέπει να ειπωθεί ότι η έλλειψη της συντονισμένης δράσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των διαθέσιμων οικονομικών πόρων αποτέλεσαν σημαντικό τροχοπέδη στη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης διακυβέρνησης των υδάτων, σύμφωνα με τις επιταγές της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα²⁰³. Άλλωστε, αυτός ήταν και ο λόγος που η Ελλάδα καταδικάστηκε αρκετές φορές από το ΔΕΕ για παραβίαση των υποχρεώσεων της απορρυσών από το ενωσιακό δίκαιο. Η ανάλυση των αποφάσεων του ΔΕΕ και του ΣτΕ αναφορικά με την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων στην Ελλάδα επιβεβαιώνει το κλιμακούμενο ζήτημα της αδράνειας, τόσο των τοπικών όσο και των κεντρικών αρχών, η οποία εντοπίζεται στην έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού της πολιτικής υδάτων και στην ανεπαρκή πολιτική εξάλειψης των κινδύνων που διατρέχουν τα εθνικά υδατικά

²⁰² Luke O'Callaghan-White, "The EU needs a water resilience strategy", Climate, Energy & Natural Resources, Friends of Europe, October 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.friendsofeurope.org/insights/critical-thinking-the-eu-needs-a-water-resilience-strategy/>

²⁰³ Γκανούλης Ι., «Η Οδηγία-Πλαίσιο για το ύδωρ και η υδρο-διακυβέρνηση στην Ελλάδα», Νόμος και Φύση, Φεβρουάριος 2020, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/20161/i-odigia-plaisio-gia-to-ydor-kai-i-ydro-diakubernisi-stin-ellada/>

συστήματα²⁰⁴. Το υφιστάμενο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, λοιπόν, δεν φαίνεται ικανό να ανταποκριθεί στις ανάγκες μετριασμού και αντιμετώπισης των δυσμενών επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης και χρήζει περαιτέρω εμπλουτισμού για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της ΕΕ για τα ύδατα, γεγονός το οποίο άλλωστε, επιβεβαιώνεται και από τις πρόσφατες καταστροφικές και θανατηφόρες πλημμύρες που σημειώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία στη χώρα.

Καταλήγοντας, είναι ευρέως αποδεκτό ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε ύψιστη προτεραιότητα της ΕΕ και των κρατών μελών της, προβάλλοντας την αδήριτη ανάγκη, όχι απλά για τη συγκρότηση ενός ισχυρού και ολοκληρωμένου πλαισίου, αλλά και για τη διαρκή και επισταμένη αναπροσαρμογή του, βάσει των πιο σύγχρονων επιστημονικών πορισμάτων και τεχνολογικών εξελίξεων. Βέβαια, το γεγονός ότι 24 χρόνια μετά την συγκρότηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τη συστηματική προστασία των υδάτων η πλειονότητα των κρατών μελών, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, δεν έχουν κατορθώσει να εναρμονίσουν σε μεγάλο βαθμό τις εθνικές του νομοθεσίες με τις προβλέψεις της, πολλώ δε μάλλον να επιτύχουν τους θεμελιώδεις στόχους της, αφήνει μεγάλα περιθώρια αμφισβήτησης για την ικανότητα ανταπόκρισής τους στις δυνητικές και επιβεβλημένες αναπροσαρμογές της υφιστάμενης νομοθεσίας και της ευρύτερης στρατηγικής για τη βιώσιμη διαχείριση και την προστασία των υδάτινων πόρων, οι οποίες θα εισάγουν με βεβαιότητα ένα αυστηρότερο πλαίσιο σχεδιασμού και εφαρμογής, βάσει των νέων κλιματικών δεδομένων. Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό κατά την αναθεώρηση των υφιστάμενων συναφών πολιτικών, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι ότι η στοχοθεσία φιλόδοξων και μακρόπνοων στόχων αποτελεί μεν αναγκαίο όρο για τον σχεδιασμό μιας σοβαρής και αποτελεσματικής πολιτικής, αλλά δεν θα πρέπει να αποτελεί αυτοσκοπό, καθώς η θέσπιση στόχων, χωρίς σαφή και αναλυτικό καθορισμό της εφαρμογής και των τρόπων επίτευξής τους, καθιστά ουσιαστικά αδύνατη την εκπλήρωση των στοχεύσεων αυτών. Σε εθνικό επίπεδο αντίστοιχα, η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής πολιτικής για τα ύδατα δεν θα πρέπει να υπαγορεύεται αποκλειστικά από την υποχρέωση συμμόρφωσης του εκάστοτε κράτους μέλους με τις ευρωπαϊκές επιταγές, αλλά από τη συνειδητοποίηση της επείγουσας ανάγκης για την άμεση λήψη κατάλληλων μέτρων, ικανών να καταστείλουν την κλιμακούμενη διεύρυνση των διαστάσεων της κλιματικής κρίσης και να εγγυηθούν την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητα των κοινωνιών και των οικοσυστημάτων απέναντι στις νέες κλιματικές προκλήσεις.

²⁰⁴ Pouikli K., Tsoukala A., Tsakalogianni I., “Mapping the (in)Effective Enforcement of EU Environmental Law in Greece: Lessons from the EU and Domestic Courts”, SciePublish, April 2024, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.35534/ecolciviliz.2024.10005>

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ανδρεαδάκης Α., «*Η αναγκαιότητα συντονισμένης δράσης για την υποβολή/εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60*», Ημερίδα: «Οδηγία Πλαίσιο 2000/60- Εναρμόνιση με την ελληνική πραγματικότητα», ΕΜΠ2002.

Αντωνίου Θ., «*Η στάθμιση ως μέθοδος ερμηνείας στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Μερικές σκέψεις με αφορμή τις 3478/2000 και 613/2002 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Τόμος Τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας, ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ*», 2004.

Βασιλείου Χ., «*Προστασία των υδάτων*», Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 2006, διαθέσιμο στο: <https://ikee.lib.auth.gr/record/68532/files/gri-2007-219.pdf>

Γερασίδη Α., «*Υδάτινοι Πόροι: Η Γεωλογική και Νομική Διάσταση της Χρήσης τους*», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2021, διαθέσιμο στο: [file.pdf\(uoa.gr\)](file.pdf(uoa.gr))

Γιαννακούρου Γ., «*ΣΥΝΤΑΓΜΑ, Ερμηνεία κατ' άρθρο. Άρθρο 24*», Ηλεκτρονική έκδοση, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ιανουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.syntagmawatch.gr/wp-content/uploads/2023/02/%CE%86%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF-24-me-cover.pdf>

Γιαννακούρου, Γ., «*Το κοινοτικό δίκαιο περιβάλλοντος στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας*», 2006, στο Π. Νάσκου-Περάκη και Κ.Π. Ηλιόπουλος (επιμ.) Κοινοτικό δίκαιο – 25 χρόνια εφαρμογής στην Ελλάδα, Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

Γκανούλης Ι., «*Η Οδηγία-Πλαίσιο για το ύδωρ και η υδρο-διακυβέρνηση στην Ελλάδα*», Νόμος και Φύση, Φεβρουάριος 2020, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/20161/i-odigia-plaisio-gia-to-ydor-kai-i-ydro-diakyvernisi-stin-ellada/>

Γώγος Κ., «*Ο σχεδιασμός της διαχείρισης των υδάτινων πόρων ως προϋπόθεση της αδειοδότησης έργων*», Νοέμβριος 2015, Νόμος και Φύση, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/12931/o-schediasmos-tis-diachirisis-ton-idatikon-poron-os-proipothesi-tis-adiodotisis-ergon/>

Δανιλάκης Β., «*Κυκλάδες κι νερό: Προς μια βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων ή όχι;*», Νόμος και Φύση, 2012, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/14226/kyklades-kai-nero-pros-mia-viosimi-diaxeirisi-ton-ydatikon-poron-i-oxi/>

Δίκαιος Ε., «Περιβαλλοντικό Έλλειμμα στην Ελλάδα: Εκφάνσεις, αιτία, ευθύνες, διέξοδος», Νόμος και Φύση, Δεκέμβριος 2007, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/11178/periballontiko-elleimma-stin-ellada-ekfanseis-aitia-euthunes-dieksodos-dekembrios-2007/?st=%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%AF%CE%B1%2091/676>

Καραγεώργου Β., *Η Οδηγία-Πλαίσιο για το νερό: ένας σημαντικός σταθμός για το ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος*, Νόμος και Φύση, 2003, διαθέσιμο στο: https://nomosphysis.org.gr/7042/i-odigia-plaisio-gia-to-nero-enas-simantikos-stathmos-gia-to-europax%ef%bf%bdko-dikaio-periballontos-augoustos-2003/#_edn4

Καράτζιου Ν., «Ψηφιακή αδειοδότηση των γεωτρήσεων με μοντέλο πλατφόρμας αυθαίρετων», Μάιος 2021, δημοσιευμένο στο Eco press, διαθέσιμο στο: <https://ecopress.gr/psifiaki-adeiodotisi-ton-geotriseon-me-montelo-platformas-afthaireton/>

Ντάφης Σ., «Διαχείριση υδάτινων πόρων», , Νόμος και Φύση, Απρίλιος 2009, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/11693/diaxeirisi-udatinon-poron-aprilios-2009/>

Παπαδημητρίου Γ., Σχόλιο σε ΣτΕ ΠΕ 338/2006 Τμ Ε', Σχέδιο π.δ «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/EK, Νόμος και Φύση, 2006.

Παυλόπουλος Π., «Από την Κλιματική Αλλαγή στην Κλιματική Κρίση: Πρόσφοροι «δείκτες πορείας» για την ερμηνεία του Συντάγματος», δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα «Όμιλος “Αριστόβουλος Μάνεσης”», διαθέσιμο στο <https://www.constitutionalism.gr/apo-tin-klimatiki-allagi-stin-klimatiki-krisi/> [τελευταία πρόσβαση στις 12-09-2024]

Πρεβεδούρου Ε., «Κοινοτικό δίκαιο Προστασίας Υδάτων, Περιβάλλον και Δίκαιο», 1998.

Σακελλαροπούλου Κ., Σεκέρογλου Ν., «Η Βιώσιμη Διαχείριση των Υδατικών Πόρων», Νόμος και Φύση, 2006, διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/>

Τάτσης Λ., «Διαχείριση των υδάτων στα πλαίσια της Οδηγίας 2000/60/EK και του ν. 3199/2003. Προβλήματα και προοπτικές», Νόμος και Φύση, 2009.

Τσαρούχη Δ., «Διαχείριση Υδάτινων Πόρων: Εθνική και Ευρωπαϊκή Νομολογία 1990-2012», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Ν.Ο.Π.Ε, 2013, διαθέσιμο στο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/1337709/file.pdf>

Ψαράκης Γ., «Η αδειοδότηση χρήσης ύδατος(ή πώς να επωφεληθείτε από τη γεώτρησή σας)» Legal Insights, Φεβρουάριος 2016, διαθέσιμο στο: <https://www.psarakislegal.com/download/adeia%20ydatos.pdf>

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Appel I., “*Das Gewässerschutzrecht auf dem Weg zu einem qualitätsorientierten Bewirtschaftungsregime*, Zeitschrift für Umweltrecht” (ZUR), 2000

Backhaus,T., “*Commentary on the EU Commission's proposal for amending the Water Framework Directive, the Groundwater Directive, and the Directive on Environmental Quality Standards*”, 2023 διαθέσιμο στο: <https://enveurope.springeropen.com/articles/10.1186/s12302-023-00726-3>

Bayona-Valderrama A., “*Water quality for citizen confidence: The implementation process of 2020, EU Drinking Water Directive in Nordic countries*”, IWA Publishing, 2024, διαθέσιμο στο: DOI:[10.2166/wp.2024.013](https://doi.org/10.2166/wp.2024.013)

Berti Suman A. and Toscano A., “*Public Acceptance of Water Reuse for Agriculture in the Wake of the New EU Regulation: Early Reflections*”, Journal for European Environmental & Planning Law, 11 May 2021, διαθέσιμο στο:https://brill.com/view/journals/jeep/18/3/article-p225_225.xml?ebody=pdf-117260

Bieroza M.Z., Bol R., Glendell M., “*What is the deal with the Green Deal: Will the new strategy help to improve European freshwater quality beyond the Water Framework Directive?*” Science of the Total Environment, Elsevier, 2021, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.148080>

Bressers H., Boer C., Lordkipanidze M., Özerol G., Vinke-De Kruijf J., Furusho C., La Jeunesse I., Larrue C., Ramos M-H, Kampa E., Stein U., Tröltzsch J., Vidaurre R., Browne A., “*Water governance assessment tool. With an elaboration for drought resilience*”. Report to the DROP project. CSTM University of Twente, Enschede, 2013, διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/275209743_Water_governance_assessment_tool_with_an_elaboration_for_drought_resilience

Brosset E., Maljean-Dubois S., “*The Paris Agreement, EU Climate Law and the Energy Union*”, Research Handbook on EU Environmental Law, 2020, διαθέσιμο στο: <https://shs.hal.science/halshs-02920660/document>

Demetropoulou L., Lilli M., Petousi I., Nikolaou T., Fountoulakis M., Kritsotakis M., Panakoulia S., Giannakis G., Manios T., Nikolaidis N., “*Innovative methodology for the prioritization of the Program of Measures for integrated water resources management of the Region of Crete, Greece*”, Science of The Total Environment, Volume 672, 1 July 2019, διαθέσιμο στο: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0048969719313968>

Dettori M., Arghittu A., Deiana G., Castiglia P., Azara A., “*The revised European Directive 2020/2184 on the quality of water intended for human consumption. A step forward in risk assessment, consumer safety and informative communication*”, Environmental Research, Elsevier, June 2022, διαθέσιμο στο: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0013935122001001>

Elshall A., Arik A., El-Kadi A. I., Pierce S., Ye M., Burnett K. M., Wada C. A., Chun S. L. B., “*Groundwater sustainability: a review of the interactions between science and policy*”, Environmental Research, 2020, διαθέσιμο στο: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab8e8c/pdf>

Ekins P., Drummond P., Watson J., “*Economic Approaches to Energy, Environment and Sustainability*”, Cambridge University Press, 24 March 2017, διαθέσιμο στο: [file:///C:/Users/maria/Downloads/economic-approaches-to-energy-environment-and-sustainability%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/maria/Downloads/economic-approaches-to-energy-environment-and-sustainability%20(1).pdf)

Farmaki P., “*Water Framework Directive (An “Open up” Tool for Public Participation in Water Policy)*”, Research Gate, 2021, διαθέσιμο στο: DOI:[10.52132/Ajrsp.e.2021.301](https://doi.org/10.52132/Ajrsp.e.2021.301)

Farmaki P., Tranoulidis A., “*Water Policy in Greece: Management and Pricing under the provisions of the European Water Framework Directive 2000/60/EC*”, CBU International Conference Proceedings, Research Gate, 2018, διαθέσιμο στο: DOI:[10.12955/cbup.v6.1141](https://doi.org/10.12955/cbup.v6.1141)

Fetting C., “*THE EUROPEAN GREEN DEAL*”, ESDN Report, December 2020, διαθέσιμο στο: https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf

Hartmann T., “*Legitimizing differentiated flood protection levels – Consequences of the European flood risk management plan*”, Environmental Science & Policy, Elsevier, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2015.08.013>

Johnson, C., “*Toward post-sovereign environmental governance? Politics, scale, and EU water framework directive*” Water Altern., 2012.

Josefsson H., “*Achieving Ecological Objectives*”, Research Gate, 2012, διαθέσιμο στο: DOI:[10.3390/laws1010039](https://doi.org/10.3390/laws1010039)

Georgiou S., “*Revision of the EU Bathing Water Directive: economic costs and benefits*”, ELSEVIER, 2005, διαθέσιμο στο: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0025326X04004618?via%3Dihub>

Giakoumis T., Voulvoulis N., “*The Transition of EU Water Policy Towards the Water Framework Directive’s Integrated River Basin Management Paradigm*”, Springer, 2018, διαθέσιμο στο: doi: [10.1007/s00267-018-1080-z](https://doi.org/10.1007/s00267-018-1080-z)

Kampa, E./ H. Bressers, “*Evolution of the Greek national regime for water resources*” Vol. 10, Water Policy, IWA Publishing ,2008, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.2166/wp.2008.062>

Kanakoudis V., Tsitsifli S., Azariad T., “*Overview of the River Basin Management Plans Developed in Greece Under the Context of the Water Framework Directive 2000/60/EC Focusing on the Economic Analysis*”, Research Gate, Springer Science, 2015, διαθέσιμο στο: DOI:[10.1007/s11269-015-0988-9](https://doi.org/10.1007/s11269-015-0988-9)

Koutalakis C. “*Chapter 9 Environmental policy in Greece reloaded: Plurality, participation and the Sirens of neo-centralism’ in Sustainable Politics and the Crisis of the Peripheries: Ireland and Greece*”, Eds.; Emerald Group Publishing Limited: Bingley, UK, 2011.

Lenaerts K., Tagliapietra S., Wolff G.B., “*How Can the European Union Adapt to Climate Change?*” Intereconomics, October 2022, διαθέσιμο στο: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-022-1071-4>

Liefferink D., Wiering M., Uitenboogaart Y., “*The EU Water Framework Directive, a multi-dimensional analysis of implementation and domestic impact*”, Elsevier, 2011, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2010.12.006>

McLennan C., Rudi G., Altchenko Y., Ait-Mouheb N., “*Will the European Regulation for water reuse for agricultural irrigation foster this practice in the European Union?*”, IWA Publishing, 2024, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.2166/wrd.2024.012>

Mimikou, M.A. and Baltas E.A., “*Assessment of climate change impacts in Greece: a general overview*”, Scientific Research, American Journal of Climate Change, 2013, διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.4236/ajcc.2013.21005>

Mostert E., “*The European Water Framework Directive and water management research*”, Elsevier 2003, διαθέσιμο στο: [https://doi.org/10.1016/S1474-7065\(03\)00089-5](https://doi.org/10.1016/S1474-7065(03)00089-5)

O’Callaghan-White L., “*The EU needs a water resilience strategy*”, Climate, Energy & Natural Resources, Friends of Europe, October 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.friendsofeurope.org/insights/critical-thinking-the-eu-needs-a-water-resilience-strategy/>

Oikonomou A., Stefanidis k., Mitsopoulos I., “*Protection and Conservation of freshwater ecosystems in Greece: The Water Framework Directive (2000/60/EC) and the Habitats Directive (92/43/EEC)*”, Region and Periphery, 2023, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.12681/rp.32608>

Pouikli K., Tsoukala A., Tsakalogianni I., “*Mapping the (in)Effective Enforcement of EU Environmental Law in Greece: Lessons from the EU and Domestic Courts*”, SciePublish, April 2024, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.35534/ecolciviliz.2024.10005>

Pe’er G., Lakner S., “*The EU’s Common Agricultural Policy Could Be Spent Much More Efficiently to Address Challenges for Farmers, Climate, and Biodiversity*”, ScienceDirect, One Earth, August 2020, διαθέσιμο στο: [The EU’s Common Agricultural Policy Could Be Spent Much More Efficiently to Address Challenges for Farmers, Climate, and Biodiversity: One Earth](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590123220300001)

Skoulidikis N., Karaouzas I., Amaxidis Y., Lazaridou M., “*Impact of EU Environmental Policy Implementation on the Quality and Status of Greek Rivers*”, Research Gate, 2021, διαθέσιμο στο: DOI:[10.3390/w13131858](https://doi.org/10.3390/w13131858)

Stefano L., Hernández-Mora N., “*Water planning and management after the EU Water Framework Directive*” 2012, διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/20880885/Water_Planning_and_Management_After_the_EU_Water_Framework_Directive?email_work_card=view-paper

Stein U., Ozerol G., Tröltzsch J., Landgrebe R., Chapter “*European Drought and Water Scarcity Policies*”, in “*Governance for Drought Resilience, Land and Water Drought Management in Europe*”, January 2016, διαθέσιμο στο: [DOI:10.1007/978-3-319-29671-5](https://doi.org/10.1007/978-3-319-29671-5)

Stupazzini R., “*European Union Regulation of Water Stress Risk*”, Cambridge University Press, 16 November 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge->

core/content/view/E988A1A470E9B1FEBE2D7B7D5DBC6487/S1867299X23000764a.pdf/european-union-regulation-of-water-stress-risks.pdf

Zuazua Ruiz A., Martín Martín J.M., Prados-Castillo J., “*The European Union facing climate change: a window of opportunity for technological development and entrepreneurship*”, Elsevier, 2023, διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.stae.2022.100035>

Ενημερωτικά κείμενα

Ειδική Γραμματεία Υδάτων, «*Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας*», Ιανουάριος 2014, διαθέσιμο στο: https://wfdver.ypeka.gr/wp-content/uploads/2017/04/files/GR09/GR09_P01_Armodies_Arxes.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 12-10-2024]

Ένωση Ελλήνων Νομικών e-ΘΕΜΙΣ, «*Απόφαση ΔΕΕ στην υπόθεση C-298/19, Επιτροπή κατά Ελλάδας*», Φεβρουάριος 2020, διαθέσιμο στο: [Απόφαση ΔΕΕ στην υπόθεση C-298/19, Επιτροπή κατά Ελλάδας](https://www.ymv.gr/epitropi/epitropi-ka-ta-ellada/) [τελευταία πρόσβαση στις 11-12-2024]

Σχόλια περιβαλλοντικών οργανώσεων στη δημόσια διαβούλευση για τη 2η αναθεώρηση των ΣΔΛΑΠ των ΥΔ04 Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και ΥΔ08 Θεσσαλίας, 5 Νοεμβρίου 2023, Αθήνα, διαθέσιμο στο: [sxolia 2ndrbmps consultation nov2023.pdf](https://www.sxolia.gr/2ndrbmps_consultation_nov2023.pdf) [τελευταία πρόσβαση στις 08-12-2024]

Υπουργείο Ανάπτυξης, «*Σχέδιο Προγράμματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της χώρας*», Αθήνα 2003, [τελευταία πρόσβαση στις 11-11-2024]

Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής & Ποιότητας της Ατμόσφαιρας, «*Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή*», Απρίλιος 2016, διαθέσιμο στο: https://www.depa.gr/wp-content/uploads/2020/02/06.04.2016-espka-teliko_.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 28-10-2024]

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «*Διαχείριση Υδάτινων Πόρων*», διαθέσιμο στο: <https://ypen.gov.gr/perivallon/ydatikoi-poroi/diacheirisi-ydatikon-poron/> [τελευταία πρόσβαση στις 11-10-2024]

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «*Στο αρχείο της ΕΕ η δετής καθυστέρηση της Ελλάδας στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ)*» 2018, διαθέσιμο στο: <https://www.government.gov.gr/sto-archio-tis-ee-6etis-kathisterisi-tis-elladas-sta-schedia-diachirisis-lekanon-aporrois-potamon-sdlap/> [τελευταία πρόσβαση στις 15-11-2024]

Agro Tec Magazine, «*Άδειες χρήσης ύδατος: Ένα χρόνιο ζήτημα που αναζητεί λύση*» Μάρτιος 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.agro-tec.gr/adeies-chrisis-ydatos-ena-chronio-zitima-poy-anazitei-lysi/> [τελευταία πρόσβαση στις 11-10-2024]

Aqua Tech, “Water resilience added to EU Strategic Agenda”, July 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.aquatechtrade.com/news/circular-economy/water-resilience-added-to-eu-strategic-agenda> [τελευταία πρόσβαση στις 18-10-2024]

Climate Service Center (CSC) Germany, Report 12, “The European Floods Directive and Opportunities offered by Land Use Planning”, 2013, διαθέσιμο στο: https://www.gerics.de/imperia/md/content/csc/report_12.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 09-10-2024]

EU Strategy Agenda 2024-2029, Capital “Making a success of the green and digital transitions”, διαθέσιμο στο: https://www.consilium.europa.eu/media/yxrc05pz/sn02167en24_web.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 11-11-2024]

European Commission, “Bathing water, EU rules to ensure clean and high-quality bathing water across Europe”, διαθέσιμο στο: https://environment.ec.europa.eu/topics/water/bathing-water_en?etrans=el&etransnolive=1 [τελευταία πρόσβαση στις 05-10-2024]

European Commission, “Circular economy action plan, The EU’s new circular action plan paves the way for a cleaner and more competitive Europe”, διαθέσιμο στο: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en [τελευταία πρόσβαση στις 27-10-2024]

European Commission, “EU efforts on the global water agenda, Beyond UN 2023 Water Conference”, διαθέσιμο στο: https://environment.ec.europa.eu/topics/water/eu-efforts-global-water-agenda-beyond-un-2023-water-conference_en?etransnolive=1 [τελευταία πρόσβαση στις 29-10-2024]

European Commission, EU Water Law, General Framework of EU Water Law, Legal basis for water policy, developed by Academy of European Law, διαθέσιμο στο: [EU Water Law](#) [τελευταία πρόσβαση στις 12-10-2024]

European Commission, EU Water Law, General Framework of EU Water Law, The institutional nature of water legislation, developed by Academy of European Law, διαθέσιμο στο: https://www.era-comm.eu/eu_water_law/part_2/part_2_1_institutional_nature.html [τελευταία πρόσβαση στις 11-10-2024]

European Commission, “The common agricultural policy at a glance, The common agricultural policy supports farmers and ensures Europe’s food security”, διαθέσιμο στο: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en [τελευταία πρόσβαση στις 15-10-2024]

European Commission, The European Green Deal sets out how to make Europe the first climate neutral continent by 2050, boosting the economy, improving people's health and quality of life, caring for nature, and leaving no one behind, Brussels, 11 December 2019, διαθέσιμο στο: [IP_19_6691_EN.pdf](#) [τελευταία πρόσβαση στις 12-10-2024]

European Commission, “Safe water, The common agricultural policy helps to protect the essential role that water plays for food, farming, and the environment”, διαθέσιμο στο:

https://agriculture.ec.europa.eu/sustainability/environmental-sustainability/natural-resources/water_en [τελευταία πρόσβαση στις 12-11-2024]

European Council, Council of the European Union, Press releases, *Surface water and groundwater: Council agrees negotiating mandate to update list of pollutants*, διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/19/surface-water-and-groundwater-council-agrees-negotiating-mandate-to-update-list-of-pollutants/> [τελευταία πρόσβαση στις 29-10-2024]

European Environment Agency, “*European bathing water quality in 2023*”, διαθέσιμο στο: <https://www.eea.europa.eu/publications/european-bathing-water-quality-in-2023/> [τελευταία πρόσβαση στις 17-11-2024]

European Parliament, Fact Sheets on the European Union, “*Water Protection and Management*”, διαθέσιμο στο: [Water protection and management | Fact Sheets on the European Union | European Parliament](#) [τελευταία πρόσβαση στις 29-11-2024]

Groundwater Monitoring, “*Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive*” (2000/60/EC) - Technical report on groundwater monitoring as discussed at the workshop of 25th June 2004, December 2004, διαθέσιμο στο: <http://www.waterframeworkdirective.wdd.moa.gov.cy/docs/OtherCISDocuments/GroundwaterReports/GroundwaterMonitoringReport.pdf> [τελευταία πρόσβαση στις 15-11-2024]

International Journal of Hygiene and Environmental Health, “*HBM4EU results support the Chemicals’ Strategy for Sustainability and the Zero-Pollution Action Plan*”, 2023 διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.ijheh.2023.114111> [τελευταία πρόσβαση στις 30-11-2024]

Pesticide Action Network, “*The EU Member States’ attack on water protection*”, 25 July 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.pan-europe.info/blog/eu-member-states%E2%80%99-attack-water-protection> [τελευταία πρόσβαση στις 31-11-2024]

The freshwater Blog, the voice of aquatic life, “*What is the European Green Deal and what does it mean for freshwater life?*”, February 2022, διαθέσιμο στο: <https://freshwaterblog.net/2022/02/10/what-is-the-european-green-deal-and-what-does-it-mean-for-freshwater-life> [τελευταία πρόσβαση στις 30-11-2024]

WISE FRESHWATER, Freshwater information System for Europe, “*Latest Eu policy initiatives*”, 28 February 2024, διαθέσιμο στο: <https://water.europa.eu/freshwater/policy-and-reporting/european-green-deal> [τελευταία πρόσβαση στις 30-11-2024]

WISE FRESHWATER, “*Freshwater information System for Europe, Latest Eu policy initiatives*”, 28 February 2024, διαθέσιμο στο: <https://water.europa.eu/freshwater/policy-and-reporting/european-green-deal> [τελευταία πρόσβαση στις 30-11-2024]

Κείμενα των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Commission Staff Working Document Fitness Check of the Water Framework Directive, Groundwater Directive, *Environmental Quality Standards Directive and Floods Directive*, Brussels, 10.12.2019 SWD (2019) 439 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Chemicals Strategy for Sustainability Towards a Toxic-Free Environment*, Brussels, 14.10.2020, COM/2020/667 final.

Communication from the Commission, *The European Green Deal*, Brussels, 11.12.2019 COM (2019) 640 final.

Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, *Addressing the challenge of water scarcity and droughts in the European Union*, Brussels, 18.7.2007 COM (2007) 414 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *A Blueprint to Safeguard Europe's Water Resources*, COM (2012) 673 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *An EU Strategy on adaptation to climate change*, COM (2013)216 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Pharmaceutical Strategy for Europe*, COM/2020/761 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Forging a climate-resilient Europe - the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change*, Brussels, 24.2.2021, COM (2021) 82 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Pathway to a Healthy Planet for All, EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'*, Brussels, 12.5.2021, COM (2021) 400 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *The European Green Deal*, COM/2019/640 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *The European Green Deal*, COM/2019/640 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives*, COM/2020/380 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Forging a climate-resilient Europe - The new EU Strategy on Adaptation to Climate*, COM/2021/82 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Pathway to a Healthy Planet for All, EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'*, Brussels, 12.5.2021, COM (2021) 400 final.

European Commission, Report on the review of the European water scarcity and droughts policy. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Brussels, 14.11.2012, COM (2012) 672 final.

European Parliament Resolution of 28 November 2019 on the 2019 UN Climate Change Conference in Madrid, Spain (COP 25) (2019/2712(RSP)).

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2000/60/EC establishing a framework for Community action in the field of water policy, Brussels, 26.10.2022 COM (2022) 540 final 2022/0344 (COD).

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2000/60/EC establishing a framework for Community action in the field of water policy, Directive 2006/118/EC on the protection of groundwater against pollution and deterioration and Directive 2008/105/EC on environmental quality standards in the field of water policy – Mandate for negotiations with the European Parliament.

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999 (European Climate Law) COM/2020/80 final.

Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC), Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC) - Implementation of planned Programmes of Measures New Priority Substances Preliminary Flood Risk Assessments and Areas of Potential Significant Flood Risk, Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Water Framework Directive (2000/60/EC), the Environmental Quality Standards Directive (2008/105/EC amended by Directive 2013/39/EU) and the Floods Directive (2007/60/EC) - Implementation of planned Programmes of Measures New Priority Substances Preliminary Flood Risk Assessments and Areas of Potential Significant Flood Risk, Brussels, 15.12.2021, COM (2021) 970 final.

Νομολογία

ΣτΕ 1351/2016

ΣτΕ 2990/1998

ΣτΕ 2603/2000

ΣτΕ 2179/2006

ΣτΕ 2875/2012

ΣτΕ 454/2014

ΣτΕ 1548/2015

Υπόθεση C-426/06

Υπόθεση C-440/06

Υπόθεση C-403/11

Υπόθεση C-223/11

Υπόθεση C-297/11

Υπόθεση C-323/11

Υπόθεση C-366/11

Υπόθεση C- 525/12

Υπόθεση C-461/13

Υπόθεση C-149/14

Υπόθεση C-298/19

Υπόθεση C-559/19

Ιστότοποι:

https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/european-pillar-social-rights-20-principles_en

<https://right2water.eu/>

<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en>

<http://www.digestaonline.gr/pdfs/Digesta%202021/dek2020.pdf>

https://commission.europa.eu/index_en

<https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

<https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>

Νομοθεσία

- **Οδηγίες**

Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης

Οδηγία Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων

Οδηγία 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση

Οδηγία 2006/07/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2006 σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ

Οδηγία 2007/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007 για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας

Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων καθώς και σχετικά με την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Οδηγία 2020/2184/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης.

- **Κανονισμοί**

Κανονισμός 2020/741/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 2020 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων

Κανονισμός 2021/1119/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Ιουνίου 2021 για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999 («ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα»)

- **Νόμοι**

Ν. 1739/1987 «Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 201/Α` 20.11.1987)

Ν. 3199/2003 «Προστασία και Διαχείριση των Υδάτων, Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου του 2000» (ΦΕΚ 280/Α` 9.12.2003)

Εισηγητική Έκθεση για τον ν. 3199/2003 για την προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ, διαθέσιμο στο: <https://www.itia.ntua.gr/el/getfile/504/3/documents/2003NomosYPEXODEEisig.pdf>

Ν. 4414/2016 «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 149/9-8-2016)

Ν. 4936/2022 «Εθνικός Κλιματικός Νόμος, Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος» ΦΕΚ Α 105/27.5.2022

- **Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις**

ΚΥΑ 146896/ 27-10-2014

ΚΥΑ 101123/17-06-2015

ΚΥΑ 170766/19-01-2016

ΚΥΑ 140424/ 06-03-2017

KYA 145026/10.1.2024

KYA 11258/2017

KYA 51354/2641/E103/2010

KYA 16190/1335/1997

- **Προεδρικά Διατάγματα**

Προεδρικό Διάταγμα 51/2007 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/EK για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου» (ΦΕΚ 54/Α'/2007)

Προεδρικό Διάταγμα 24/2010 «Ανακαθορισμός των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων και τροποποιήσεις του προεδρικού διατάγματος 189/2009» (ΦΕΚ 56/Α/2010)